

Za dosledno uresničevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov

»Razvoj in utrjevanje socialističnega samoupravljanja sta odvisna od tega, ali in v kolikšni meri delavci že odločajo o družbenem kapitalu v vseh fazah in sestavinah družbene reprodukcije in v družbi kot celoti, ter še posebej, ali odločajo v temeljni organizaciji združenega dela o celotnem dohodku na vseh ravneh in o vseh namenih njegovega združevanja. Komunisti se zavedamo, da je s tem vprašanjem, ki ima številne znake razrednega boja, prišla naša revolucija do razpotja, ko so njeni rezultati lahko ogroženi, če ne bomo skupaj z drugimi naprednimi silami vztrajali pri načelu, da delavec razpolaga s pogoji, s sredstvi in sadovi svojega dela, in če ne bomo pri njegovem uresničevanju z vso revolucionarno doslednostjo na najbolj pomembnih področjih družbene reprodukcije dosegli novih, odločilnih prodorov.«

Tako je zapisano v uvodu resolucije 9. kongresa slovenskih komunistov in to je v najbolj zgoščene besede zbrano tisto, o čemer so v kongresnih dnevih kritično, samokritično in tudi v bodočnost zazrto spregovorili slovenski komunisti.

Nekaj poudarkov iz razprav, ki podkrepljujejo uvodno misel, pa vendarle moramo izpostaviti: na kongresu KPS so komunisti jasno povedali, da bodo sebe in celotno našo družbo razvijali na poti, ki sta jo poleg številnih revolucionarjev in udarnih komunistov prvih vrst začrtala tovariša Josip Broz Tito in Edvard Kardelj, velikana naše revolucije, ki sta s svojo mislijo in vsem življenjem ter delom izoblikovala velikansko zapuščino, zapuščino za razvoj

samoupravnih socialističnih odnosov, za nova pota vseh naprednih sil v svetu za svobodo, mir ter enakopravnost vseh ljudi in narodov v razvoju.

Največja vrednota in dragocenost njunega dela pa sta slejkoprej misel in delo, ki sta vselej izhajala iz konkretnih družbenih odnosov in sposobnosti prenašanja teoretičnih zamisli v prakso ter tudi iskanja uspešnih izhodov iz zapletenih družbenih protislovij.

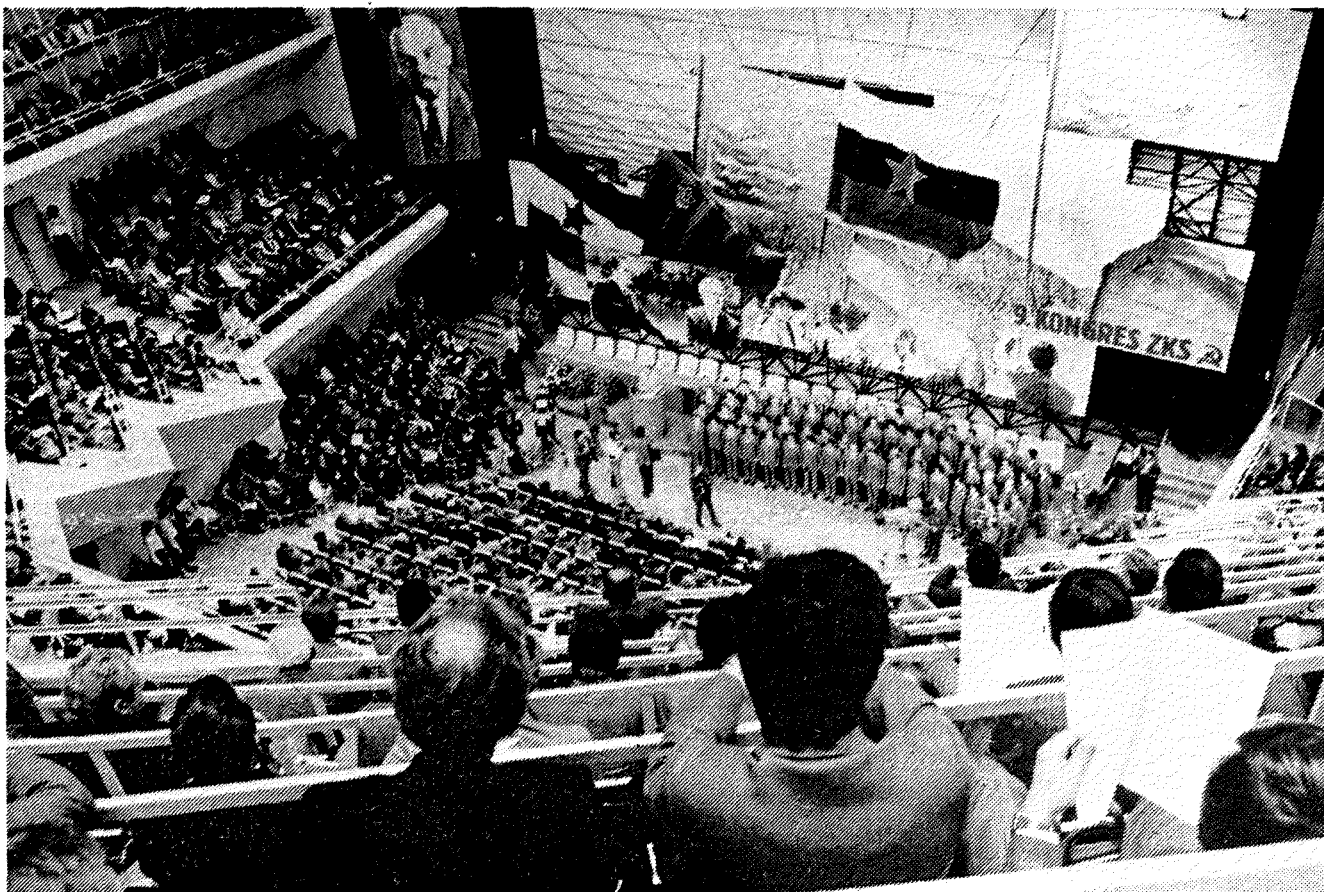
V tem duhu je iz razprav vela odločnost slovenskih komunistov, da bodo najprej popravili napake v lastnih vrstah in tako oboroženi z vsemi delovnimi ljudmi Slovenije premagovali sedanje težave in tudi tiste, ki se vsak dan na naših poteh razvoja porajajo.

Spodbujali bodo kolektivno delo, odločneje kot doslej uveljavljali odgovornost, se kritično ogledovali po skupnem in samokritično po lastnem delu ter storili več konkretnih korakov proti formalističnemu samoupravljanju, za to, da bo sleherni delovni človek v naši republiki dejansko sprejemal odločitve; nenazadnje, poleg najresnejše skrbi za izpeljavo stabilizacijskih prizadevanj našega gospodarstva, poglobljenega dela na mednarodnem področju, pa je bilo v rapravi jasno povedano tudi, da mora v bodoče večja skrb veljati sporočilom naše revolucionarne preteklosti, iz katere še vedno črpamo in se lahko znova učimo nekaterih prvin, pomembnih za vrednotenje medsebojnih odnosov, sporazumevanja, komuniciranja, pa tudi prepoznavanja iskrenega od navideznega in poštenega od nepoštenega.

B. Ž. J.

V soboto, 17. aprila, je v Ljubljani končal svoje delo 9. kongres Zveze komunistov Slovenije. Delegati in gostje so napisali pozdravno pismo centralnemu komiteju Zveze komunistov Jugoslavije, v katerem so še posebej poudarili čvrsto voljo, revolucionarno doslednost in neomajno odločenost nadaljevati izgradnjo našega socialističnega samoupravnega sistema na temeljih Titovega in Kardeljevega dela. Izraz kongresa je globoko zaupanje v moč ljudskih množic.

Foto: Dragan Arrigler

V slavnostnem programu, ki bo ob štirideseti obletnici ustanovitve brigad in odredov Slovenije ter ob obletnici osvoboditve slovenskega glavnega mesta, bo 8. maja ob 11. uri na Trgu revolucije v Ljubljani osrednja proslava, ki jo bo poleg slavnostnega govora obeležil kulturni program. V njem bodo sodelovali recitatorji, godba milice in JLA ter partizanski pevski zbori iz Ljubljane, Celovca in Trsta.

Zbrali se bodo borci enot, osvoboditelji Ljubljane, borci enot, ki imajo v ljubljanskih občinah domicile, borci enot, ustanovljenih v letu 1942, ter predstavniki s prapori slovenskih partizanskih enot. Poleg njih bodo na Trgu revolucije zbrani pohodniki s poti spominov in tovarštva, mladinske pohodne enote, gostje in občani Ljubljane. Tako se bomo dostojno oddolžili spominu na dneve razmaha oboroženega upora in dneve, ko je ta upor rodil svoj najslajši sad – svobodo.

»Z veliko železničarsko stavko in krvavim spopadom na Zaloški cesti je prišla do izraza revolucionarna sila slovenskega delavstva. To je bil razredni, organizirani spopad, vendar je v tedanjih okoliščinah bil še prešibak, da bi se mogel zmagovito upreti skrajnje izraženemu nasilju vladajoče buržoazije. Toda ta razredni spopad ni bil zamen. Zaloška cesta je postala simbol in spodbuda delavskega razreda v njegovem vse bolj učinkovitem revolucionarnem boju,« je med drugim povedal slavnostni govornik predsednik MK ZKS Ljubljane Jože Smole na osrednji republiški manifestaciji ob dnevu železničarjev, ki je bila minuli četrtek ob spomeniku padlih železničarjev na Zaloški cesti.

Ob tej priložnosti je delavski svet ŽG podelil 234 delavcem spominska priznanja za 30-letno delo, posebno priznanje – »malo plaketo JLA« pa so podelili Antonu Bezjaku.

Slovesnosti so se med drugim udeležili tudi številni občani, predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Posebna delegacija, ki so jo izvolili delegati 9. kongresa, je položila vence k spomeniku. Partizanski pevski zbor, godba milice in recitatorji pa so pripravili bogat kulturni program.

Tekst in foto: Jože Čurin

Še o borcih za severno mejo

Odmev na »Mar borci za severno mejo niso borci«, 8. št. TV-15

Tovariš Igor Okorn v članku pod gornjim naslovom med drugim sprašuje tudi, če je Zveza združenih borcev NOV Slovenije še tista organizacija, ki naj bi moralno in materialno povezovala drobni ostanek organizacije borcev za severno mejo. Dalje je mnenja, da danes premalo pišemo o tedanjih časih in da je mladi rod premalo seznanjen z boji za našo severno mejo itd.

Lepo je, da se mlajši človek (sam pravi, da je bil rojen po vojni) tako zanima za dogodke pred dobrimi 63 leti, ko je bila velika nevarnost, da izgubimo del našega slovenskega ozemlja, to je Maribor in druge kraje na Štajerskem in tudi del naše Koroške, to je Mežiško dolino. Lepo je tudi, da se tako zanima za ostarele prostovoljce, ki so le nekaj doprinesli za našo takrat komaj rojeno svobodno domovino po končani prvi svetovni vojni. Res je, kot pravi, da ne bi smeli v pozabo tedanji dogodki in da naši mlajši rodovi le premalo vedo o tem. Strinjam se z mnenjem tovariša Okorna, da bi morali tudi o tem kaj več pisati v našem časopisu, a sprašujem se, kdo naj piše. Povprečna starost nekdanjih prostovoljcev je že več kot 84 let in od teh je le še redkokdo kolikor toliko pri zdravju, da bi bil sposoben kaj več o tem napisati.

Sicer pa je bilo o tem napisanih že nekaj knjig in zbornikov, tako je o zadnjih letih boja za našo severno mejo 1918–1919 pisal Lojze Ude ob 60-letnici bojev za našo severno mejo 1918–1919 je izšel Zbornik avtorjev Lojzeta Udet, Maksa Šnuderla, Boga Grafenauerja, Milana Ževarta in drugih, lansko leto je bila izdana knjiga Vladimirja Gradnika pod naslovom »Primorski prostovoljci v boju za severno mejo 1918–1919«. Avtor mnogih zapiskov o tedanjih časih je povečini naš znan zgodovinar Lojze Ude. Ta je tudi izdal brošuro o tako imenovanem jeseniškem trikotu. Znano je namreč, kako so si Italijani po prvi svetovni vojni prizadevali, da bi si priključili Gornjo Savsko dolino ter tudi Jesenice do Bohinja, tako da bi imeli železniško povezavo Trbiž-Jesenice-Podbrdo-Gorica. Tu pa se jim je postavil po robu nadporočnik Karl Šefman s svojimi prostovoljci.

Povezava med prostovoljci in zvezo borcev NOV je vsaj po mojem mnenju dobra in se ne moremo pritoževati. Kot primer lahko damo Jesenice, kjer občinski odbor ZZZB NOV in vse družbenopolitične organizacije ter občinska skupščina vedno prislunhnejo organizaciji prostovoljcev ali tudi posameznim prostovoljcem, ki so pomoči potrebni. Da pa naša socialistična družba ni pozabila na te ostarele veterane, kaže tudi to, da jim je bil z odlokom republike priznan leta 1969 status borcev za severno mejo in s tem tudi nekatere ugodnosti.

Prav bi seveda bilo, da bi tudi naši mlajši rodovi kaj več vedeli o dogodkih onega časa, in to že v šolskih letih. V povojnih letih smo šolskim otrokom višjih razredov večkrat pripovedovali o našem težkem boju proti okupatorju in žrtvah, ki jih je imel naš narod med drugo svetovno vojno. Ni mi pa znano, da bi se kdaj spomnili, da bi tako pripovedovali tudi o bojih za našo severno mejo, kar gotovo ni prav. Mnogi prostovoljci, čeprav že bolj v letih, so se tudi v času okupacije odzvali klicu domovine in sodelovali nekateri kot borci NOV, drugi kot aktivisti na terenu ali kako drugače po svojih močeh pomagali. Tudi narodna heroja Stane Žagar in Franc Leskošek-Luka sta bila prostovoljca v letih 1918–1919.

Menim, da nisem le jaz hvaležen tovarišu Okornu za njegovo zanimanje za dogodke, ki bi ne smeli v pozabo, in tudi za skrb, ki jo kaže do ostarelih prostovoljcev.

SREČKO ŠORLI
Blejska Dobrava

Neenotnost pri izobešanju zastav

Ob največjem prazniku naše SFR Jugoslavije sem ob sprehodu po Tolminu, kjer prebivam, imel priložnost ugotoviti, kolikšna neenotnost vlada pri izobešanju zastav. Naj navedem nekoliko primerov:

Na poslopju občinskega sodišča in na treh stanovanjskih blokov v Ulici prekomorskih brigad ter na hiši na Trgu 1. maja št. 2 so bile zastave izobešene v takem redu: na sredini zastava ZKJ, desno jugoslovanska, levo slo-

venska. Na poslopju sedeža ZKJ in družbeno-političnih organizacij, pred veleblagovnico Alpkomerca, na poslopju otroškega vrta in na drogovih javne razsvetljave, kjer je zastave izobešila komunalna, pa je bil red tak: desno zastava (prapor) ZKJ, na sredini jugoslovanska, na levi pa slovenska. Na domu JLA sta ob trojnem vložku za drogo vešile samo dve zastavi: desno ZKJ in levo jugoslovanska. Pred mestno knjižnico: ob treh drogovih samo ena zastava na srednjem drogu jugoslovanska.

Po mnogih hišah, pa tudi v hotelu Krn, kavarni Triglav in gostilni Kranjc, ki razpolagajo z vsemi tremi zastavami, je bila izobešena samo slovenska zastava. V Gregorčičevi ulici pa sem opazil slovensko zastavo privezano na drog tako, da je bilo belo polje spodaj!

Menim, da bi v našem listu morali še enkrat opozoriti na pravilno izobešanje zastav. Osebo mi ni poznan kak predpis o sprejembi takega redosleda: zastava ZKJ (delavska) na sredini, desno jugoslovanska, in levo republiška. Če je izobešena samo ena zastava, bi ta ob jugoslovanskem prazniku morala biti jugoslovanska, ob slovenskem (dan vstaje) pa slovenska.

In še nekaj o pozdravljanju z zastavami. Imel sem večkrat priložnost videti ob pogrebi borcev (pa tudi neborcev, ker pogrebe vedno spremlja tudi zastava), da ob pozivu na enominutno molčečo zbranost v počastitev spomina na pokojnika in predlogu, da se zastave priklonijo v zadnji pozdrav, tedaj nekateri zastavonoše začnejo mahati z zastavami, spuščajoč jih k tlom, in dvigajoč jih navzgor, kar izgleda zelo neokusno in spominja neke na cerkveni obred mahanja s kadiolom. Menim, da bi se zastave morale samo prikloniti in ostati priklonjene ves čas, dokler obrednik ne izreče besed: »Slava tovarišu!« Nato se zastave vse istočasno dvignejo.

SLAVKO BIZJAK
Ul. prekomorskih brigad 12/8
Tolmin

Marijinih sedemdeset let

Ko danes Marija Šmetova opazuje srečne otroke, ki veseli čebļajo o tem, kje se bodo v počitnicah sankali, smučali ali plavalji, ji je prijetno ob misli, da ni živila zaman. Ta žena je dala vse, tudi osebno srečo, za blagor drugih, danes pa še vedno živi v skromni garsonjeri na mariborski Partizanski cesti in pred kratkim je praznovala svojo sedemdesetletnico...

Marijina mati je morala sama z delom v litijski tekstilni tovarni preživljati svojih pet otrok. Zaradi pomanjkanja, ki je izbiralo svoje žrtve vedno med najmlajšimi, so iz hiše Šmetovih pogrebi odnesli tri otroške krste. Marija bi se tako rada hodila v šolo, toda že jo je zajel vrtnec boja za obstanek. Stopila je v vrste brezposelnih, ki so pred tovarniškimi vrati ponujali svoje delovne roke. Postala je tekstilna delavka, ko ji je bilo komaj 14 let.

Zaradi brezmejne poštenosti in iskrenega tovarništva so jo sodelavke vzljubile. Ko ji je bilo 22 let, je bila prvič izbrana za delavsko zaupnico. Prišla je kriza in v Litiji so odpustili delavke. Marija se je s skupino sodelavk zaposlila v Mariboru. Nesebično sodelavko so vzljubile tudi nove tovarišice in tudi tukaj so jo kmalu izbrali za delavsko zaupnico. Marija se je kmalu vključila v sindikalno gibanje in v znameniti stavki in demonstracijah v predvojnem Mariboru se je policija z gumijevkami zagnala med tekstilne delavke, da bi aretirala Marijo. Skozi raztrgana Marijina oblačila so se pokazale krvave podplutbe, to pa je le še bolj razkačilo delavke, da so se še z večjo vrnemo pognale proti policistom in jim iztrgale Marijo.

Leta 1941 so vdrli v Maribor okupatorji. Slovenska beseda je bila prepovedana. Nemci so izselili mnogo, zavednih Slovencev. Čez porušeni in za silo zakrpani most so vodili jugoslovanske vojne ujetnike. Marija je s prijatelji stala ob mostu in delila ujetnikom svoj kruh. Ko pa se je prvič sklanjala nad komaj rojeno hčerkico, so se pri njej pojavili prvi zloglasni rdeči plakati »Bekanntmachung«. Streljali so naše najboljše ljudi. Ko je gledala ta rdeča obvestila o usmrtnih, se je ob vsakem imenu zdrznila. Bo na rdečem plakatu tudi ime očeta njenega otroka?

Ko se je nemški teror vse bolj stopnjeval, so se v Marijinem stanovanju oglasili prvi partizani. Skrivala je člane okrožnega komiteja, pri njej so se sestajali aktivisti OF. Zgodilo se je, da je ob resnem pogovoru ta ali oni neznano pogladil glavico dveletne Marijine edinke Mirice.

Prišel je čas, ko se je morala Marija s sestro Elico in skupino mariborskih aktivistov

vkjučiti v partizansko enoto na Gorenjskem. Postala je partizanka Olga – najprej v Tomaževem bataljonu, nato v Bazoviški brigadi.

Domov se je vrnila odlikovana za hrabrost. Pozneje je prejela še mnogo odličij: red dela z zlatim vencem, zasluge za narod, red republike, zlati sindikalni znak, srebrni znak OF in druge. Vrnila se je med sodelavke, ki jih je odslej zastopala v najvišjih sindikalnih forumih, kot poslanka v skupščini, sekretarka partijskega komiteja v tovarni ter druge. Ko pa se je zanjo ustavil enakomerni ritem tovarniških strojev, ki so jo spremljali ob delu, ter je odšla v zaslužni pokoj, so delavke v tovarni zbrale denar in ji podarile lep vgravi-ran prstan in verižico.

Smrt ji je iztrgala najdražje svojce. Marija pa se še vedno razdaja tistim, ki so njene pomoči potrebni. Ta žena, ki se je vsa vključila v boj za lepše življenje, je ostala skromna in nesebična, kot je bila, odkar jo poznamo.

LIDIJA POTRČ
Maribor

Kdo bo popravljaj zgodovinske neresnice?

Pod tem naslovom ste v TV-15, št. 10, 11. marca 1982 objavili prispevek Milana Gučka o kraju smrti Karla Destovnika-Kajuha. Avtor piše, da se spet ponavlja stara zmotna, da je Kajuh padel v Belih vodah. Zeli, naj bi pravilno navajali za kraj Kajuhove smrti Zavodnje. Zlebnikova domačija, kjer je padel Kajuh, ni ne v Belih vodah ne v Zavodnjah, ampak v Šentvidu.

Uredništvo je Gučkovemu prispevku pripisalo, da se kot kraj Kajuhove smrti v marsikaterem učbeniku res navajajo Bele vode. Naj mi bo dovoljena pripomba, da je pa tudi že dolgo od tega, kar več avtorjev pravilno piše, da je Kajuh padel v Šentvidu. Tako sem npr. storil sam v vseh svojih objavah, ki zadevajo to snov. Naj navedem nekatere: Od vstaje do zmage, Maribor 1966, str. 118; Narodnoosvobodilni boj v Saleški dolini, Ljubljana 1977, str. 423; Narodni heroji Jugoslavije, knjiga I, Beograd 1975, str. 172. Navedimo še nekaj publikacij, ki tudi navajajo kot kraj Kajuhove smrti Šentvid; Emil Cesar, raziskovalec Kajuhovega življenja in dela, je v vseh treh izdajah pesnikovega zbranega dela storil tako. Pravičen podatek najdemo tudi v Vodniku po partizanskih poteh, Ljubljana 1978, str. 601 in 604. Mimo Zlebnikove domačije vodi Saleška planinska pot. Pri Zlebniku je 10. kontrolna točka te poti. Vodnik Saleška planinska pot, Velenje 1974, popotnika na nekaj mestih pravilno usmerja k hiši v Šentvidu št. 2. Popotnikovo oko bo pred to domačijo zagledalo spomenik, ki govori o Kajuhovi smrti, na hiši pa tablico Šentvid št. 2.

Potem ko so enote Štirinajste v Ravnah pri Šoštanju prebile nemške zapore, se je Kajuh od Bankove domačije v Topolšici, kjer se je namestil štab divizije, podal do bližnje Zlebnikove domačije v Šentvidu, kjer so bili njegovi kulturniki, in tam padel.

Skrb za točne podatke je hvale vredna. Nikakor pa ne velja ene napake zamenjati z drugo. »Zgodovinske resnice« torej ne prihajajo na plano šele po štiridesetih letih, kot je pripisalo uredništvo.

M. ŽEVART

Televizijski nadaljevanki ob rob

Nekdanji interniranci in interniranke nemških koncentracijskih taborišč smo bili globoko prevzeti, ko smo spremljali televizijsko nadaljevanko Na robu smrti.

Zamislili smo se v težke dni doživljanja in ponovno nas je ob vsaki sliki spremljal srh. Dogodki so bili prikazani brez vsakega pretiravanja, nasprotno, še mnogo več bi lahko pokazali tega, kar so takrat zmogli posurovelji, oholi in sadistični nemški rablji, ki so izgubili najmanjšo možno mero človečnosti. Biti njihov suženj in biti prepuščen na milost in nemilost najgrozovitejšim načinom duševnega in telesnega uničevanja – to je z besedo le težko predstaviti.

Res je, najhujše uničevanje so doživljale prav židovske družine, toda vse groze, trepe-

KOLENDAR POMEMBNEJŠIH DOGODKOV

22. aprila 1958 je bil v Ljubljani VII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije.

24. aprila 1920 je prišlo do krvavega spopada med delavci in žandarji na Zaloški cesti v Ljubljani. Padlo je 13 demonstrantov in en otrok, ranjena pa sta bila tudi dva žandarja.

24. aprila 1942 je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet izdalo odlok o ustanovitvi Dolenjskega odreda. Štab 3. grupe odredov pa je izdal odlok o ustanovitvi Notranjskega partizanskega odreda.

24. aprila 1944 so po ukazu GŠ NOV in PO Slovenije ustanovili Koroško grupo odredov. 25. aprila 1929 so žandarji pri Sv. Duhu na Kozjaku zahrbtno ubili Djura Djakovića in Nikola Hečimovića.

25. aprila 1945 so vse enote operativnega štaba za zahodno Primorsko prešle v splošno ofenzivo za osvoboditev Posočja, Beneške Slovenije in dela Furlanije. Prvega in drugega maja so se ustale na črti Ospedaletto ob reki Tilment (Tagliamento), Centa (Tarcento), Videm (Udine), Čedad (Cividale del Friuli) in Krmin (Cormons).

27. aprila 1941 je bila v stanovanju Josipa Vidmarja v Ljubljani ustanovljena Protiimperialistična fronta, ki se je kasneje preimenovala v Osvobodilno fronto.

28. aprila 1945 so enote 20. in 26. udarne divizije JA ob pomoči 1. tankovske brigade potisnile nemške sile proti Jablanici in Jelšanam in zavzele Ilirsko Bistrico.

ta, poniževanja, najrazličnejših preizkusov na naših telesih smo bili deležni vsi interniranci evropskih dežel, moški in ženske. Če pa k temu dodam še lakoto, mrz, fizično izčrpanost ob težakem delu in stalno misel, če boš vzdržal in ušel krematoriju, potem je le res, da nas je dejansko dvigalo samo velik optimizem in topla misel na domovino.

Ceprav smo nadaljevali spremljati v prijetnem, toplem in varnem okolju prostosti, se mi je v dno srca zajedla grenka misel: Kako to, da se naši avtorji tako bežno dotikajo takih doživljanj vojne? Saj je toliko Jugoslovancev preživljalo strahote ječe, tako v domovini kot v Italiji in Nemčiji. Ogromno naših ljudi je moralo skozi koncentracijska taborišča. Koliko jih je za vedno uničil ogenj krematorijev, koliko so jih raztrgali psi, koliko jih je podrta krogla, ker so bili že preveč izčrpani, da bi se lahko prestajali izredne napore, koliko jih je omahnilo tik pred svobodno svobodo!

Ne bi hoteli pestovati bolečine, čeprav je te temne odseve še kdaj mogoče razbrati z naših obrazov, toda drame, filmi in nadaljevanke s temi temami bi le opominjale človeštvo pred novo grozo.

Ali nam ni bilo malce neprijetno ob naslovu: »Gledali boste ameriško nadaljevanke...«? Med Slovenci in med Jugoslavlani pa je še toliko živih prič.

JOŽICA ZOROJA
Ljubljana

Pismo mornarjev

Mornarji bojne ladje, ki nosi ime »Pohorje«, so poslali pismo ZZZB NOV Posebne družbenopolitične skupnosti Maribor, ki ga objavljamo v nekoliko skrajšani obliki:

»Pohorje« je sodobna in nadvse lepa ladja. Zato je naša posadka zelo ponosna nanjo. Vam, ki ste prinesli svobodo, obljublamo mirno in lepo življenje in da boste ponosni na ladjo in njeno posadko. Ne samo zaradi nalog, ki jih uspešno opravljamo, temveč tudi zaradi imena, ki ga nosi. Imena legendarnega Pohorja naše in vaše »Pohorje« ne bo umazalo.

Smo na dolžnosti in čuvamo našo lepo modro mejo. V prostem času pa smo obiskali Titovo votlino. Kot vidite, ob vsaki priložnosti obujamo spomine na našo NOV, se učimo na njeni zgodovini in njenih legendah. Pred očmi imamo ne samo Slavo Klavoro, Zidanška, Šlandra, Novaka, Vejico, Katarino, Grogo, zadnji boj Pohorskega bataljona, temveč tudi Savo Kovačevića, Sutjesko, Neretvo, Kadinjačo, Bihać, Jajce, Vis, posebno pa našega draga tovariša Tita.

Zavedamo se, kako težka in častna je naloga biti član posadke »Pohorja«, vendar vam obljublamo, da bomo tudi v prihodnje znali varovati in se boriti za vse tisto, kar ste nam vi, borci priporili med NOV in revolucijo. V tem nas nihče ne more omajati, saj smo ponosni člani ZK in ZSM in mornarji našega draga tovariša Tita.

Za posadko »Pohorja« Živojin Kostić

Mednarodni vidiki na 9. kongresu

Za pravkar končani deveti kongres Zveze komunistov Slovenije bi kazalo – poleg drugih značilnosti – omeniti tudi dejstvo, da so na njem vsa mnogoteri zapletena mednarodna vprašanja kot tudi vprašanja jugoslovanske zunanje politike dobila enakovredno mesto ob vseh drugih vprašanjih, ki so se z njimi tako ustvarjalno spoprijele tri-dnevne kongresne razprave.

Prav zato bi kazalo vsaj omeniti, če že ni moč podrobno razčleniti v kratkem sestavku, vsaj najbolj značilne posebnosti razprave o zunanje-političnih vprašanjih. Ta vprašanja, ki so med drugimi dobila tudi vidno mesto v osrednjem referatu tovariša Franca Popita, so bila seveda v komisiji za mednarodne odnose še podrobneje obdelana in vsestransko osvetljena.

Prva in takorekoč izhodiščna ugotovitev mora biti vsekakor ta, da se je kongres lotil obravnave mednarodnih vprašanj z jasnih razrednih stališč in postojank pa so zato tudi ocene bile jasne in nedvosmiselne. Temeljno izhodišče, ki ga je kongresna razprava postavila vidno v ospredje, je bilo, da obstaja tesen, nerazdružljiv spoj med zunanjo in notranjo politiko naše dežele, se pravi med socialističnim samoupravljanjem in neuvrščeno mednarodno usmeritvijo Jugoslavije. Odtod ugotovitev, da bi vsakršno omalovaževanje samoupravljanja, vsaka težnja, ki bi hotela samoupravljanje potisniti na obrobje našega življenja in se vrste problemov lotiti z etatiističnih izhodišč, pomenila neposredno grožnjo naši neuvrščenosti in s tem tudi neodvisnosti in samostojnosti. Zato je politika neuvrščenosti dobila na kongresu svojo polno potrditev kot edina možna in zato tudi trajna smer vsega mednarodnega delovanja Jugoslavije. Edino politika neuvrščenosti je s svojimi načeli in s svojim naprednim ter miroljubnim bistvom sposobna narodom zagotoviti neodvisnost, svetu pa mir in napredek.

Pomembno mesto so v razpravah o mednarodnih odnosih dobila vprašanja odnosov s sosedi. Pri tem je obveljala ugotovitev, da je dolžnost vsake republike potegovati se in prizadevati si za izboljšanje odnosov z vsemi sosednimi državami Jugoslavije. Kongres je ob tem vnovič potrdil neprecenljivo vrednost politike odprtosti meja kot tiste oblike sodelovanja med sosednimi narodi, ki najbolj ustreza koristim ljudstev na obeh straneh meje. Odprta meja kot pogoj in spodbuda za razvoj vseh vrst obmejnega sodelovanja pa je tudi najboljše jamstvo, da narodnosti, ki žive ob meji, dejansko prevzamejo svojo pomembno

vlogo povezovalca raznih kultur ter mostu sodelovanja med narodi. Zato je seveda treba zagotoviti vsem narodnostim take pogoje, ki bodo jamčili njihov obstoj in razvoj.

Kongresna razprava se ni izognila tudi mnogim najbolj pekočim problemom našega časa, zlasti vsem kriznim pojavom, ki so zajeli ne le kapitalistični svet, marveč je kriza segla tudi med socialistične dežele. Poljski dogodki pa so hkrati dokaz in primer, kako nujno je, da se komunisti odločno zavzemajo za izpolnitev temeljnega bistva Marxovega nauka, to je uresničitve sistema, v katerem bo delavski razred brez posrednikov postal nosilec celotnega upravljanja svoje dežele in zlasti samostojno odločal o presežni vrednosti svojega dela. Komunisti smo na vsa mednarodna dogajanja gledali kot revolucionarji, ugotavlja sklepna resolucija komisije za mednarodne odnose, in vidimo v neuvrščenem gibanju ter njegovi politiki način za spreminjanje stanja na svetu. Zlasti boj za gospodarsko preobrazbo sveta z odpravo obstoječih nepravilnih ekonomskih odnosov pomeni globoko revolucionarno akcijo. Jugoslavija je pomemben dejavnik v boju in prizadevanjih neuvrščenih, zato je tem bolj potrebno, da prav zdaj, ko se množice – spričo kriznega stanja tako na Zahodu kot na Vzhodu – vse bolj ozirajo k takim družbenim spremembam, ki dejansko osvobajajo človeka, odločno rečemo »ne« vsem poskusom odmika od samoupravljanja in slehernemu pogledovanju z etatiistično – birokratskimi težnjami.

Odločno je kongresna razprava podprla zahtevo po hitrejšem in vsebinsko popolnejšem podružbljanju zunanje politike. Ne gre samo za področje diplomatske dejavnosti, pač pa za dejansko vključevanje v celotno mednarodno stvarnost. Resnično podružbljanje zunanje politike je sredstvo za ohranjanje odprtosti Jugoslavije in njenega vpliva v svetu. Dolgoročna usmeritev v izvoz mora zato postati naša ekonomska in politična doktrina, domoljubna dolžnost, usodno življenjsko vprašanje naše sedanjosti in prihodnosti.

Kongres slovenskih komunistov je tako – podobno kot na vseh drugih področjih – tudi na mednarodnem dal dragocen prispevek k oblikovanju celotne jugoslovanske politike in njenih izhodišč za prihodnje.

Drago Košmrlj

Na vrsti je akcija

Deveti kongres zveze komunistov je pokazal veliko idejno in politično enotnost komunistov Slovenije. To je po tem najvišjem zboru komunistov že mogoče reči. Vsi so se dosledno zavzemali za samoupravno pot razvoja in ostro nastopili proti vsakršnim izkrivljanjem te poti.

Ob ocenjevanju pravkar sklenjenega kongresa velja to še prav posebej poudariti. S tega najvišjega govorniškega odra je bilo znova rečeno, da smo odločno proti pretiranemu administriranju. Delegati so te svoje misli ponazorili s številnimi primeri. Vprašali so se, denimo, zakaj moramo s predpisi urejati razkladanje vagonov; zakaj je potreben predpis, ki naj ureja zbiranje steklenic v trgovinah; zakaj z različnimi omejitvami na meji nudimo argumente nasprotnikom dobrososedskega sodelovanja; kako je mogoče, da posamezniki predlagajo rešitve, s katerimi naj bi delavcem odvzeli pravico, da odločajo o ustvarjenem dohodku; kako da še vedno ponekod ni prevladalo spoznanje, da so devize sestavni del dohodka temeljnih organizacij in ne raznih odtujenih centrov moči.

Takih vprašanj je bilo veliko. Toda nanje so delegati tudi odgovorili. Menili so, da posamezniki še niso spoznali resnosti položaja, v katerem se je znašla samoupravna Jugoslavija. Sodijo, da se lahko doma in v tujini še naprej zadolžujejo, ne da bi poprej vedeli, kako bodo najeta sredstva vrnila. Še naprej trošijo denar, ki ga niso ustvarili in se zanašajo na državo, ki naj bi poskrbela, da za pokrivanje pretirano visoke porabe ne bi ostali praznih rok.

Deveti kongres Zveze komunistov Slovenije je takemu ravnanju napovedal oster boj. In to je, zdi se, drugi temeljni poudarek s tridnevne dela komunistov. Domala vsi so zatrdili, da ni mogoče več trpeti nedela, nediscipline in drugega neodgovornega početja, ki smo mu priča na številnih področjih. Pri tem pa ne bi kazalo s prstom kazati samo na druge.

Rečeno je bilo, da smo kritični, kadar je treba sprejeti načelne sklepe in se opredeliti za drugačno delo. Ko pa je dogovorjeno treba uresničiti v praksi, s stvarmi odlašamo. Takega kapitulantstva je še veliko. Ves čas, na primer, govorimo o razdrobljenem gradbeništvu. Vsi smo prepričani, da ta gospodarska veja ni dovolj povezana in da bo zašla v škripce. V praksi pa stvari tečejo svojo pot. Na kongresu so povedali, da imamo v Sloveniji 63 delovnih organizacij, ki se ukvarjajo z gradbenimi deli in da je njihova medsebojna povezanost izredno šibka. Kako naj potem uresničijo vse tisto, za kar se zaklinjajo na raznih sestankih,

iz dneva v dan? Ali pa najprej. Samoupravna organiziranost v slovenski energetiki ni ustrezna. Na to so na kongresu posebej opozorili. Zadeve več ali manj ureja administracija, čeprav je na dlani, da bi se proizvajalci in uporabniki energije morali trdno samoupravno povezati, saj je samo tako mogoče vprašanje učinkovito reševati. V Mariboru so kršilce dogovora o razporejanju dohodka in delitvi osebnih dohodkov ostro kaznovali. Sodili so, da sprejetega ni mogoče izigravati. Na kongresu pa so opozorili, da so pri tem ostali sami. V drugih okoljih se s temi pojavi niso tako odločno spoprijeli. Komunisti so marsikje zamižali, namesto da bi šli v akcijo in zadeve postavili na pravo mesto.

Ves čas govorimo o izobraževanju ob delu. Posebej še po šolski reformi. Toda na kongresu so delegati izjavili, da se ob delu in iz dela še nikoli ni izobraževalo manj ljudi, kot se jih izobražuje danes. Za odrasle je bilo v srednjem izobraževanju razpisanih 8700 mest, zasedenih pa jih je le 780. To pomeni, da lahko govorimo o hudi krizi, saj se s takim stanjem v nobenem primeru ni mogoče sprijazniti.

Na kongresu so sporočili, da ustanovitev nove kulturne skupnosti Slovenije zamuja. Stara je prenehala delovati, nove pa še ni. Kdo je v vseh teh in drugih primerih zatajil? Odgovor je bil jasen: komunisti. Oni so tisti, ki bi morali popeljati delovne ljudi in občane v odločnejšo akcijo. Komunisti so tisti, ki bi se mlačnosti, omahovanju in drugim pojavom morali odločneje zoperstaviti.

Očitno je, da člani te organizacije na številnih mestih niso stvari postavili na pravo mesto, zato je kongres od njih terjal večjo učinkovitost. Menili so, da je še preveč forumskega dela. Tu in tam sprejemajo sklepe v ozkih krogih in se za uveljavljanje novega ne bijejo v delavskih svetih, delegacijah in drugod. To pa je močno narobe.

Na tem najvišjem zboru komunistov Slovenije so se zato dogovorili za odločno akcijo, s katero naj bi pomedli s pomanjkljivostmi. Dogovorili so se, da se bodo za to prizadevali tudi v odnosih z drugimi republikami in pokrajinama. Dosledneje se bodo zavzemali za samoupravno združevanje dela in sredstev, tudi med razvitimi in nerazvitimi. Kajti za samoupravno pot našega razvoja ni zainteresirana samo Slovenija. Zanj se bijejo vsi delovni ljudje socialistične Jugoslavije.

To – kot so poudarili na devetem kongresu – niso prazne obljube. Niso fraze, ki jih sicer v našem življenju ne manjka. To je naša trdna odločnost, ki je ne more nihče omajati.

Darko Marin

Uboga para

Človeška narava je res skrivnostna. Namreč sami sebe ne razumemo. Če ni tako, pa odgovorite, zakaj je pri nas uboga para še zmeraj imenovana in priznana »stari dinar«! Ali se nismo že zdavnaj poslovili od nekdanjih dinarjev, tako da je od vsakega tistega »starega« dinarja ostala le para? Razvrednotili smo dinar v razmerju 1:100, tako da je »novi« dinar pohrustal sto »starih« dinarjev. Pravzaprav smo pač tako gospodarili, da bi skoraj sami sebe pojedli. Vendar tega še zdaj po toliko letih ne moremo priznati, kaj šele, da bi se zavedeli, da smo pojedli stokrat več, kakor smo imeli. Včasih se le kdo nekako iz navade čudi, kako je mogoče, da naše blagajničarke pri registrskih blagajnah v prodajalnah popolnoma pravilno »tipkajo cene v uradnih, edino veljavnih dinarjih, kupcem pa morajo dan za dnem pojasnjevati, da je, recimo 120 dinarjev dvanajst tisoč ali dvanajst jurjev?! Preproste kmetice pa na mestnih živilskih trgih prodajajo ajdovo moko izobraženim meščankam po 120 din/kg, a jim morajo pojasnjevati, da je to »samo« dvanajst jurjev. Meščani namreč pri priči razumejo (ali razumejo samo to), da je »novi« stotak deset jurjev, ne gre jim pa v glavo, da starega dinarja ni prav nikjer (niti ne na Žalah), ker se je že zdavnaj spremenil v ubogo paro, a kovanca za paro niti nimamo in niti »nežka« (5 par) ni več v prometu. Toda »stari dinarji« so nesmrtni!

Nekateri naši (redki) družbeni kritiki so skušali pogledati za kulise naše tako skrivnostne duševnosti (preproščine), da bi dognali, zakaj tako nepopustljivo, zvesto branimo »stari« dinar; skrivnost je baje preprosta: raba dveh vrst dinarjev je zelo priročna in koristna. Ko terjáš od skupnosti za naložbe, omenjaš vsoto v »novih«, uradnih dinarjih, torej stokrat manj (kakor se sliši); ko pa moraš sam kaj plačati, »žrtvovati«, »prispevati«, »si odtrgati od ust«, je prav, da se vsaj tako tolažiš in bahaš, češ, milijone, kaj milijone, milijarde žrtvujem. Zamolčiš, seveda, da so to »stare« milijarde. Kaj bi, saj se razumemo! Ko bralci ali poslušalci naletijo na takšne številke, pa že tako ne vedo, pri čem so, ne kdaj jim mečejo v oči stare ali nove milijarde. Ne, nikakor ni treba gledati na človeško naravo samo od popackane strani! V zagovor častilcev starih jurjev kar priznajmo, da so zvesti varuhi naših izročil (tradicij), ki so nam najbolj pri srcu, saj spoštujejo vse, kar je staro in seveda tudi stare milijone, pa »stare zlate čase«, ne da bi jim očitali, kako vzdihujejo potihem celo po tolarjih Marije Terezije in molčijo o tem, kako so jim pri srcu dolarji (ne glede na starost).

Iz volilno-programske skupščine mestne organizacije ZZB NOV Ljubljana

Prekaljeni v boju ostajajo sredi dela

Dvajsetisočstiristodesetčlanska organizacija ZZB NOV mesta Ljubljane je sicer prav tako kot pač vse borčevske organizacije in njihovo članstvo spet postarana za nekaj let, njihova poprečna starost je 68 let, kljub temu pa velik del borcev še na različnih področjih družbenopolitičnega dela prispeva svoj delež k širšemu razvoju krajevnih skupnosti, občine in republike. Kar tretjina vsega članstva sega s svojimi aktivnostmi preko meja domače krajevnosti, njihovo delo v krajevnih skupnostih pa je nepogrešljivo.

Podpredsednik mestnega odbora ZZB NOV Cveto Novak je ob poročilu o delovanju te organizacije v preteklem mandatnem obdobju opozoril tudi na nekatera nezdruživa znamenja nestrpnosti, ki omogočajo vznikanje šovinističnih in iredentističnih teženj, nevarnih pojavov, ki jih lahko v kalli zatiramo le z resničnim

bratstvom in enotnostjo naših narodov in narodnosti v razvoju samoupravnih socialističnih odnosov.

Stane Koman, ki je govoril o kontinuiranem delu borcev, je dejal tudi tole: »Na to svojo močno družbeno aktivnost smo lahko upravičeno ponosni, še bolj pa bi lahko bili, če bi se številnih del, ki jih sedaj opravljajo borci, oprijeli mlajši ljudje; mi bi pa delali naprej, kar delamo zdaj, toda brez funkcij. Ali pa je med nami morda še preveč zasidrana miselnost, da nam funkcije pač pripadajo?« Koman je govoril tudi o žgočem vprašanju zanemarjanja moralnoetičnih vrednot v našem vsakdanjem življenju in delu, pri čemer bi morala z bojem za boljšimi gospodarskimi uspehi stopati v korak tudi nenehna bitka za boljše medčloveške odnose.

Borci so na svoji skupščini poleg pregleda in

obravnavanja vprašanj socialne varnosti borcev in vojaških invalidov opravili tudi volitvene dolžnosti. Tako so za predsednika ljubljanske mestne organizacije ZZB NOV izvolili Draga Flisa-Strelo, za podpredsednika Staneta Komana, za sekretarko pa ponovno tovarišico Slavko Kastelic. Za častnega predsednika mestne organizacije so proglasili narodnega heroja in v minulih 6 letih predsednika mestnega odbora ZZB NOV Ljubljane Rada Pehačka.

Teža njihovega prihodnjega dela, tako so poudarili, bo tudi v bodoče usmerjena k podružbljanju družbene skrbi za borce in vojaške invalide, kakor tudi k podružbljanju drugih področij, izmed katerih je vsekakor najpomembnejše razvijanje revolucionarnih tradicij in tradicij NOB.

B. Ž. J.

S seje odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov zveznega zbora skupščine SFRJ

Onemogočiti neupravičene razlike

Člani odbora za vprašanja borcev in vojaških invalidov so na svoji zadnji seji obravnavali predlog poslovnika o skupnem delu zbora skupščine SFRJ, predlog poslovnika zveznega zbora skupščine SFRJ in predlog zakona o osnovnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Sprejeli so tudi informacijo o spremljanju predpisov s področja osnovnega borčevsko-invalidskega varstva in poročilo o delovanju tega družbenega telesa v obdobju 1978-1982. Ugotavljali so, da je bila

vsa aktivnost odbora usmerjena v preteklem obdobju k izgrajevanju enotnih stališč in sklepov o potrebnem ukrepanju za razvijanje in dograjevanje sistema borčevsko-invalidskega varstva. Zato je omenjeni odbor v proučevanju nadaljnega razvoja tega področja socialne varnosti občanov posvečal posebno pozornost in vsestransko proučevanje vprašanja porabe sredstev za borčevsko-invalidsko varstvo v proračunu federacije. Člani odbora so med drugim ugotavljali, da je družbe-

no dogovarjanje na tem področju dela in skrbi za borce in vojaške invalide šele zažvelo in mora v bodočnosti postati trajna osnova za nadgrajevanje in poglobljanje tega varstva, hkrati s to ugotovitvijo pa so opozorili tudi na že dosedanje uspešne rešitve in tudi na to, da bo pri reševanju borčevsko-invalidskega varstva prav tako kot na vseh drugih področjih treba upoštevati politiko ekonomske stabilizacije in v prvi vrsti - dosledno izvajanje dogovorjenega.

B. Ž. J.

Iz dela komisije za nekdanje politične zapornike pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije

Za olajšano delo zgodovinarjev

Nekdanji vojni ujetniki so v preteklem obdobju največjo skrb namenjali organiziranju in zbiranju dokumentarnega gradiva o življenju in političnem delovanju vojnih ujetnikov v nemških in italijanskih ujetniških taboriščih. Zbrali so mnogo fotografij, letakov, ilegalnih »Biltenov« antifašističnih svetov vojnih ujetnikov in drugega dokumentarnega gradiva, ki prikazuje politično delo vojnih ujetnikov v taboriščih Stalag XI B Fallingbomel in Stalag III A Lückewalda, to je v ujetniških taboriščih, kjer je bilo protifašistično gibanje in odporniško delovanje med ujetniki najbolj razvito. Del tega gradiva so pripravili za stalno razstavo v muzeju v Brestanici, ki je bila odprta 4. julija 1981.

Sodelovali so s komisijo zveznega odbora za bive vojne ujetnike, ki pripravlja knjigo »Dokumenti o življenju in organiziranem političnem boju v taboriščih za vojne ujetnike«. Pripravili so del gradiva, ki se nanaša na ujetniška taborišča v Italiji. Vendar je delo v zvezi s pripravo te knjige v zaostanku, ker ni primerno organizirano delo v zveznem odboru.

Bivši vojni ujetniki so stalno vzpodbujali k pisanju spominov o življenju ujetnikov v taboriščih in njihovem političnem delovanju. Najvidnejši rezultat tega prizadevanja so »Zapiski iz vojnega ujetništva 1941-1945«, objavljeni v 19 nadaljevanjih v časopisu TV-15.

Pripravili so osrednjo proslavo 40-letnice vojnega ujetništva in njihovega političnega dela v specifičnih pogojih, ki so vladali v nemških in italijanskih ujetniških taboriščih. Da bi bili organizacijski stroški čim manjši, so prireditve povezali z vsakoletnim srečanjem bivših vojnih ujetnikov iz taborišča Lückewalde. Sodelovali so tudi pri organizaciji proslav in srečanj bivših vojnih ujetnikov iz Francije, ki so jim razkazali nekaj naših spomenikov in krajev, znanih iz NOB.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Novo mesto - Mestne njive - letos prapor

Na letni konferenci krajevnih organizacij ZB NOV na Mestnih njivah, ki šteje 84 članov (od tega 57 z dvojno priznano dobo, 14 pa je vojaških vojnih invalidov), so pred dnevi ugotovili, da je letni delovni načrt z lanske konference uresničen. Za vsestransko aktivnost borcev v delu družbenopolitičnih organizacij in krajevnih skupnosti so predstavniki KO SZDL in ZK izrekli članom vse priznanje. Na Mestnih njivah je zlasti prizadeta komisija za pomoč borcem. Njeni člani obiskujejo bolne borce in borke, jih tudi skromno obdarijo, pomagajo pri organizaciji pogrebov...

O delu sveta za ohranjanje in razvijanje tradicij NOB pri SZDL ter konkretnem prenašanju teh izročil mlademu rodu so na konferenci živahno razpravljali. Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Vinko Bambič je med drugim omenil, da moramo mladini pri tem ponuditi roko; ko spozna to področje dejavnosti, se zanj rada ogreje. V razpravi so med drugim omenili, da je samo obujanje spominov veliko premalo; potrebno je, da zlasti mladim ljudem v celoti predstavimo širino boja delavskega razreda, revolucije in njene množičnosti. Delo takih svetov in komisij oziroma odborov potrebuje načrt in vsestransko pretehtan koncept, ki naj zagotovi celoto NOB. Borci so pozdravili versto, da so v okviru krajevnih skupnosti taborniki ustanovili prva dva voda fantov in deklet. Prav taborniki želijo biti čvrsto povezani z borčevsko organizacijo in Gorjanskim bataljonom.

Na konferenci so sklenili povečati članarino od 20 na 50 din. Sami bodo zbrali tudi precejšen del denarja za prapor, ki ga želi krajevna organizacija ZB razviti za letošnji dan borca ali za občinski praznik s širšo prireditvijo. Vsi bodo sodelovali na slavlju, s katerim bo krajevna skupnost počastila 90-letnico rojstva pokojnega predsednika Tita. Veliko je zanimanja za bližnji 3-dnevni izlet borcev iz Novega mesta in okolice v Banjole.

S priručnim tovariškim srečanjem v restavraciji Doma JLA je bila delovna konferenca sklenjena. Borci so tudi ob tej priložnosti izjavljali želje, da bi naj bilo takih drobnih, iskreno tovariških srečevanj, ob katerih vsak sam prispeva stroške ob pogrnjeni mizi, precej več. Mnogim so to edini družabni stiki - in organizacije tega ne bi smele pozabljati!

Tone Gošnik

KRANJ - Pohvalna ocena

Medobčinski svet ZZB NOV za Gorenjsko je imel na osnovi pravil v lanskem letu svoj sedež na Jesenicah. V lanskem letu je imel 6 sej na Jesenicah in eno v Radovljici. Razpravljal je o usklajevanju nalog na področju razvijanja revolucionarnih tradicij: pri pripravi na graditev muzeja revolucije v Begunjah, programu proslav 40-letnice vstaje in OF, obeleževanju važnih in pomembnejših bojev partizanskih enot za Jelovico, Pokljuki, v Uden Borštu in drugod, ter pri enotnosti socialno-zdravstvene problematike borcev NOV in VVI na Gorenjskem. Pripravil je srečanje nosilcev partizanske spomenice

na Brdu pri Kranju, podelil 266 priznanj medobčinskega sveta za Gorenjsko in podobno. Posebno skrb so posvetili evidentiranju kandidatov za delegate v medobčinskem svetu in republiških vodstvih.

Za seje sveta so predhodno opravili skrbne priprave, za uresničitev dogovorjenega pa veliko poti, razgovorov in dogovorov na ravni občin ter pri družbenopolitičnih organizacijah. Sedež sveta bo letos pri občinskem odboru ZZB NOV Škofja Loka. Do volilnih skupščin bo svetu predsedoval Ferdo Tolar. Članom vodstva medobčinskega sveta so izrekli pohvalno oceno za uspešno opravljeno delo v letu 1981.

Branko Blenkuš

Trzin - nove naloge

Člani krajevnih organizacij ZB Trzin so na letni konferenci pregledali svoje delo v minulim mandatnem obdobju in se dogovorili za nadaljnje delo.

Organizacija šteje 85 članov, od tega 50 moških in 35 žensk. Borci so se udeleževali raznih proslav, srečanj ter sodelovali pri proslavi krajevnega praznika in sicer pri pohodu po poteh aktivistov.

Tudi v političnem življenju krajevnih skupnosti jih aktivno deluje 16. Izvolili so nov odbor, delovni predsednik konference pa se je zavalil staremu odboru za opravljeno delo in tudi nadzornemu odboru - zlasti pa predsedniku Francu Orlu in tajnici Ančki Mlakar za dolgoletno marljivo delo.

Tudi novi odbor si bo prizadeval za plodno delo krajevnih borčevskih organizacij.

Adolf Adamič

Vrhopolje - So borci dovolj aktivni?

Kot vsako leto so se tudi letos že februarja zbrali člani krajevnih organizacij ZB-VVI NOV Vrhopolje.

Volilna skupščina organizacije je bila v nedeljo, 14. 2. 1982, in se je udeležilo večje število članov, med njimi pa tudi gosti Karel Košar in Dragica Dolenc, člana občinskega odbora ZB NOV Domžale, ter predstavniki krajevnih skupnosti.

O aktualnostih v Jugoslaviji, posebno pa o dogodkih na Kosovu, v sosednji Albaniji in zadnjih dogodkih na Poljskem je govoril tovariš Karel Kušar. Vsi prisotni so ga z zanimanjem poslušali.

V nadaljevanju seje je predsednik ZB Franc Rožič podal poročilo o delu organizacije, ki trenutno šteje 43 članov, od tega 22 moških in 21 žensk, ki zastopajo enajst vasi krajevnih skupnosti. Na novo so bili sprejeti trije člani.

V preteklem letu so organizirali enodnevni izlet v Titovo Velenje, ogled muzeja, cvetličnega gaja v Mozirju in jame Pekel.

Člani so se udeleževali skozi vse leto raznih proslav na območju občine Domžale (s svojim praporom).

Aktivni so na področju krajevnih samouprave, posebno pa se v organiziranju in utrjevanju SLO in DS v krajevni skupnosti. Obiskujejo ostarele in bolne člane in jih primerno obdarijo.

Navezujejo stike s sosednjimi organizacijami ZB za skupne akcije. Povezava z matično organizacijo ZB Domžale je dobra in učinkovita na vseh področjih. Ti podatki pričajo, da je bila aktivnost, kljub majhnemu številu članstva, v preteklem letu zadovoljiva. Kritično gledano bi lahko dejali, da bi posameznik lahko storil še več kot sicer. Zato se bodo v letu 1982 še bolj potrudili na vseh področjih.

Na podlagi programskih usmeritev se člani ZB zavezujejo, da bodo v tem letu pokazali svojo aktivnost in prizadevanje v teh oblikah svojega dela:

aktivno se bodo vključevali v družbeno in politično samopravo krajevnih skupnosti, v tokove gospodarske stabilizacije in akcije za izboljšanje življenja in dela krajanov tega območja;

še nadalje se bodo udeleževali proslav, ki bodo organizirane v krajevni skupnosti in v občinskem merilu;

prispevali bodo svoj delež pri oblikovanju predloga za adaptacijo večnamenskega prostora za kulturno in drugo dejavnost tega območja;

Na fotografiji predstavnik KO ZB NOV Franc Rožič-Sargo, podaja poročilo o delu organizacije.

skrbeli bodo še naprej za dobro počutje svojih članov in organizirali izlete, obiske bolnikov, razne oblike pomoči; posebno bodo skupaj z mladino poskrbeli za urejanje spominskih obeležij na tem območju.

Skratka, nalog je veliko in potrebna bo dobra volja slehernega člana, da prispeva svoj delež za napredek svojega kraja. »Če bomo vsi enotni, se nam ne bo treba bati, kajti kos bomo vsem začrtanim nalogam,« je ob koncu povedal tajnik KO ZB NOV tovariš Anton Peterka-Gregor.

V upravnem odboru so nastale kadrovske spremembe, sicer pa predsednik in tajnik še ostaneta na tem položaju.

Jože Novak

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Seja RO ZZB NOV Slovenije

Poročilo o minulem delu

Na seji RO ZZB NOV Slovenije so včeraj obravnavali predloge gradiv za šesto slovensko borčevsko skupščino, predlog poročila o delu ZZB NOV Slovenije med prejšnjo in letošnjo skupščino, predlog poslovnika o delu šeste skupščine ZZB NOV Slovenije, predlog za dopolnitev in spremembo v statutu ZZB NOV Slovenije, predlog zaključnega računa RO ZZB NOV Slovenije ter predlog kandidatov za organe ZZB NOV Slovenije in Jugoslavije, ki ga objavljamo:

Predlog liste kandidatov za delegate ZZB NOV Slovenije na devetem kongresu ZZB NOV Jugoslavije: MS ZZB NOV Gorenjske: Franc Puhar, Slavko Staroverski, Jože Ulčar, MS ZZB NOV Severnoprimske regije: Jože Oblak, Marija Kenda, Anton Šturm, MS ZZB NOV revirjev: Janez Vipotnik, MS ZZB NOV Notranjske: Milan Zakrajšek, MS ZZB NOV Posavje: Stane Munčič, MS ZZB NOV celjske regije: Rado Gabrovec, Jože Ržek, MS ZZB NOV Pomurje: Milena Pirher, MS ZZB NOV Dolenjske: Anton Dvojmoč in Dragica Rome, MS ZZB NOV Koroške: Jože Muc, MS ZZB NOV Ljubljana-okolica: Jože Boldan-Silni, Franc Poglajen, Kranjc, MS ZZB NOV mari-

borske regije: Boris Battelino, Vera Kodelič, obalno-kraški odbor ZZB NOV: Branko Babič in Leopold Zaharija ali Rado Pišot, mestni odbor ZZB NOV Ljubljane: Drago Flis, Marjan Lenarčič, Cveto Novak, Stane Repar, Jože Slovenc; **predlogi za RO ZZB NOV Slovenije:**

za predsednika: Janez Vipotnik, za podpredsednika: Stane Repar, za sekretarja: Marjan Lenarčič, za **predsedstvo** pa: Justa Bevec, Maks Bilc, Franček Bohanec, Helena Borovšak, Ciril Cvetko, Drago Flis, Boris Florjančič, Bogo Gorjan, Vitko Hlaj, Janez Japelj, Sveto Kobal, Lado Kocijan, Mihaela Kolenc, Stane Markič, Franci Mrcina, Rado Pehaček, France Perovšek, Milena Pirher, Franc Poglajen, Lado Pohar, Stane Potočar, Slavko Staroverski, Franc Tavčar in Drago Vresnik, Riccardo Ciacuzzo in Boris Paulin.

predlog kandidatov za člane nadzornega odbora: Mimica Bergman (Koper), Hinko Bajuk (Celje), Franc Braniselj (Škofja Loka), Marjan Dolenc (Maribor), Olga Jurajevčič (Metlika), Mirko Lukman (Nova Gorica), Janez Rešek (Ljubljana);

predlog kandidatov za delegate ZZB NOV Slovenije v zveznem odboru ZZB

NOV Jugoslavije: Branko Babič, Boris Battelino, Boris Čizmek, Rudolf Hribernik, dr. Pavla Lah, dr. Stane Pavlič, Bojan Polak (kandidat za člana predsedstva ZO ZZB NOV), Stane Vrhovec, Dragica Rome, Mira Svetina (kandidatka za članico predsedstva ZO ZZB NOV) in predsednik RO ZZB NOV Slovenije po položaju kot član predsedstva ZO ZZB NOV Jugoslavije. V nadzorni odbor ZZB NOV Jugoslavije je predvidena Vida Kulovec.

Objavljamo tudi seznam izvoljenih delegatov ZZB NOV občin in posebnih družbenopolitičnih skupnosti v republiški odbor ZZB NOV Slovenije: Ajdovščina: France Perovšek, Ivan Renko, Brežice: Tončka Lovše, Celje: Helena Bbrovšak, Ivan Melik, Cerknica: Tone Gornik, Črnomelj: Niko Belopavlovič, Anton Dvojmoč, Domžale: Mihaela Kolenc, Franc Poglajen, Dravograd: Franc Bart, Gornja Radgona: Jože Rogule, Grosuplje: Lojze Kikelj, Hrastnik: Justa Bevec, Idrija: Štefanija Čar,

Ivan Čuk, Ilirska Bistrica: Rado Pehaček, Jože Žnidaršič, Izola: Viktor Zajc, Jesenice: Jože Ulčar, Kamnik: Janez Prezelj, Kočevje: Alojz Kovačič, Koper: Marija Aljančič, Vitko Hlaj, Mario Santin, Kranj: Ivan Košir, Franc Puhar, Ivan Repinc, Krško: Stane Nunčič, Laško: Jože Kreže, Lenart: Edo Zorko, Lendava: Milan Balantič, Litija: Ivan Belec, Ljubljana – Bežigrad: Stane Repar, Jože Slovenc, Franc Tavčar, Rok, Ljubljana – Center: Drago Flis, Janez Učakar, Ljubljana Moste – Polje: Bogo Gorjan, Vladimir Lakovič, Marjan Moškrič, Ljubljana Vič-Rudnik: Lojze Briški, Janko Janša, Janez Japelj, Ljubljana Šiška: Pepca Kardič, Cveto Novak, Lado Pohar, Ljutomer: Milena Pirher, Logatec: Pavla Juršič, Maribor – Ruše: Milena Gašparič, Maribor – Pobrežje: Janko Vidmar, Maribor – Pesnica: Tomo Kipa, Maribor – Pobrežje: Janko Vidmar, Maribor – Tezno: Anica Hojnik, Maribor – Tabor: Franc Zalašček, Maribor – Rotovž: Franci Mrcina, Metlika: Vin-

ko Kepic, Mozirje: Jože Celinšek, Murska Sobota: Štefan Šabjan, Nova Gorica: Julij Beltram, Jože Pahor, Boris Pavlin, Stane Potočar, Novo mesto: Vinko Bambič, Lado Kocijan, Ormož: Vlado Ožbolt, Piran: Alojz Dekleva, Postojna: Jože Baša, Marjan Lenarčič, Ptuj: Milan Lacko, Radlje ob Dravi: Franjo Štruc, Radovljica: Slavko Staroverski, Savo Šifrer, Ravne na Koroškem: Boris Florjančič, Ribnica: Franc Zbačnik, Sevnica: Maks Bilc, Sežana: Jože Grmek, Roza Škrk, Slovenska Bistrica: Jože Kodelič, Slovenj Gradec: Janez Špolad, Slovenske Konjice: Matevž Lubej, Šentjur: Jernej Borov-

nik, Škofja Loka: Tomaž Mislaj, Drago Vraničar, Šmarje: Joško Lojen, Trbovlje: Franc Greša, Trebnje: Ciril Bukovec, Tolmin: Franc Črnugelj, Milan Sterling, Tržič: Andrej Peharc, Titovo Velenje: Jože Povše, Marija Zorž, Vrhnika: Anica Kirn, Zagorje: Jože Ocepek, Žalec: Jožica Hribar, Cveta Mikuž, mestni odbor ZZB NOV Ljubljana: Franček Bohanec, Ciril Cvetko, Dušan Gorkič, Janko Heberle, Sveto Kobal, Janez Vipotnik, odbor posebne družbenopolitične skupnosti Maribor: Stane Markič, Drago Vresnik, obalno-kraški odbor ZZB NOV Koper: dr. Boris Cergolj in Ricardo Ciacuzzo.

Kongres ZZB NOV Jugoslavije

Na enajsti seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki je bila v ponedeljek, 19. aprila, v Beogradu, pa so obravnavali predlog poročila zveznega odbora o delu ZZB NOV med osmim in devetim kongresom borcev Jugoslavije, predlog sklepov devetega kongresa ter predlog statuta ZZB NOV Jugoslavije. Prav tako so obravnavali predlog datuma kongresa in potrdili, da naj bo v Beogradu med 19. in 20. junijem. Sprejeli so tudi predlog poslovnika devetega kongresa ZZB NOVJ.

B. Ž. J.

»Divizija Dolenjcev« v Banjolah

420 dolenjskih borcev na tridnevnem izletu v Banjolah – Enotna ocena: »Enkratno srečanje in nepozabno doživetje«

Pravilnik o delu zdravniških komisij v postopku za uveljavljanje pravic po zakonu o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev (Ur. l. SFRJ št. 7/82)

Navedeni pravilnik ureja način dela zdravniških komisij, ki v postopku uveljavljanja pravic po zakonu o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev dajejo izvid in mnenje o odstotku vojaške invalidnosti, o pravici do ortopedskega dodatka, o pravici do dodatka za potrebo in tujo pomoč, o pravici do motornega vozila, o pridobitni nezmožnosti in o verjetnosti, da je nastala sprememba, ki vpliva na ugotovljeni odstotek vojaške invalidnosti. Pravilnik na novo uvaja in ureja delo posebne zdravniške komisije (ki jo na novo ureja zakon o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev), ki je pristojna za dajanje mnenja o verjetnosti, da je nastala sprememba, ki vpliva na ugotovljeni odstotek vojaške invalidnosti. Pravilnik na novo uvaja in ureja delo posebne zdravniške komisije (ki jo na novo ureja zakon o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev), ki je pristojna za dajanje mnenja o verjetnosti, da je nastala sprememba, ki vpliva na ugotovljeni odstotek vojaške invalidnosti. Ta komisija daje mnenje na podlagi mnenja zdravnika – specialista in ostale medicinske dokumentacije v spisu vojaškega invalida. Iz tega sledi, da je treba k vsaki zahtevi za zvišanje odstotka invalidnosti priskrbeti mnenje ustreznega zdravnika – specialista. Šele če posebna zdravniška komisija izda pozitivno mnenje, da obstoji verjetnost, da

je nastala sprememba zdravstvenega stanja, ki vpliva na že ugotovljeni odstotek vojaške invalidnosti, bo invalidska zadeva predložena zdravniški komisiji, ki daje izvid in mnenje o odstotku vojaške invalidnosti upravljemu organu, ki odloča o invalidskih pravicah na I. stopnji. Če posebna zdravniška komisija ne da pozitivnega mnenja o verjetnosti spremembe zdravstvenega stanja, upravni organ I. st. zahteva za zvišanje odstotka vojaške invalidnosti zavrže, ne da bi to zahtevo obravnavala še ZK I. stopnje.

Po določbi 107. člena zakona lahko invalid vložiti zahtevo za zvišanje odstotka invalidnosti po preteku dveh let od izdaje dokončne odločbe. Pravilnik o ugotavljanju odstotka vojaške invalidnosti pa določa okvare organizma, zaradi katerih je možno vložiti zahtevo za ugotavljanje novega odstotka invalidnosti pred potekom dveh let.

Posebno zdravniško komisijo imenuje za območje SR Slovenije republiški komite za borce in vojaške invalide in obenem določi sestavo te komisije in sedež. Komisija izdaja mnenja na podlagi medicinske dokumentacije brez osebnega pregleda invalida.

P. F.

Prejšnji petek se je vrnilo s posebnim vlakom s tridnevne izleta v Banjole 420 članov organizacij ZB iz Novega mesta in bližnje okolice. Pobude zanj so prišle iz borčevskih organizacij, občinski odbor ZZB NOV pa jih je rad podprl in vložil vse sile v izvrstno organizacijo nevskadanje akcije, ki je doživela prisrčen in neverjetno širok odmev med člani ZB.

»Borci in člani organizacije naj bi videli svoj počitniški dom, ki jim je namenjen za rekreacijski oddih. Noben prospekt ne more povedati tega, kar človeku lahko nudi neposredno srečanje z domom, njegovo okolico, urejenostjo in s celotnim počutjem, ko stopiš »na svoje« – prav vse to pa se je na tem prijetnem izletu v celoti potrdilo!« nam je v razgovoru po vrnitvi z izleta povedal Nace Vučko, tajnik občinskega odbora ZZB Novo mesto, ki je spremljal izlet in skupaj s sodelavci skrbel, da je vse potekalo točno in vzorno po voznem redu.»

»Pred 6 ali 7 leti so bile v Banjolah še barake – zdaj pa tako presenečenje: bazen s toplo morsko vodo, lep hotel B kategorije, pa tako vzorno, mikavno urejeno okolje...« so pripovedovali borci domačim ob vrnitvi. Naj povejmo, da je občina Novo mesto skupaj s svojo borčevsko organizacijo ena izmed 20 slovenskih občin, ki so združile sredstva za obnovo počitniškega doma borcev v Banjolah. Če bo dom v sezoni poln – ob znosnih cenah za odlično oskrbo pa je to mogoče doseči, ne bo treba dvigati oskrbnine saj bodo borci tu lahko ceneje letovali kot drugje. To je bil eden izmed

namenov organizatorjev izleta.

Kaj pomeni pripraviti našim skromnim in varčnim članom tako veselje in nepozabne užitke na tridnevnem izletu, je v kratkih besedah težko povedati. »To je nepozabno, enkratno srečanje starih tovarišev in aktivistov iz vojnih let...« so mnogi

Dolenjski borci in aktivisti pred odhodom posebnega vlaka na tridnevni izlet v Banjole (foto: Janez Pavlin)

ugotavljali že na vlaku, ki jih je odpeljal z novomeške postaje.

»Tistile se mi zdi tako znan, a ne vem, če je pravi...« je z dvomom in radovednostjo zvčeer v domu spraševala tajnika Vučka 82-letna udeleženka izleta z Rateža. Nace pa je povabil Jožeta Bradača iz Podhoste k mizi – in prvič po vojni se je nenadoma srečalo šest sodelavcev NOB iz leta 1942 ob presrečni ženi, ki jo je Jože z navdušenjem dvignil visoko v zrak! Kako teko leta – in kako malo je včasih treba, da človek znova doživi srečo iskrenega tovarištva iz vojnih let! Tudi Dragica Rome iz Novega mesta je srečala v Banjolah več znancev, s ka-

terimi se ni videla dolga leta, podobno pa so doživljali tudi drugi udeleženci izleta.

In kaj naj povemo o sprejemu v Banjolah? Osebe doma, ki ob času izleta še ni bil odprt za počitniško sezono, je sprejelo razigrane in od veselja prekipevajoče Dolenjce s tako prisrčno in nenačeto domačo gostoljub-

no v noč se je vrtelo staro in mlado in čeprav je bila noč tokrat za nekatere sila kratka, so bili zgodaj zjutraj vsi v špalirju in pripravljeni za zadnji obisk mesta. Iz osmih avtobusov so si ogledali znamenitosti Pule, predvsem velikansko areno iz rimskih časov, mesto, ladjedelnico in del obale. Slovo od tega prelepega koščka Istre je bil nepozaben: 120 borcev iz Šiške in iz gorenjskih občin, ki so medtem prišli v dom, je dolgo mahalo v slovo veselim Dolenjcem.

Ni nas sram, če se zapišemo, da so bili med dolenjskimi borci na izletu tudi taki, ki so prvič v življenju videli morje. Ganljivo je bilo, ko so posamezniki pomohli prst v vodo in potem rekli sosedu: »Pa je res slano...« Skoraj štirideset let je bilo potrebnih, da je organizacija omogočila nekaterim svojim članom tak izlet, da ga ne bodo pozabili do konca svojih dni. Kako skromno, skrito in svetu umaknjeno je dostikrat življenje naših najbližjih.

Na izletu je bilo poskrbljeno za vse: spremljali so ga tudi zdravnik, medicinska sestra in bolničarka. Posamezniki so po želji dobili tudi dietno prehrano. Vsi so bili izredno dobre volje, odlično so delale vse službe – od železnice do osebja, ki je sprejelo naše borce in jim ponudilo tako domačnost in udobje, da je dobro razpoloženje med izletniki samo naraščalo. O slednjem samo še tole: posamezniki so po izletu na občinskem odboru ZZB že prijavili svoje želje, da bi letos preživeli dopust v Banjolah.

Tone Gošnik

Predstavitev novih knjig

Delovne zmage našega zgodovinopisja

Inštitut za zgodovino delavskega gibanja in Partizanska knjiga sta predstavila svoje nove skupne izdaje, med njimi poslednjo izmed štirih knjig, v katerih je zdaj že pokojni redni sodelavec Inštituta Jože Krall nadrobno popisal delovanje partizanskih ciklostilnih tiskarn na Slovenskem – tokrat na Primorskem, zadnji, enaindvajseti letnik Inštitutove revije »Prispevki za zgodovino delavskega gibanja«, 16. knjigo Zbornika dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov ter 6. knjigo Dokumentov ljudske revolucije v Sloveniji. S temi deli se fond, katerega zapisovanju in obdelavi se Inštitut posveča že celih dvaindvajset let, smiselno dograjuje. Poglavitne edicije dokumentov o poteku revolucije in narodnoosvobodilnega boja bi morale biti v nekaj letih docela »pod streho«. Toda...

Prav o tem, kar se skriva za mnogimi »toda«, so na tiskovni konferenci spregovorili sodelavci Inštituta in Partizanske knjige. Njihovi najboljši nameni namreč zadevajo ob vrsto preprek, predvsem tistih »klasičnih«, ki so že zdavnaj postale del naše vsakodnevnice folklorne. Tudi na tem sektorju nas namreč bremenijo včasih že kar nepremagljive gmotne težave.

Direktorica Inštituta dr.

Kacinova nam je natresla nekaj temeljnih podatkov o dozdajšnjih Inštitutovih publicističnih dosežkih. V dvaindvajsetih letih so objavili približno 1800 del, med njimi 83 samostojnih knjižnih izdaj, večinoma monografij, ki so plod večletnega bodisi individualnega bodisi kolektivnega dela Inštitutovih sodelavcev. Čemu objavljajo dokumentarnega gradiva, zbranega v različnih domačih in tujih arhivih? Gre za dvojne temeljne namenove. Predvsem naj vsa ta gradiva ne bodo namenjena samo zgodovinarjem-specialistom, pač pa tudi širše zainteresirani javnosti. Hkrati pa je potrebno (in mogoče) marsikateri teže dostopni ali ne prav briljantno vzdrževani dokument prav po tej poti ohraniti.

Močno si prizadevajo, da bi čimprej potegnili črto pod zbirko Dokumentov ljudske revolucije v Sloveniji ter pod Zbornikom dokumentov o narodnoosvobodilnem boju jugoslovanskih narodov. Potek objavljanih teh knjig se je namreč predolgo zavlekel in razvlekel. Prvo knjigo Dokumentov ljudske revolucije na slovenskih tleh so namreč izdali že pred dvajsetimi leti. Sprva je šlo za zamisel o enoviti vsejugoslovanski ediciji, ki pa ni bila uresničena v celoti, zato zdaj – samostojna slovenska izdaja. Spreminjal in spremenil pa se je tudi te-

matški okvir. Sprva je šlo le za dokumente o partizanskih odredih in varnostno-obveščevalni službi, zdaj gre za revolucijo v vsem njenem razponu. V tem smislu sta zdaj koncept in metoda pripravljanja rokopisov utečena, niso pa zagotovljena denarna sredstva, ki bi spodbujala nadaljevanje in dokončanje. Inštitut bi moral biti deležen ustrezne podpore.

Dokaj podobno usodo doživlja prevajanje velikega Zbornika dokumentov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov. Matično delo pri odbiranju in obdelavi teh dokumentov opravlja Vojaško-zgodovinski inštitut ter Inštitut za zgodovino delavskega gibanja Jugoslavije, in sicer združena že tri desetletja. Cilj, ki sta si ga zastavila, je izdati 180 knjig te vseskozi dragoocene zbirke, ki pa naj bi jo vsaj delno prevedli tudi v slovensko: slovenskih knjig naj bi bilo vsega devetnajst. Ta, zdajšnja, šestnajsta, zajema dokumente v zvezi z boji na slovenskem ozemlju v jesenskih tednih 1944. Do konca manjkajo torej le še tri knjige, ki pa – glede na realizirane srbohrvaške izdaje – že močno kasnijo. »Želimo«, je na tiskovni konferenci poudaril Zdravko Klanjšček, »da bi preostale tri knjige, ki še čakajo na izid, prišle med bralce vsaj do leta 1985, ko

bomo slavili štirideseto obletnico zmage nad fašizmom.«

K temu si bo prizadevala tudi partizanska knjiga – je obljubil njen predstavnik Jaroslav Skrušny, čeprav pri tem delu nima lahkega stališča. Vse prej. Knjige, ki jih pripravljajo v Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, niso tržno blago, po katerem bi kupci segali odprtih rok. Število nekdanjih prednaročnikov zavoljo minevajocih let celo pada. K izdajam teh knjig kulturna skupnost Slovenije in deloma tudi Raziskovalna skupnost prispevata svoje deleže, ki pa seveda ne zadoščajo, zato mora založba precejšen denar primakniti tudi prek svojih notranjih subvencij. Težav je torej več, kot bi jih bilo treba – in dejanske podpore za uspešno izpeljavo teh zamisli daleč premalo.

Kljub temu pa sta Inštitut in Partizanska knjiga z izidom teh knjig slavila še eno svojih pomembnih delovnih zmag, vrednih skupnega ponosa. Te knjige dokumentov, ti zborniki sicer na prvi pogled niso kdove kakšna mikavnost, a ko se zares in scela zazremo vanje, se zavemo prave in globoke vrednosti – boljše rečeno: bogastva teh ohranjenih in v javni premislek izročenih besedil, ki so kot mejniki na naši zgodovinski poti.

V. K.

V Celovcu spominska svečanost ob 40-letnici izgona koroških Slovencev z njihovih domov

Niso pozabili, ne pustijo se izzivati

Minulo nedeljo se je v celovški koncertni dvorani zbralo na spominski svečanosti ob obletnici izgona slovenskih družin kar 1500 ljudi, med njimi vrsta osebnosti z avstrijskega Koroškega in gostje iz Slovenije.

Poleg nekdanjih izseljencev – izgnancev so bili navzoči celovški škof dr. Egon Kapellari, predstavniki ÖVP (ljudske stranke), predsednik združenja socialističnih borcev za svobodo Hans Paulik, predsednik koroške organizacije KP »Avstrije« Arnull Raimund, predstavnik slovenskega IS Jernej Jan, predsednik skupščinske komisije za mednarodne odnose Bojan Lubej, predsednik komisije za manjšinska vprašanja Danilo Türk, predsednik medobčinskega sveta ZK za Gorenjsko Zdravko Krvina, sekretar ZZB NOV Slovenije Marjan Lenarčič in drugi.

Posebej velja omeniti prisotnost deželnega glavarja Leopolda Wagnerja, ki mu nagovor na tem srečanju nikakor ni uspel, saj je skušal v lagodnem besedovanju izpustiti nekatera dejstva, kakršno je na primer celo stoletje trajajoče raznarodovanje Slovencev na Koroškem. Val ogorčenja v dvorani pa se je zlasti sprožil, ko je deželni glavar ponovil svoje stališče, da je sedmi člen državne avstrijske pogodbe izpolnjen in da preteklosti ne kaže preveč obujati, ker da nima nič opraviti s sedanostjo. Njegov govor je ob zaključku

pospremil živžganje v dvorani in njegove trditve sta v nadaljevanju ovrgla dr. Franci Zwitter in dr. Matevž Grlic, ki sta dogodke okoli začetka druge svetovne vojne, vojno in dogajanje v današnjem času povezala in odločno poudarila, da določila avstrijske državne pogodbe še nikakor niso v resnici izpolnjena. Kulturni program je izzvenel v spomin na izgnanstvo Slovencev iz koroških krajev pred štiridesetimi leti.

Izseljevanje slovenskih družin na Koroškem se je začelo 14. in 15. aprila 1942. leta in je eno najbolj mračnih obdobij njihove zgodovine. Tako je skušal nacizem »dokončno« rešiti koroško vprašanje. Okrog 1300 tamkajšnjih Slovencev je moralo zapustiti domove in oditi v pregnanstvo, nekaj sto so jih poslali v koncentracijska taborišča in nacistične zapore. Preobrat vojnega dogajanja je preprečil izpolnitev načrta – preselitev 50.000 koroških Slovencev v Ukrajino. To je le nekaj skromnih podatkov ob letošnji obletnici, vsekakor pa velja dodati, da bo letos v spomin na dogodke pred štiridesetimi leti še vrsta manifestacij, med njimi to nedeljo otvoritev stalne razstave o dogodkih v obdobju NOB v Železni Kapli in okolici, ki jo bodo odprli v obnovljeni Peršmanovi domačiji v Podpeči nad Železno Kaplo.

B. Ž. J.

Književnost narodnoosvobodilnega boja

Književnost NOB med 1941. in 1945. letom je snov, ki v jugoslovanskem prostoru zajema številne avtorje, številna imena borcev, bork in zapornikov, taboriščnikov ter izgnancev, ki so se oglasili s svojo pisano besedo le v tem mejnem času in ki jim je notranja nuja izpovedovanja privrela prav tedaj na dan z vso najčistejšo močjo.

Ta književnost, ki je nastajala v pogojih nenehne oboroženega boja proti okupatorju in hkrati ob okupatorjevi težnji k razdelitvi in narodnemu izničenju, se je oglasila kot ena najbolj prvinskih izrazov duhovne ustvarjalnosti narodnoosvobodilnega boja. Je vseskozi angažirana za uresničitev ciljev KPJ, izraženih že v prvih razglasih, s katerimi je pozivala partija vse naše narode in narodnosti k odporu in v boj, k preprečitvi bratomorne vojne in h krejitvi boja v duhu bratstva in enotnosti.

Ob tem, ko ta književnost govori z močjo zgodovinskega dokumenta, se nam iz nje zrcali moč in širina, edinstvena v vsej podjarmljeni Evropi.

Mnogi naši pisatelji in pesniki so se pridružili narodnoosvobodilnemu boju že v samem začetku, ne glede na to, da so bili pogosto na različnih idejno-estetskih stališčih in neenako ustvarjalno močni. Nekatere od teh razlik so bile prav v novih pogojih, ki jih je narekovala vojna, presežene, nova dela pa sta prevečali revolucionarna zavest in moč.

Minuli teden so (pred 9. kongresom Zveze komunistov Slovenije) v Muzeju ljudske revolucije Slovenije odprli razstavo »Književnost narodnoosvobodilnega boja v Jugoslaviji«, ki so jo pripravili Istarski muzej Srbije iz Beograda, Muzej ljudske revolucije Slovenije iz Ljubljane in Slovenska knjižnica iz Ljubljane. Ob otvoritvi je založba Univerzum predstavila svoje delo o književnosti ljudske revolucije Jugoslavije 1941–1945 v najnovejši knjigi »Svitanje«.

B. Ž. J.

Borec – april 1982

V aprilski številki revije Borec je spet dovolj zanimivega branja in aktualnih odzivov na čas, ki ga živimo s spomini na preteklost in prek impulzov sedanosti. Eden takih spominsko relevantnih zapisov je prav gotovo Mrovljetovo ubadanje z »Vrnitvijo iz Dražgoš«. Kaj se je dogajalo z borci Cankarjevega bataljona, ko so se v januarski zimi, nekaj dni po dražgoški bitki, vrnili v svojo rodno Poljansko dolino? O njihovih nadaljnjih usodah smo se pravzaprav že sami velikokrat spraševali... K izrazitemu zaokrožanju našega vsekakor pomankljivega vedenja je prispeval zgodovinopisno natančen resume dr. Ferenc o »Ogenjci nekoliko drugače«. Kako škoda, pravzaprav, da ni bil k tako verodostojnemu »zakoličenju« dejstev pozvan že pred snemanjem televizijske nadaljevanke in seveda pred mučnimi polemikami, ki so se razvlele po njenem ogledu!... Dragocen je tudi natis malega »cvetobera« Krleževih pesniških stvaritev v prevodu in izboru Ervina Fritza – žal brez vsakršne navedbe podatkov o nastanku in »rojstnih letnicah« teh pesniških »plamenic«... Drobenci »žal« moramo izreči tudi ob sicer kleni Kržišnikovi recenziji Hofmanove »Noči do jutra« (po sodbi večine slovenskih ocenjevalcev lanskega »romana leta«), kajti z njo si je Borec privoščil večmesečno nepotrebno časovno amplitudo...

Osrednje mesto v aprilski številki pa gre brez dvoma natisu predavanja, s katerim je na lanskoletnem posvetovanju o socialistični vzgoji mladine, temelječi na pridobitvah narodnoosvobodilnega boja, spregovoril dr. Stipe Šušar. Skušal je predvsem zavrniti množico »krišev in obrabljenih fraz«, ki smo se jih po malem že navadili, ter se spopasti z zdajšnjimi naplavinami, »ki resno ogrožajo ideje socialne pravičnosti«, kar je v protislovju s pridobitvami revolucije in z njenimi pričakovanji. »Zato«, pravi Šušar, »si lahko drznem reči, da je naš družbeni razvoj do neke mere izneveril pričakovanja glede na ideje socialne pravičnosti in enakosti...« K razmeroma dolgi razčlenitvi, ki sledi, se bomo zaradi njene aktualne dalekosežnosti povrnili v posebnem povzetku v eni prihodnjih številok časopisa, za zdaj misel sklenimo z izpisom zadnjega Šušarjevega odstavka:

»Boj proti raznim naplavinam na poti našega socialističnega razvoja, proti vsemu temu mulju, ki se useda na matico revolucije danes, proti privatizaciji in pomalomeščanju življenja na mnogih področjih, proti naraščajočemu parazitstvu vedno večjega dela mladih generacij, boj proti prevladni povprečnosti in za premagovanje krize odgovornosti in socialistične morale itd. – vse to je sodobni revolucionarni boj, ki se lahko nenehno navdihuje ob pomenu narodnoosvobodilnega boja, njegovih pridobitvah in izročilih. Trdno sem prepričan, da bomo morali preživeti katarzo na poti vrnitve k izvirnim vrednotam naše revolucije.«

V počastitev 9. kongresa ZKS

Razstava spomeniki NOB na Primorskem

V petek 16. aprila je bila v avli Skupščine občine Nova Gorica odprta razstava Spomeniki NOB na Primorskem. Pripravili so jo Goriški muzej ter komiteji občinskih konferenc ZKS Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica in Tolmin v počastitev 9. kongresa slovenskih komunistov.

Razstava prikazuje umetnostnozgodovinski oris izgradnje spomenikov NOB na Primorskem od leta 1945 do danes – od prvih spontanih ljudskih zamisli do sedanjih sodobnih prizadevanj. V tem času je bilo v našem prostoru postavljenih nad 300 spomenikov NOB, katerih izbor je zajet na razstavi v 180 eksponatih.

Fotografije spomenikov so razporejene po obdobjih – času, ko so ti nastajali. Posebej so razvrščeni še po tipih, na primer ljudsko-arhitektonski, arhitektonski in kiparski spomeniki. Drugi del razstave pa prikazuje nastajanje oz. gradnjo nekaterih večjih spomenikov in grobnic padlih – od načrtov, prirav, družbenih dogovorov, umetniškega dela do odkritja. Na koncu pa je nakazana še skrb za vzdrževanje in ohranjanje teh spomenikov.

Razstava bo odprta do 30. aprila vsak dan (razen nedelje) od 8. do 17. ure. Vredna je ogleda, saj je prva tovrstna na Goriškem in prikazuje, kako se naš primorski človek oddoljuje svojim padlim v želji, da bi spomin nanje ostal tudi znanem. Šolski mladini pa nudi nazorni prikaz zgodovinskih dogodkov, zato naj si jo ogleda v čimvečjem številu. C. M.

Tito z nami

Čeprav so imeli delegati na kongresu slovenskih komunistov precej zaseden urnik dela, pa so si v odmorih med dvema zasedanjema z velikim zanimanjem ogledali razstavo »Tito z nami« v Ljubljani, ki jo je v spodnjem predverju Cankarjevega doma pripravil Mestni muzej. Bogato slikovno gradivo prikazuje obiske tovariša Tita v slovenskem glavnem mestu: od prvega v letu 1911, ko je prišel kot brezposelni kovinar, pa do obiskov v ljubljanskih delovnih organizacijah in na gospodarskih-sejemskih prireditvah in žalostnega slovesa maja 1980. Tovariš Tito je dolga leta prihajal na obiske v Ljubljano, pred vojno kot partijski voditelj ter organizator in po vojni kot voditelj socialistične, samoupravne in neuvrščene Jugoslavije. Tovariš Tito je postal leta 1946 tudi prvi častni občan Ljubljane.

Od ponedeljka 19. aprila je razstava odprta za širšo javnost. Organizatorji pričakujejo, da si jo bodo ogledali delovni ljudje, občani, predvsem pa mladina. Ta že prve dni ni razočarala pričakovanj organizatorjev, saj si je v velikem številu ogledala to zanimivo prireditev.

B. K.

Trenutki z delavci organov za notranje zadeve

UNZ Maribor razvija družbeno samozaščito

Uprava za notranje zadeve Maribor posveča pri svojem delu posebno skrb razvijanju družbene samozaščite in vzgoje varnostne kulture na vseh področjih in sredinah. Prav posebej je dejavnost delavcev UNZ Maribor usmerjena na razvijanje družbene samozaščite v učno-vzgojnem procesu. Delavci UNZ Maribor so doslej pri svojem preventivnem delovanju dosegli pomembne uspehe in preprečili marsikatero škodo. Navkljub vsemu pa še vedno ugotavljajo nove primere nezakonitega, nesamoupravnega in neodgovornega ravnanja posameznikov, skupin ter pravnih oseb v gospodarstvu.

Podatki za Slovenijo kažejo, da je bilo lani storjenih na škodo družbenega in zasebnega premoženja 23.377 kaznivih dejanj, kar je za 11,5 odstotka več kot leto dni prej. Na družbenem premoženju je s kaznivimi dejanji nastala neposredna gmočna škoda okoli 512.000.000 dinarjev. S tem denarjem bi

lahko v Sloveniji lani zgradili najmanj pet osnovnih šol.

Tudi na območju UNZ Maribor so bili delavci UNZ zelo uspešni in so odkrili vrsto kaznivih dejanj ali pa jih preprečili. V Mariboru se zavedajo, da sami ne bodo mogli uresničiti vseh nalog, v kolikor ne bodo našli podpore pri vseh občanah in delovnih ljudeh. Družbena samozaščita je že prodrla v vse oblike življenja, čeprav bi lahko dosegli na tem področju še večje uspehe. Nekateri primeri kažejo, da ljudje priskočijo delavcem milice na pomoč v primerih, ko gre za hujša kazniva dejanja, za rope, breobzirne napade in druga kazniva dejanja. Na območju UNZ Maribor so lani odkrili in obravnavali 5801 kaznivo dejanje, kar pomeni povečanje za sedem odstotkov v primerjavi z letom poprej. Najštevilnejša so kazniva dejanja zoper družbeno in zasebno premoženje, saj zajemajo dve tretjini vsega kriminala.

Poseben in zelo resen problem so požari. Stanje požar-

ne varnosti se je tudi na območju UNZ Maribor poslabšalo, čeprav so delavci milice in gasilci storili vse, kar je bilo v njihovih močeh, za zmanjšanje števila požarov. Lani so obravnavali 252 požarov, zaradi katerih je nastala škoda v višini 68.952.000 dinarjev. Vidno se je poslabšalo stanje požarne varnosti v občini Maribor, saj je samo v štirih večjih požarih v delovnih organizacijah nastalo za 33 milijonov dinarjev škode. V večini primerov so požari posledica neodgovornega in malomarnega ravnanja posameznikov, nizke stopnje osveščenosti ter požarno-varnostne kulture in neupoštevanja predpisov o varstvu pred požari.

Tudi varnost v cestnem prometu zasluži vso potrebno pozornost. Samo v zadnjih treh letih je v prometnih nezgodah v Sloveniji izgubilo življenje 170 otrok in mladotnikov, medtem ko jih je bilo telesno poškodovanih 5152. To pomeni z drugimi besedami, da je v tem ob-

dobju zaradi prometnih nezgod umrlo v Sloveniji za pet razredov osnovnošolcev, medtem ko je bilo poškodovanih učencev v 151 razredov. Mnogi od poškodovanih učencev imajo trajne psihofizične posledice. Otroci in mladotniki so sami povzročili 34 odstotkov vseh nezgod, v katerih so bili udeleženi. Prav ta podatek posebej zavezuje vse odgovorne delavce v šolah, da vso skrb v učnovzgojnem procesu posvetijo preventivnemu delovanju in pripravljanju mladine za vključevanje v promet na cesti in drugod.

Zaradi tega bodo morali večjo skrb posvetiti prometni vzgoji že v vrtcih, v rednem vzgojno-izobraževalnem procesu kot tudi pri izvenšolskih dejavnostih. Za vse udeležence v cestnem prometu pa je zelo pomembno, da se sami samozaščitno obnašajo in da jih že v vrtcu in osnovni šoli seznanimo z etiko in drugimi pozitivnimi lastnostmi.

Marjan Kos

V znamenju reorganizacije

Organizacija ZRVS občine Ajdovščina je imela konec marca svojo programsko-volilno konferenco. V zadnjem štiriletnem obdobju je bilo njeno delo nadvse uspešno predvsem zaradi široke vključitve članstva v sleherno politično dejavnost, kar je dalo možnost za široko in uspešno sodelovanje z vsemi družbeno-političnimi organizacijami v občini.

Naravno je, da je taka povezanost obrodila sadove tudi pri vseh izvedenih akcijah obrambnega značaja. Nasploh so predstavniki JLA in občinske skupščine delo, ki je bilo v tem mandatsnem obdobju izvedeno, pohvalili.

Že v drugi polovici preteklega leta je bil vsemu članstvu predložen načrt za reorganizacijo KO ZRVS v občini. Članstvo je na predvolilnih sestankih načrt v celoti sprejelo in ga na februarjskih volilnih konferencah tudi izvedlo. Prej je v občini delovalo 13 KO ZRVS, ki so imele od 21 do 175 članov, sedaj pa jih je 15, ki imajo od 29 do 85 članov. Ponekod preveč, a drugod premalo članov, ki so bili še razdrobljeni po več KS – je vplivalo na kakovost uresničevanja programov vojaškega in družbenopolitičnega usposabljanja. Z reorganizacijo, ki je zajela skoraj vse KO ZRVS, so rešili tudi določene kadrovske težave, s katerimi so bile obremenjene zlasti manjše KO ZRVS. V krajevna vodstva so bili sedaj izvoljeni pretežno mladi člani, ki so tudi končali šole za rezervne oficirje. Pri razpravi na zadnji seji predsedstva OK ZRVS so se že izkazali s svežimi predlogi in so pokazali precejšnje zanimanje za delo, ki so ga prevzeli. Seveda, tudi predsedstvo OK ZRVS je bilo pomlajeno.

Na konferenci so med drugim ugotovili, da so bili programi usposabljanja RVS v posameznih letih tega obdobja v celoti realizirani. Pri tem jim je veliko pomoči dajala prav JLA s predavatelji, s prostori, z orožjem ter z uporabo in zavarovanjem strelišč. Izkoristili so tudi možnosti, ki jim jih je nudil štab za TO in oddelek za LO. Toda tudi sami so poskrbeli za boljšo strokovnost lastnih predavateljev, za boljša predavanja ob uporabi avdiovizualnih sredstev in učnih pripomočkov. V dano snov so vključevali dogajanja iz NOB v občini ali v KS. Pridobili so tudi več mlajših predavateljev iz lastnega članstva in stremijo, da bi se vsaj večje KO ZRVS osamosvojile in imele lastni predavateljski kader. Lani so v organizacijo ZRVS sprejeli tudi 112 novih članov brez čina, ki delajo na odgovornih mestih pri organiziranju SLO in DS.

Venceslav Makuc

Veliko dela

Program dela, ki so si ga zastavili člani občinske konference ZRVS v Slovenj Gradcu, je precej obširen. Kateri so glavni poudarki v tem programu, nam je povedal predsednik predsedstva OK ZRVS Slovenj Gradec Ivo Čerče.

»Obdobje, za katerega načrtujemo delo, pomeni drugo leto uresničevanja načrta, ki smo ga sprejeli za obdobje 1981–1985 in ga je potrebno dopolniti s konkretnimi razmerami ter ostalimi spremembami. V skladu s sprejetimi usmeritvami bo težišče delovanja slovenjegraških rezervnih vojaških starešin na teh nalogah, predvsem na idejnopolitičnem in marksističnem izobraževanju, splošnem vojaškem usposabljanju in varnostnem ter samozaščitnem usposabljanju.«

Poleg tega pa bodo sodelovali na pohodih Po poteh heroja Kebeta, Po poteh 14. divizije in pripravah za pohod Po poteh partizanske Jelovice. Seveda bodo sodelovali tudi v vseh akcijah, ki jih bo organizirala občinska konferenca ZSMS.

O drugih nalogah pa Ivo Čerče pravi takole: »Skupaj z odgovornim občinskim organom bomo po osnovnih šolah pripravili predavanja o vojaških poklicih. Razširili in okrepili bomo sodelovanje z Občinsko strelsko zvezo, ZSMS in taborniško organizacijo. Prav tako želimo utrditi sodelovanje z OK ZRVS Bjelovar in razširiti delovanje krajevnih organizacij in aktivov ZRVS po delovnih organizacijah. Nadaljevali bomo povezovanje z zvezami RVS koroških občin v okviru medobčinskega sodelovanja, več pozornosti namenili kadrovanju v šole za rezervne vojaške starešine in vključevanju tovarišic in tovarišev, ki so brez čina in delajo na odgovornih mestih pri organiziranju, pripravljanju in vodenju SLO in DS, in drugih v članstvo ZRVS.«

O teh in drugih pomembnih zadevah so razpravljali v četrtek 15. aprila na seji občinske konference ZRVS v Slovenj Gradcu.

Adolf Ankon

Tudi vnaprej bodo uspešni

V torek, 13. aprila 1982, so se na volilni konferenci občinske organizacije ZRVS v Novem mestu zbrali delegati 24 krajevnih organizacij in pregledali ter ocenili minulo štiriletno delo. Iz poročila predsednika Ivana Slapnika in razprave je jasno, da si je občinska organizacija in njeni člani vključevala in delovala na vseh področjih družbenopolitičnega življenja. Vsako leto se je povečalo število rezervnih starešin, ki so se še kako aktivno vključevali in delovali v družbenopolitičnih organizacijah in njihovih organih, komitejih za SLO in DS, CZ, svetih in organih krajevnih skupnosti, skupščinah in delegacijah za SIS in drugje. Na vseh področjih življenja in dela so rezervni starešine dajali spodbudo za obrambno-

vzgojno aktivnost, povsod so krepili obrambno in samozaščitno kulturo in zavest. V številne dejavnosti pa so rezervni starešine vključevali tudi pionirje in mladino.

Na konferenci pa so še sklenili, da bodo dali večjo pomoč šestim taborniškim odredom in jih tudi obrambno usposabljali. V razpravi so tudi poudarili potrebo po spoznavanju, ohranjanju in razvijanju izročil NOB, kar naj bi postalo sestavni del letnega dela in tako tudi letnega preverjanja znanja.

Za novega predsednika občinske organizacije ZRVS v Novem mestu pa so izvolili Franca Plantana. Dolgoletnemu in uspešnemu predsedniku Ivanu Slapniku pa so se oddolžili za njegovo delo s skromnim priznanjem.

Marjan Pureber

Obrambni dan mladih pohodnikov

Mladinska partizanska pohodna brigada Ljubljana – mesto heroj je bila ustanovljena leta 1975 na pobudo odbora zaščitne enote vojno-političnega vodstva NOV in POS. Z njihovo pomočjo so vsako leto organizirali poho-

Ljubljana in je glavni nosilec izvrševanja njenih akcij. Tako pohodniki organizirajo okroglo mize v krajevnih skupnostih, delovnih organizacijah in srednjih šolah o razvijanju revolucionarnih tradicij, na katerih neposre-

Tako kot prejšnja leta so tudi letos organizirali obrambni dan. V soboto, 10. aprila, so v Domu JLA imeli predavanje na temo: zunanje-politična situacija s pogleda SLO in DS. Predaval je Brane Bertoncelj, predstavnik izvršnega sveta skupščine SR Slovenije. Po predavanju so si ogledali film o boju proti specialnim enotam agresorja na področju občine. V organizaciji mestne konference ZRVS pa so na strelišču ob Dolenjski cesti

Naj še omenimo, da bo pohodna brigada 27. aprila krenila na 2. pohod osvoboditve pobratenih mest Ljubljana-Reka, tako da bo 3. maja, na dan osvoboditve Reke, prispela tja. (Lani so 3. maja krenili z Reke in prispeli v Ljubljano 9. maja, na dan osvoboditve). Mladinke in mladinci z Reke se jim bodo priključili v Ljubljani. Trasa je dolga okoli 200 km. Vsak dan bodo prehodili povprečno 20 do 30 km. Med potjo, povsod tam, kjer se bodo ustavili, bodo s tam-

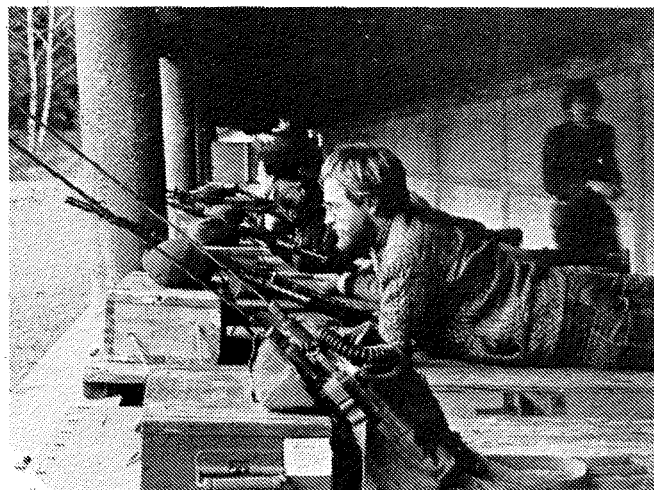

V Domu JLA so si med drugim ogledali tudi film o boju proti posebnim sovražnikovim enotam.

de po poteh vojno-političnega vodstva, od leta 1979 pa so prerasli v najmasovnejšo obliko delovanja mestne konference ZSMS Ljubljane. Organizirali so pohode po poteh SKOJ, od leta 1980 pa še pohod osvoboditve v sodelovanju z občinsko konferenco ZSM Reka.

Pohodna brigada deluje tudi v sklopu komisije za ohranjanje revolucionarnih tradicij pri mestni konferenci ZSMS

dno spoznavajo in proučujejo zgodovino NOB. Poleg tega imajo v programu zgodovinske krožke o NOB v osnovnih šolah ter ustanavljanje mladinskih pohodnih enot v vseh KS v Ljubljani, pa tudi v večjih delovnih organizacijah. Brigado sestavljajo mladinke in mladinci, študentje in delavci v enakem številu iz vseh občinskih konferenc ZSMS v Ljubljani, šteje pa od 60 do 80 pohodnikov.

Še nekaj trenutkov in vedeli bodo, koliko krogov so zadeli.

imeli še streljanje s polavtomatsko puško. Vodja na strelišču je bil Miloš Polimac iz krajevnih organizacije ZRVS 7. septembra, ki je vestno opravil svojo nalogo.

kajšnjim prebivalstvom prirejali športna in kulturna srečanja. Nadvse je pomembno, da bodo s tem krepili tovarštvo, bratstvo ter enotnost.

Dušan Rebolj

Kovačeva misel šest desetletij ni dala miru

Dvakrat požgani

»Nekaj dni pred 14. novembrom 1944 je prišel na okrožje Tolmin Lebanov Janez iskat propagandni material. Zgodilo se je: zajeli so ga Nemci in Janez jim je moral nositi strelivo. Da je z njimi, smo vedeli, sporočili so nam. Dobrovnik se je s skrbjo obrnil k meni, slišiš, Kovač, jaz Janezu nič kaj ne zaupam, je dejal. Janez ve, kje smo, me je prešinilo, preselimo se, sem dejal. Brž v Tolminske Ravne! Šli smo v planino Polog. Na križišču poti proti Čadrgu sem napel orožje. Bilo nas je devetindvajset.

Korakali smo v tišini noči, vsenaokoli gluha tema tolminskih gora. Na Lazu so mukale krave, zdelo se mi je sumljivo. Iz teme so se risali obrisi hiše in hleva. Z mano je bila Rutarjeva Pepca. Orožje sem predel v roko, predse, bilo mi je, kot da

ko obrazov. Zadrega se tiho spreha po Kovačevem licu.

Oče prihaja čez zimo domov

Italijani so bili premeteni, zvičajni. »Najprej so se, po

mov in ostal doma do spomladi. Tam se je vpisal v socialdemokratsko stranko in nekaj tega se je prijelo tudi nas otrok. Devet se mu jih je nabralo, pet jih je kmalu umrlo,« je na zapečku razlagal očetove križe Andrej. Težave so se začele že s prvo svetovno vojno: takrat so jim zažgali hišo. Mati Marija je tiho trpela. Trpela je, ko je gorelo, trpela, ko je oče Ivan garal v Leobnu.

Ko se je razgorela žerjavica prve vojne, je bilo Andreju trinajst let. Za vasjo so se razbesnele bitke, Kavčičevi so orali ponoči. Andrejev oče je

Po kapitulaciji Italije se je vse tako zapletlo, da kdaj prej Kovač tega še slutiti ne

Pokojna Kavčičeva žena

bi mogel. Spal je že lep čas drugje, doma so bili žena in otroci. Že 1943. leta so Nemci in domobranci izdali tiralice, ki naj bi ga jim pripeljala v roke. Iskali so ga po vseh domačijah, ki so nosile priimek Kovač, toda to je bilo Andrejevo partizansko ime. Kovača niso dobili...

Bilo je le malo po kapitulaciji.

nad Javorco. Starejša, Marija, štirinajst let je štela, in sin Janez, trinajst še ni dopolnil, sta odšla k očetu v partizane. Marija je postala sekretarka SKOJ, Janez pa se je kaj hitro privadil poslom kurirja okrožja.

»Hodil sem k svojim v planino. Živeli so v planšarskih stajah, terenci so jim nosili hrano, poskrbeli za odeje, obleko. Žena posled ni več hodila v Gorico kot prvo leto vojne, ko je skupaj z Matevžem, Veluščkom, nosila gradivo in poročila tjakaj. Precejkrat je šla tudi sama, tu in tam z Marijo.

Decembra 1944 niso več vzdržali v planini. Pritisnil je mraz, oblek niso imeli, tudi odej ne in okoli 20. decembra so se vrnili. Odšli so v mlekarno v Zatoľminu in ostali tam do svobode in še čez, dokler nismo 1947. leta zgradili novo hišo na ruševinah stare.

Tako se je razpletala zgodba, ki so jo pisali primorski aktivisti v Andrejevi domačiji vse do nemškega požiga, naravno nadaljevanje tiste, katere prvi stavki so bili napisani že v organizaciji TIGR.

to smo s pridom uporabili, ko se je začela nova svetovna nesreča. Bilo je skrito na senikih. Poleg tega smo ljudi bodrili in jih navduševali za slovenstvo, rekoč, naj vzdrže, da pač ne bo dolgo, ko bo tudi za nas boljše.

Na vse to sem se moral spomniti, ko smo presrečni v Čadrgu ustanovili prvi narodnoosvobodilni odbor in sem bil izvoljen za predsednika.

Tudi hudo mine

Zdaj bezam iz njega kot beza človek slamico iz slamnate strehe. Vrsta odlikovanj ni več ravna. Kovač jih premetuje, z ljubeznijo in naravnost pobožno se selijo iz ene v drugo roko. Kaj je pomembnejše, na kaj je najbolj navezan? Karkoli človek prime v roke, moje je, je del mene, vsi tisti neskončni pohodi so v njih, pogleda od strani, a bolj snežnati Kuk in njegove sosedne kot mene. Kdove kolikokrat jih je že takole predel iz ene v drugo roko in se iskal v njih, ne potrditve svoje poti, temveč sledi svoje mladosti, vere v svobodo, v človeka.

Po vojni so ga postavili za predsednika okraja Tolmin, nihče ni pozabil spomeničarja Kovača, v katerem že šestdeset let vre za pravično stvar. Šestdeset let v vrstah komunistov ni mala stvar. Se je prečepel dni in noči na raznih poverjeništvih, hodil neutrudno po starih partizanskih poteh, dokler ni naposled pristal v sobi direktorja gradbenega podjetja Edinost.

»Kar je res, je res, nikoli nisem prav natančno vedel, kaj je to – delovni čas. Kdaj se začne in kdaj konča. In nikoli se nisem ničesar ustrašil.«

Zgoraj na Lazu in še davno prej se je vse skupaj začelo: ne se ustrašiti in ne kloniti.

Stopiva pred hišo, ohstaneva na balkonu in Kovač je v trenutku v drugem svetu, ki se začneja zgoraj pod ne-

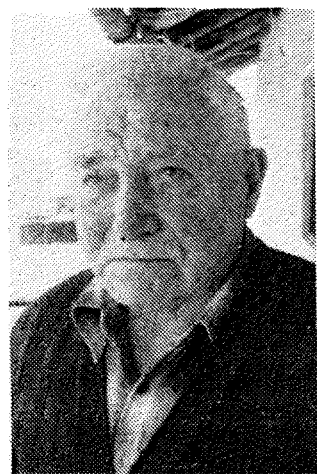

Na Kovačevem, pri Andreju Kavčiču

nekdo stoji na zidcu. Takrat se je zablistalo, raketa, ki so jo spustili zavezniki ob bombardiranju mostu v Kanalu, je razsvetlila nebo na ozko. Na zidcu je stal mitraljez, šarec, za njim dva Nemca. Potegnili sem po njima, preden sta se utegnili znajti. Začele so padati bombe, umikali smo se. Jože Šorli jo je skupil v glavo, smrtno pa tisto le ni bilo, k sreči. Ko smo bežali, je Anica Tuta strmoglavila v prepad in se ubila, vsi drugi smo jo odnesli brez prask!

Takšnih zgodb bi Andrej Kavčič, partizan Kovač, strel cel bisago, tam gori pod streho, v majhni izbi, kamor se dvigneš po strmih stopnicah, Zatoľminu pod zasneženimi gorami, izbrusenim Kukom, zadaj pomaknjeno Lom planino, daleč spodaj na kopastem gričku igrivo posajeno cerkvico Sv. Petra. Kovača grbi revna (»Zdaj prihajajo na dan tiste dobrote, ki so nam zlezle v kosti!«) Sedi na topli peči in ne zleze dol. Toplota se seli v kosti, Kovač je pomirjen sam s seboj in s svetom in mu je dobro. Zatoľminci ga spoštujejo, kadar se mu zahoče zapestovati spomine, izbrska spomenico, postavi v vrsto rajdo odlikovanj, ki se jih je že začela prijemati patina starosti, in z nemirno roko zagrebe med slikami. Nič drugače ni ta dan, ko se je treba na hitro odpraviti v preteklost, predirati toliko poti in se spomniti toliko križišč in potegniti predse toli-

prvi vojni delali, kanalje, dobre, prijazne, medeno sladko so obljubljali...«) Preden so prišli, so Zatoľminci imeli svoja društva. Slovenska društva. Pevske zборе. Izobraževalno društvo. Liberalna in klerikalna. Potem so Italijani društva razpustili in Zatoľminci so bili besni, zgrizli bi jih. Ostalo je Izobraževalno društvo in Andrej se je vpisal vanj. Spremenilo je ime, saj bi ga Italijani sicer preganjali. Če so

Andrej Kavčič-Kovač, po domače Gugalo

bili sami, so govorili slovensko... 1923. leta so ukinili tudi to društvo.

»Oče Ivan je bil dvaindvajset let gozdar. Delal je v Leobnu in ko se je do dolin spustil sneg, se je vrnil do-

dobil nekaj posestva od sestre, ki ni imela otrok, in poslej se je posvetil kmetovanju. Z družino so se preselili v Hudo južino. V fantovskih letih je pozimi čistil sneg na cestah okoli Tolmina, posipaval pesek, vojska pa jim je v zameno dajala živilske karte. V letih pred drugo svetovno vojno jih je pestila velika brezposelnost in narodnostno preganjanje. Oče in vaščani so bili vse bolj besni na Italijane. (»Ni čudno, da smo bili z vsem srcem na strani odpora!«)

Že 1927. leta se je skupaj s Francetom Šavljem odločil za organizacijo TIGR, pet let pred tem pa ga je v italijansko komunistično partijo sprejel Jože Srebrnič na tolminskem gradu, v gozdu.

»Šavli je že enainštiridesetega prinesel navodila za upor in kaj kmalu sva skupaj s Francem Grbcem iz Volč, Andrejem Rutarjem iz Dolj, Antonom Krivcem iz Poljubina in še nekaterimi ustanovila v naši hiši prvi OF odbor. Zbirali smo prostovoljne prispevke, material, orožje, nagovarjali fante za partizansko vojsko in širili propagandno gradivo med ljudi. Hkrati z odborom OF za Tolminsko smo ustanovili pri nas še okrožni odbor KPS. Pozneje smo iz teh odborov organizirali rajone: tolminski, volčanski, kamniški in bovški ter dva kobariška. Takrat sem bil predsednik tolminskega okrožja.«

Izobraževalno društvo. Andrej stoji v drugi vrsti, četrti od desne proti levi.

Žena z otroki odide v planino

Nemci so ujeli partizana Klinkona.

Kovač se nagne strmo naprej, se udari po nogah in spet zaguga nazaj. Čisto nalahno se dotakne tal, stopi najprej na eno, potem še na drugo nogo, negotovo, najbrž ga boli, in oddrsa proti mizi.

»Klinkonova mati je povedala, da sem ga spravil v partizane. Nemci so prišli k ženi. Že dve leti ga nisem videla, je rekla, oni pa lažeš. Zažgali bomo, so dejali nato. In so zažgali. Bilo je na vseh mrtvih dan, odnosno dan prej, 31. oktobra 1943. Žena je ušla v Zalaz, otroci so ostali v vasi. Starejšo so aretirali in odpeljali v Most na Soči. Vabili so ženo, naj pride, da bodo povrnili vso škodo. Marijo so naposled spustili, žena pa seveda ni nasedla nemškimi obljubam. Takrat sem bil v hribih blizu Tolmina predsednik okrožja.«

Otroci in žena so odšli najprej v Čadrg, pa v Javorco in naposled na planino Črče

»V organizaciji TIGR smo bili organizirani v trojke. V moji trojki sta bila še Šavli in

V Pologu 1944. Sedmi v zadnji vrsti od leve proti desni je Andrej.

Skočir Valentin. Delili smo literaturo, dajal nam jo je moje sedanje žene stric (prva je umrla 1968. leta), ki je večkrat hodil v Jugoslavijo in jo od tamkaj tudi prinašal, pa tudi orožje. Zbrali smo tudi precej orožja, ki je še ostalo od prve svetovne vojne. Vse

bom, na snežnatem Kuku, na njegovih planinah. V širokem loku opisuje lepote in če bi znal brati kretnje, bi prebral – in se ne zmotil, vsaj tokrat ne – njegovo misel o pomembnosti življenja. Kako je vendarle lepo – biti!

Milenko Strašek

V rast in razvoj Osvobodilne fronte vtkano ime Borisa Kidriča

»Pogum, pogum! Zmaga bo naša!«

Ko je slovensko zemljo zakril moreči mrak suženjstva, ki mu je botrovalo še izdajstvo in hlapčevstvo protiljudske slovenske gospode, so ljudske množice začele najveličastnejši boj, kar jih pozna slovenska zgodovina od kmečkih puntov naprej, narodnoosvobodilni boj. Sedemindvajseti april 1941. Dan, ko se je v Vidmarjevi hiši v Ljubljani rodila fronta, Osvobodilna fronta slovenskega naroda. Po Kidričevih besedah je ta fronta pomenila vseljudo organizacijo slovenskega naroda, vse-narodno osvobodilno gibanje. Ime Borisa Kidriča je vtkano v zamisel organiziranega boja, v širjenje frontnih organizacij, v idejo narodno-osvobodilnega boja, in v boj sam, sredi katerega je stal z neomajno vero v zmago in v naše ljudi.

LADO KOZAK

Kako je tovariš Kidrič postal komunist

Na cesti blizu II. državne gimnazije sem večkrat srečeval fanta izredno živih oči, valovitih las, dvignjene glave in z vedno drugačno knjigo v rokah. Nalašč sem šel večkrat tesno mimo njega, da bi lažje ugotovil, kakšne knjige prebira. Da niso šolske, sem kmalu ugotovil. Nekoč pa sem mimogrede prebral naslov in videl, da prebira Voltaira.

Ta fant bo naš, sem sklenil. Ko sem pri svojih prijateljih poizvedoval, kdo je, sem zvedel, da je sin profesorja Kidriča, šestšolec, o katerem

verjem, brez katerega bi naša »Sturm und Drang« perio-da ne bila popolna.

Osemnajstletni Boris pred sodiščem za zaščito države

Borisu je bilo osemnajst let in en dan, ko ga je 11. aprila 1930 sodilo v Beogradu državno sodišče za zaščito države. Tedaj je bil dijak osmega razreda gimnazije. Preiskava je trajala tri dni. Hkrati z Borisom so sodili še osmim mladim ljudem.

Dr. MARIJAN BRECELJ ob 8. obletnici ustanovitve OF o še krvaveči rani resolucije informbiroja:

»Zaradi tega do kraja krivičnega napada in zaradi stopnjevanja klevetniške kampanje s strani političnih vodstev demokratičnih držav je pomen Osvobodilne fronte še bolj porasel in njene naloge so se povečale.«

govorijo njegovi profesorji, da zlepa ni bilo na šoli takega talenta. Moji znanci so me potem seznanili z njim in Boris je začel stalno zahajati k meni na dom, kjer se je po določenem konspirativnem redu zbiral vsa nova mladina. Spominjam se, da s pričevanjem pri Borisu nisem imel nobenih težav. Začela sva razglabljati o politični ideologiji našega Cankarja, nato sva prefilozofirala vse moje knjige, ki sem mu jih takrat posojal, med njimi Marxa, Mehringa itd. Komaj pol leta je preteklo, odkar

Obtožnica je bremenila tovariša Kidriča, da je postal in bil vse do aretacije član Zveze komunistične mladine Jugoslavije v Ljubljani, da je bil član združenja, katerega namen je bila propaganda komunizma in prepričevanje drugih, da je treba nasilno spremeniti socialno ureditev v državi, da je imel v Ljubljani več sestankov s soobtoženimi in da jim je razlagal pomen komunizma in njegov namen, da je na teh sestankih govoril, kako naj delavci in kmetje prevladajo kapital, da je raznašal in dajal dru-

Dr. FERDO KOZAK na slovesni proslavi 9. obletnice ustanovitve OF 27. aprila 1950:

»Osvobodilna fronta, danes sestavni del ljudske fronte Jugoslavije, ne stranka, pač pa revolucionarno gibanje slovenskih ljudskih množic pod vodstvom komunistične partije, je z vsem svojim delom v povojnih letih, s svojo neposredno udeležbo pri graditvi socializma izpričala trajnost in nujnost svojega obstoja. Njenim svetlim, nepozabnim dejanjem iz časov velike narodnoosvobodilne vojne se je zdaj v miru pridružila nepregledna vrsta novih, izvršenih na vseh področjih javnega življenja.«

sem ga poznal, pa mi je že zdavnaj zmanjkalo marksističnih knjig za Borisa. Začel je hlastati po filozofskih delih, ki sem si jih zanj izposojal pri tovariših.

Po prvih akcijah v letu 1928 je bil sprejet v SKOJ. Borisa potem ni mogel nihče več ustaviti, ne dom ne šola. Domov je hodil samo še jest in malo spat, sicer pa je bil pri nas ali v Delavskem domu, zvečer pa na sestankih z vajenci, največkrat z letaki v žepu, z barvo in čopičem v rokah, in seveda tudi z revol-

gim raznašat letake s podpisi Pokrajinskega komiteja Komunistične partije Jugoslavije in Zveze komunistične mladine Jugoslavije za Slovenijo. Namen teh letakov je bil vzpodbuditi delavce in kmete Slovenije k zrušenju državne oblasti, »sploh pa se ogroža javni mir in spravi v nevarnost javni red, predvsem z besedami... pod vodstvom krvavega Aleksandra... in dol s kraljem Aleksandrom Zadnjim«.

Sodili so mu 11. aprila, ker je šele dan prej dopolnil ose-

majsto leto, prej pa je bil za obsodbo premlad.

Na sodnikovo vprašanje, ali je član Zveze komunistične mladine Jugoslavije, je Boris odločno odgovoril: »Priznam, da sem član od leta 1928.«

»Ali ste prirejali komunistične sestanke?« je dalje vprašal sodnik.

»Da,« je kratko potrdil Kidrič.

MILAN ŠKERLAVAJ-PETRAČ

Naš Peter

Prišli so hudi dnevi okupacije in Boris Kidrič je v narodnoosvobodilni boj stopil z 29 leti kot zrel revolucionar najvišjega kova. Poznali in klicali smo ga z imenom Peter. Nekateri med nami smo tudi prav dobro vedeli, da je to Boris Kidrič.

Zdi se mi, kakor da še danes slišim njegove besede, s katerimi je povedal vse:

»Zdaj ni čas za počitek! Še manj za filozofiranje! Dela je dovolj za vse. Seveda za vse poštene in zavedne Slovence. Kar preveč ga je, da. Zla-

»Kdo vse se je udeleževal sestankov?«

»Ne vem,« je odgovoril Boris.

»Ali ste sprejemali letake?« je spet vprašal sodnik.

»Da,« je pritrdil Boris.

»Od koga?«

»Tega nočem povedati!« je odločno udarilo v ušesa sodnikom.

Sodišče je Borisa proglasilo za krivega in ga obsodilo na dvanajst mesecev zapore.

ko smo ustanavljali prve odbore Osvobodilne fronte. Dajal je navodila naši skupini, ki je izšla iz levičarskega dela sindikata nameščencev v Ljubljani. A ne samo navodila. Ne!

»Akcije so nam potrebne, akcije...!«

Energično, neustrašno in brezkompromisno je bilo njegovo delo. Niti najmanjša stvar mu ni ušla. Toda v tej svoji načelnosti ni videl samo današnjega dne, ne! Kakor za danes, tako je skrbel tudi za jutri.

BORIS KIDRIČ ob 10. obletnici ustanovitve OF:
»Ljudstvo, ki se je bilo v najhujših trenutkih svoje zgodovine odločilo, da raje stoji umre, kakor kleče živi, in je prav s to herojsko odločitvijo utrla pot svoji osvoboditvi, ne bo svobode nikoli več izpustilo iz rok!«

sti ga je preveč za tiste, ki hočejo zdaj, ko nam okupatorji sede na vratu in nam pijejo kri, počivati, filozofirati. Zdaj je čas za delo, za delo...«

Tako nekako nam je Peter govoril leta 1941 v Ljubljani,

Peter je imel vedno precej pripomb. Prav tako se ni zadovoljil s tem, da smo literaturo vedno izdali prepozno.

»Mi moramo prehiteti sovražnika, ne pa on nas,« je dokazoval. Iz dneva v dan je zahteval več...

ROZA RIBIČIČ

V mojem spominu živi človek in revolucionar

»Tu bomo imeli sestanke. Jaz bom prihajal ob šestih jutraj, ostali do devetih, eden za drugim. Vi sami jih boste odpirali. Veliko nas bo prišlo.«

In potem je govoril o velikem delu, ki nas čaka, svetoval, koga bo treba še vključiti. Poslušali smo ga in občudovali njegovo veliko vero v veliko stvar. Moja sedemdesetletna mati je se dela ob štedilniku, poslušala, tu pa tam zašepetala: »Kakšen človek, kakšen človek!«

Prihajal je pogosto in nam

s svojo prešerno nasmejanostjo ter neomajno vero v zmago vlival pogum in srca, kot da bi videl, kako se nas je tu pa tam lotevalo malo-dušje.

Nekoč je prišel zelo utrujen in nepripravljen. Sedel je tiho za mizo in si podprl glavo. Pa mu pade pogled na novo, drobno, v usnje vezano knjižico Borovih pesmi, ki je ležala na mizi. Kot da je planilo vanj novo življenje, je hitro vstal in zgrabil. Zavihtel jo je sem ter tja nad glavo in vzkliknil:

»Glejte, to so pesmi za da-

našnji čas!«

Zarečih oči in z glasom, polnim navdušenja je nato recitiral na pamet eno izmed pesmi, da so se naše duše

napolnile z vero, da nam mora zasijati sonce prav kmalu. Njegove oči so nam govorile: »Pogum, pogum! Zmaga bo naša!«

VLADO KRIVIC je v svojem slavnostnem govoru ob 11. obletnici ustanovitve OF med drugim dejal:
»Danes ugotavljamo, da je pomen naše ljudske revolucije daleč presegele jugoslovanske okvire. To je postalo vsem in vsakomur očitno po informbirojevskem napadu na našo državo.«

Odločnost, ki osvaja

Enaintridesetega avgusta je bila pod bukvijo neke nad Podstenicami seja navzočih članov izvršnega odbora. Tovariš Peter je približno takole označil položaj:

»Krištofova skupina je dosegla cilj. Mi smo sami na Rogu in ostanemo, dokler ne izvršimo politične in v zvezi z glavnim poveljstvom tudi vojaške naloge. Okupator hoče z novonastalo belo gardo politično izkoristiti svoj vojaški neuspeh prejšnje ofenzive. Z vsemi sredstvi razglša, da je partizanska vojska uničena, da se množično predaja, da je partizansko vodstvo pobito ali ujeto. S to spretno lažjo hoče zbegati ljudstvo ter vnesti preplah med vrste fronte in partizanstva. To je bil tudi smisel njihove ofenzive. Ta namen pa je popolnoma propadel. Naša prva naloga je, spo-

ročiti ljudstvu in vojski, da to ni res. Izgubiti ne smemo niti ure. Predlagam, naj izide takoj posebna številka Poročevalca, v katero naj vsak izmed članov izvršnega odbora napiše članek. Jutri dopoldne bomo te članke prebrali. Ker nimamo nikakega pisarniškega materiala, se zanesem na vašo iznajdljivost. Jutri zvečer naj bi kurirji raznesli v tehnike po Sloveniji.«

Iz njegovih oči je sijala odločnost, ki osvaja. Ni bilo potrebno nobeno vprašanje. Vsak se je zatekel pod svoje drevo, vzel torbo med kolena, izvlekel že porabljene ovitke in pisma ter na prazne prostorice izlil svoje najboljše misli.

To je bila najbolje napisana številka Poročevalca. Izšla je 1. septembra 1942.

Osvoboditev

Osvoboditev je dočakal brezmejno srečen in ponosen; kajti stopnja sreče se ravna po stopnji pričakovanja, trpljenja in dela za svobodo. Toda kmalu so ga njegove delovne sposobnosti odtrgale od poslov prvega predsednika vlade Slovenije in posadile na najodgovornejše mesto: voditi boj za odstranitev zaostalosti osvobodjene domovine. Ta naloga je ustrezala Kidričevim delovnim kvaliteta. Lotil se je še z večjim ognjem. Kot mislec in analitik je verjetno najgloblje spoznal, kako tež-

ka je naloga graditi naprednejšo družbo v zaostali deželi in da je mnogo lažje graditi moderno industrijo kakor socializem. Spoznal je, kakšne nevarnosti se skrivajo pri takem delu, če ga ne vodijo do skrajnosti vestni, pošteni, pogumni in modri ljudje, ki zaupajo nižjim kadrom, ko so jih preverili. Kakor bi vedel, da so mu leta šteta, da je pred nami še dolga, pa težka pot, je hitel in delal skoraj noč in dan. Takšnih mož ni veliko v zgodovini.

EDVARD KARDELJ

Brez nacionalne ozkogrudnosti

Boris Kidrič ni bil samo borec. Bil je tudi ustvarjalec, organizator, mislec, ki je dal neprecenljiv prispevek idejnemu trasiranju naše revolucije in naše socialistične poti. Bil je socialistični internacionalist, ne brezdromovski svetovljan. Svojo rodno slovensko grudo je imel rad. In s to isto ljubeznijo je objel tudi bratsko skupnost jugo-

slovanskih narodov, ker je vedel, da je brez te niti svobode niti socializma. Kre-pitvi te skupnosti je namenil vse svoje sile. Pri tem ni imel v sebi niti sence nacionalizma in nacionalne ozkogrudnosti. Široko srce komuniste in revolucionarja ni poznalo nacionalnih in državnih meja. Bilo je za človeka, za delovnega človeka.

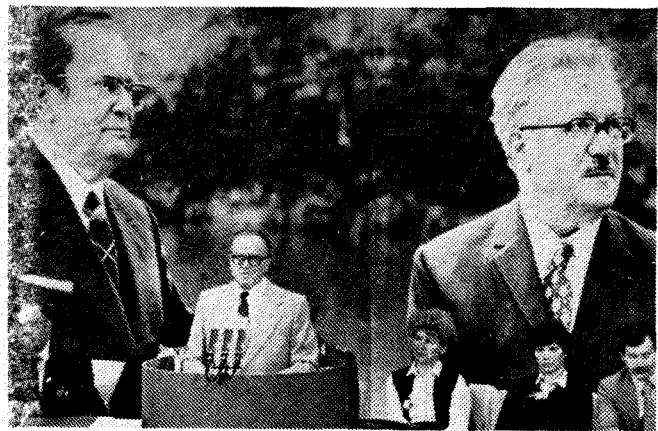
Janez Vipotnik

O deležu borcev –
komunistov

Pri oceni delovanja naše Zveze med dvema kongresoma pripada tudi komunistom – članom Zveze borcev določen delež. Pripada tako tistim, ki so še v delovnem razmerju, kakor onim, ki so vključeni v politično življenje v samoupravnem mehanizmu, v političnem sistemu, v SZDL kot fronti organiziranih sil, pa tudi v lastni organizaciji. V naši Zvezi borcev, ki šteje 115.000 članov, je 17.000 komunistov ali 15%. To je kar število, še toliko bolj, ker gre za ljudi, ki so si s svojim deležem v NOB in povojni graditvi pridobili velik ugled in so predvsem tudi zato še danes vpliven dejavnik našega političnega in družbenega življenja. Naj ne izvenim hvalisavo, če recem, da je ta skupina v zvezi komunistov najbolj strnjena in jedrnata in najbolj bogata z življenjskimi, zlasti z razrednimi izkušnjami.

Zato nenehoma poudarjamo, da je pametno za družbo nasploh kar najbolj izkoristiti izkušnje borcev in jih, po sposobnostih in zmožnostih, vključevati še naprej v organe samoupravljanja, v dele-

skupnostijugoslovanskih narodov in narodnosti. Okrog teh vprašanj zaznavamo zaskrbljenost. Zaskrbljenost, ki ima morda drugačno specifično težo pri borcih prav zaradi deleža, ki so ga dopri-

gatski sistem, v družbene svete, v družbenopolitične skupnosti, v sekcije SZDL, v sindikalne svete, v partijska vodstva, kratka, v vsa delovna telesa, ki obravnavajo in odločajo o skupni in konkretni politiki.

V tem trenutku našega težkega gospodarskega in tudi političnega položaja ne sme nobeden, ki je še pri moči, na odmet. Vsakogar gre izkoristiti. In delo, politično delo, angažiranje za skupno stvar je tudi najučinkovitejši ukrep za utrjevanje enotnosti in obenem zdravilo za nerazpoložnje, če obstoja.

Pri tem bi posebej prosil sledeče: skoraj v vseh sredinah imamo primere, da so posamezni člani zveze borcev vrnila partijske knjižice. Različni razlogi so jih pripravili k temu. Želimo, da se vrnejo v zvezo komunistov. Da tako, kot zaslužijo, v naših vrstah končajo svojo pot. Zato ponovno terjamo in prosimo partijske komiteje, da nam pri tem pomagajo.

Menimo, da imamo za borce na Slovenskem dokaj dobro rešeno zdravstveno varstvo, materialni položaj in stanovanjska vprašanja. Seveda so primeri, ki jih bomo morali še naprej reševati s skupnimi močmi, racionalno ter sam ustvarjeni sistem varstva borcev in invalidov ustrezno prilagajati času in potrebam. Od pristojnih želimo čim večjo občutljivost do posameznih socialnih problemov borcev, obenem pa se seveda najbolj odločno zoperstavljamo zlorabljanju in anomalijam v izkoriščanju borčevskih pravic. Trdno zagovarjamo tudi stališče, da se temeljnih pravic borcev, ki jih zagotavlja federacija, ne širi, pa tudi ozi ne.

No, ni moj namen govoriti o borčevskih zadevah, vaša pozornost bi rad osredotočil na nekatera vprašanja, ki so pogosta tema borčevskih razgovorov.

Na primer bratstvo in enotnost in utrjevanje naše

nesli k oblikovanju te skupnosti. Svoj zven ima tudi dejstvo, da med NOB ni nikdar nihče nikogar vprašal, kakšne narodnosti je, če je terjaj puško in hotel v boj proti sovražniku. Prav tako ni bilo vprašljivo sodelovanje partijskih enot, ki so pripadale različnim narodnostim, če je bila skupna potreba bojevati se z rano ob rami. Hočem reči, da so skupni interesi bratili ljudi v težnji k istemu cilju. Zato borci povsod, tudi na Kosovu, zelo občutljivo reagirajo na vse tisto, kar bi lahko načeno našo skupnost narodov in narodnosti.

Tudi zato, ker nam je razumljivo, kot vsem poštenim ljudem naše skupnosti, da za nas ni druge alternative od te, ki smo jo ustvarili in v kateri živimo. Vsaka sprememba bi imela katastrofalne posledice, ne le za posamezne sestavne dele naše skupnosti, marveč za vse. Nikakor ne mislim reči, da se okrog tega vprašanja ustvarja pesimizem v naših vrstah, nasprotno, realni optimisti smo, vendar želimo, da odločneje, stvarno in konkretno, neprenehoma utrjujemo bratstvo in enotnost, ne le z besedami, marveč z dejanji. Toda utrjevati ju je treba v novih razmerah, sedanjemu času prilagojeno. Ob tem se upravičeno sprašujemo, ali storimo dovolj? V idejnopolitičnem smislu, v izobraževalnem programu, na kulturnem področju, pri prevajanju knjig, izmenjavi znanstvenih dognanj, pri poznavanju zgodovine drugih narodov in narodnosti, v vsakodnevnih komunikacijah, v časopisih, radiu, na TV. Kaj, recimo, mi Slovenci vemo, povprečno vzeto, o literaturi Kosova, da vzamem samo ta primer.

Toda ne gre le za takozvano nadstavbo, pomembnejša je druga stran: povezovanje vseh delavcev, ki imajo vsi iste cilje, ne glede na narodnost, povezovanje na samoupravni osnovi, samou-

Enotno in odgovorno v dograjevanju sa

»Zmogli bomo in znali uspešno preseči objektivna protislovja, skozi katera se prebija naša družba. Izšli bomo iz sedanjih razmer, ki jih bremene številne notranje neusklajenosti in materialne težave ter razni notranji in zunanji pritiski, zaradi trdne privrženosti delovnih ljudi ideji in praksi socialističnega samoupravljanja. Izkušnje zadnjih let kažejo, da se delovni ljudje v težavnih razmerah še bolj čvrsto strnejo okrog zveze komunistov in drugih organiziranih naprednih sil socialističnega samoupravljanja.« Tako je dejal prvega dne kongresa v svoji uvodni besedi, referatu, dosedanj predsednik Zveze komunistov Slovenije France Popit. Številne posamezne naloge, ki stojijo pred komunisti, je kongres zapisal v svojih sklepih, mnoge nepravilnosti in napake so bile glasno razgaljene, hkrati pa je kongres izzvenel v znamenju trdne volje slovenskih komunistov, da napake popravimo, nepravilnosti odpravimo in stopamo naprej po poti samoupravnega

pravno povezovanje združenega dela, na dohodkovni osnovi združevanje dela in sredstev, iskanje vedno novih, popolnejših oblik skupnega delovanja proizvajalcev in združenega dela, samoupravno dogovarjanje, ki naj onemogoči pojave zapiranja, avtarkičnega razvoja in razbijanja enotnosti trga. Moram reči, da razveseljuje dejstvo, da na področju neposrednega povezovanja gospodarstva slovenski pristojni organi vršijo uspešne akcije. Zaradi nas in zaradi vse skupnosti je pomembno, da nam bratstvo in enotnost ni le parola, marveč otipljiva akcija, ki nikoli ne sme biti pretregana, na nobenem področju družbenega življenja.

Tako kot je bratstvo in enotnost ena naših stalnic, iz katere raste revolucija, je prav takšna stalnica tudi samoupravljanje, poleg oblasti delavskega razreda, vodilne idejne vloge partije, družbene lastnine sredstev za proizvodnjo in zunanje politike neuvrščanja. Vsaka od teh stalnic je takšnega značaja, da porušiš celo stavbo, če jo umakneš. To pa seveda ne pomeni, da je utrjevanje teh temeljev enako tistemu, kakršnega smo bili navajeni pred petinidesetimi leti. Upoštevati gre nove etape naše revolucije, nova razpota, do katerih prihajamo, nove pogoje v drugačnih razmerah življenja in dela. Za samoupravljanje smo se odločili ne le zaradi novih horizontov, ki jih samoupravljanje širi delovnemu človeku in njegovi težnji, da bi bil sam gospodar svoje usode, svojega dela in svoje ustvarjalnosti. Za samoupravljanje smo se odločili tudi zato, da bi z njim potisnili v kot in odpravili birokratske težnje in odtujevanje oblasti od delavskega razreda.

Tisto, kar je razširilo naše ime po celem svetu, je bila naša NOB, naš upor Stalinu in naše ideje samoupravljanja. S temi idejami smo dali

mednarodni politični in varnostni položaj, ki je vse prej kot rožnat, ob tem zunanjem vplivu, čigar posledice krepko čutimo, pa nas pestijo še zlasti slabosti, težave v gospodarstvu, boj za stabilizacijo, pa tudi nacionalistični izgedi. In v takšnem položaju v svetu in doma se spet pojavljajo glasniki že davno preživele zamisli, ki iščejo izhod v okrepljeni vlogi države in v njenem centraliziranem odločanju.

V zadoščenje nam je, da naši kongresni materiali, resolucija in referat tovariša Popita najbolj odločno terjajo nadaljnje utrjevanje samoupravljanja. Prepričan sem, da bo ves naš kongres, zlasti pa politično delo, ki nas čaka po kongresu, prispeval k utrjevanju in razvijanju samoupravljanja kot temeljne sestavine našega, jugoslovanskega modela socializma.

Se nekaj bi rad povedal. Skrbijo nas nekateri pojavi v naši družbi, ki nam niso v čast. Poglejte: ali smo vedno dosledni v izpolnjevanju osnovnega načela: vsakomur po njegovem delu? Ali preganjamo dovolj dosledno parazitizem, kadar se pojavlja, razsipanje družbenega premoženja, špekulacije, podkupovanje? Ali smo dovolj dosledni proti vdoru malomeščančine, proti begu od odgovornosti, proti prevladovanju nekega povprečja, ki vleče nazaj?

Nad takimi pojavi poštene delovni ljudje upravičeno negodujejo. Tu ima zveza komunistov izredno pomembno vlogo, biti mora dosledna v lastnih vrstah in brezkompromisno terjati red okrog sebe. Globoko se moramo zavedati, da zaradi članstva v zvezi komunistov nismo, ne moremo in ne smemo biti privilegirani v družbi. Zavedati se moramo, da delo in ponašanje vsakega našega člana delovni ljudje zelo kritično ocenjujejo in po njem vrednotijo celo zvezo komunistov. Zato mora biti naša

mnogim razmišljujočim ljudem po svetu oporo v iskanju poti iz zagate, v gospodarjenju s presežnim delom, v iskanju izhoda za delovnega človeka in njegovo vladavino mimo kapitalističnega in centralističnega upravljanja. In zdaj, ko samoupravljanje razvijamo že svojih trideset let, ko imamo že nekaj izkušenj – seveda je treba še veliko storiti v teoretičnem in praktičnem smislu – zdaj bi bilo zelo narobe odstopiti od samoupravljanja. Žal se tudi za to in tam kažejo težnje. K temu prispeva tako

posebnost večja predanost, skromnost, večja delavnost, izjemna discipliniranost do demokratično sprejetih sklepov, večje znanje, večja zvestoba stvari delavskega razreda, večja privrženost samoupravnemu socializmu, ne pa zaradi članstva v partiji izjemne položaj v družbi. Samo tako bomo učinkoviti v boju proti raznim naplavinam na poti našega socialističnega razvoja, proti tisti mivki, ki se tu in tam seseda na našo revolucijo in poizkuša kaliti bistrino in topiti njeno ostrino.

Prireditve v pozdrav 9.
kongresu ZKS

V ptujski občini se je v počastitev 9. kongresa ZKS zvrstilo več pomembnih kulturnih prireditev.

V sredo, 14. aprila 1982, je bila ob 13. uri osrednja prireditev na železniški postaji v počastitev dneva železničarjev. Ob 17. uri pa je bila v Razstavnem paviljonu otvoritev razstave »Tito – misel – beseda in delo«, katero so pripravili Arhiv Jugoslavije, Vojno zgodovinski inštitut v sodelovanju z arhivskimi oddelki zveznih organov in organizacij ter Zgodovinski arhiv Ptuj.

Razstava, ki potuje po vsej Jugoslaviji, je razdeljena na deset poglavij in prikazuje življenjsko pot našega prvega revolucionarja. Del razstave prikazuje tudi Titove obiske v Ptuj in delavsko gibanje na tem področju, ki ima svoje začetke že pred vojno.

Prav tako je bil v sredo, 14. aprila, ob 18. uri v ptujskem gledališču koncert revolucionarnih pesmi, ki ga je izvajal orkester Ptuj. Na prvi dan kongresa je bila v Centru srednjega usmerjenega izobraževanja v Ptuj ob 18.30 uri osrednja prireditev pod naslovom: »Pozdrav 9. kongresu ZKS«. Po slavnostnem govoru Franca Tetičkoviča, novoizvoljenega predsednika SO Ptuj, so bila podeljena priznanja OF slo-

venskega naroda – srebrni znak OF zaslužnim 12 posameznikom in 3 organizacijam – in sprejeto 33 novih članov v članstvo ZKJ. V kulturnem programu so nastopile članice KUD Milka Kos iz krajevne skupnosti Lepanji in narodni ansambl Bratje Benc iz pobratene občine Krapina. S prireditve je bila poslana brzojavka delegatom 9. kongresa ZKS.

Drago Papler

Foto: Miško Kranjec in Dragan Arripl

Andrej Marinc, novi predsednik CK ZKS (roj. 1930, član ZK od 1947, dipl. inženir agronomije, član predsedstva CK ZKJ)

Bleščeči Cankarjev
dom

Že teden dni pred kongresom je v Cankarjevem domu, osrednjem slovenskem kulturnem in kongresnem hramu, že vse vrvelo. Novinarji, ki smo si na tiskovni konferenci ogledali potek priprav, smo kar s kančkom nejevernosti poslušali organizatorje, ki so obljubljali, da bo na dan kongresa zares prav vse pripravljeno.

Morda sem ter tja kakšna podrobnost res ni bila čisto urejena, vendar tega navzven ni bilo opaziti. Tako je ob 9. kongresu slovenskih komunistov tudi naš Cankarjev dom doživel svoj ognjeni krst in ga uspešno prešal.

Pred nedavnim je bil KD IC sprejet v mednarodno združenje kongresnih palač, kar nenazadnje tudi izpričuje, da tako objekt kakor tudi usluge, ki so v njem na voljo za kongresne, kulturne in druge dejavnosti, ustrezajo mednarodnim kriterijem.

Samoupravnega socialističnega sistema

Mitja Ribičič

Odprtost meja - pridobitev socializma

socialističnega razvoja, kakršno so komunisti Slovenije in Jugoslavije načrtovali skupaj s tovarišema Titom in Kardeljem.

»Naše edino priznanje, a hkrati največje zadoščenje, je zadovoljstvo, ki ga skupaj z vsemi delovnimi ljudmi doživljamo - težavam navkljub - ob gmotnem in duhovnem napredku naše skupnosti, življenju v svobodi in miru, ki jo uživamo skoraj že štiri desetletja,« je dejal med drugim novoizvoljeni predsednik Zveze komunistov Slovenije Andrej Marinc, ko se je v imenu novoizvoljenega centralnega komiteja in predsedstva CK ZKS zahvalil za zaupanje.

Razprave so bile, zdaj lahko to že rečemo iz tedenske razdalje, jedrnat in konkretne. Mi pa tokrat iz številnih pomembnih prispevkov izdajamo tisti, ki sta ju prispevala predsednik slovenske borbevske organizacije Janez Vipotnik in predsednik RK SZDL Mitja Ribičič.

Utrinek iz razprave

Ivan Križnar: Nestvarno, iz celote iztrgano in senzacionalistično prikazovanje dogodkov iz preteklosti, za katerim stoji nemalokrat tudi izrazito komercialni interes ljudi, lahko zlasti mlade politično demobilizira, in to predvsem takrat, kadar

razvoja družbenih protislovij ne morejo opreti na marksistično analizo njihovega nastanka, to je na avtentično zgodovinsko in revolucionarnega obdobja.

Vso obsodbo zasluži tudi negospodarno trošenje sredstev za snemanje televizijske nadaljevanke in filma »Dražgoška bitka«. Poleg tega vsi odgovorni za neuspeh projekta še vedno niso polagali računa pred javnostjo.

Stvarno in iskreno prikazovanje naše preteklosti terjajo vsi odgovornosti in ureditve arhivskih dokumentov, preprečevanje privatizacije arhivskega gradiva in večjo dostopnost ter klasifikacijo in izvor dokumentov trajne vrednosti. Slednje velja še zlasti za gradivo iz obdobja socialistične graditve, za katero - v celoti vzeto - še zdaleč nismo izpolnili ustreznih prostorskih in kadrovskih pogojev.

Miha Ravnik, novi sekretar predsedstva CK ZKS (roj. 1938, član ZK od 1957, ekonomist, direktor Mebla Nova Gorica, član CK ZKJ)

Vedeti moramo, da se nahajamo v krizi, ki jo imenujemo svetovna gospodarska kriza in da zajema vse strukture sodobnega sveta. To ni več kriza samo nerazvitega sveta, to je tudi kriza razvitega zahodnega sveta, tudi razvitega vzhodnega sveta, še posebej je seveda težka gospodarska situacija, ki posebno močno udarja po nerazvitem, to je našem, pretežno neuvrščenu, tako imenovanem »tretjem svetu«. Vsak od teh delov enega in istega sveta, predvsem pa seveda oba bloka, ki predstavljata ne le politično in vojaško zaključeno celoto, ampak tudi zaokroženi ekonomski in trgovski sistem, približno na enak način zdravijo, rekel bi, bolj posledice svetovne krize kot pa vzroke. Mislim, da tudi vzroke zanjo iščejo na močno različen način. V vzhodnem bloku je močan pritisk na prestrukturiranje gospodarstva tudi zaradi vpliva dogajanja na Poljskem. Strah pred tem, da bi se Poljska kriza razširila tudi na druge vzhodne države, vpliva na močne premike v razvojnih ambicijah teh dežel v smeri tako imenovane druge skupine v planih, tiste podcenjujoče skupine v dosedanjih planih.

Seveda je gospodarska kriza vplivala na to, da se je zmanjšala rast proizvodnje v

več razreševati. Znanstveniki na Vzhodu iščejo izhod v nekakšni kombinatoriki raz-

celoti, mislim predvsem rast industrijske proizvodnje, ki je v nekaterih vzhodnih državah, nekateri pravijo, da tudi v Sovjetski zvezi, že kar na »ničti« stopnji. Zunanje zadolževanje je postalo po Reaganovih ukrepih lanskega oktobra, ki bodo začeli delovati z svojo silovitostjo letos, predrago, na Zahodu se pojavlja veliko število brezposelnih na ulicah, na Vzhodu pa je še več teh brezposelnih za stroji. Pa pri nas tudi že. Vsi se srečujemo s podobnimi gospodarskimi težavami, vsi v svetu se srečujejo z istimi težavami, kot jih imamo mi. Povzročila jih strukturna neusklajenost, ki se je kopičila dolga leta v ekstenzivnem investiranju, politiki visoke rasti cvetoče porabe in zaposlovanja. To, da se bomo vsi istočasno hitro razvijali, je nekako za nami. Kdor koli danes potuje po zahodnih in vzhodnih deželah, lahko opazi velik pesimizem, črnoglednost; vsi se zavedajo slabe situacije. Vendar mislim, da ni toliko kriza v tem, da je gospodarska situacija slaba, da je bolj kriza v tem, da ni primerne alternative, da stoji znanost še posebej na Vzhodu še precej ob strani ali pa je v disidentski pozi in da se ne išče jasnih rešitev za izhod iz krize.

Rekel bi, da tudi jugoslovanska samoupravna izkušnja in naš gospodarski sistem nista več tista rešilna bilka, da bi nas posnemali. Predvsem imamo tudi sami zelo velike težave in se dostikrat vrtimo v krogu z različnimi konstrukcijami, z različnimi ukrepi, ki niso najbolj učinkoviti, potem zaostajamo z mnogimi ukrepi. Mi moramo v nekem smislu ponovno rehabilitirati naš socialistični samoupravni sistem, da bo sposoben tudi širše integrativno delovati v našem gospodarstvu in da bo kos na demokratičen način, s sporazumevanjem republik in s širokim stabilizacijskim vse ljudskim gibanjem razreševati tiste probleme, ki jih preko državne prisile ni moč

nih sistemov. Oni pravijo, da bi bilo potrebno jugoslovanske, vzhodnonemške, madžarske in sovjetske izkušnje povezati z nekakšno sintezo. Pravijo, da je sovjetski model, ki ga vse vzhodne dežele posnemajo, postal neučinkovit, ker je preveč centralističen, da pa je jugoslovanski model postal neučinkovit, ker je odprl preveč prostora vsemu sistemu, kar pri njih ni dovoljeno, in da ne obvladamo stihije. Rekel bi tudi, da jugoslovanska samoupravna izkušnja prav zaradi svojih gospodarskih težav ne predstavlja nevarnosti, ki bi ogrožala njihov model in njihovo prakso. V idejnopolitičnem smislu naš sistem ni več tako izpostavljen, kot je bil izpostavljen v prejšnji etapi, ni vabljen za dežele Vzhodne Evrope.

Ob 70. obletnici Kidričevega življenja prebiramo o tem, kar je razmišljal pred 30 leti skupaj s tovarišem Kardeljem, ko sta ugotavljala, da je nastajanje tehnobirokratskega monopola, ki raste iz državne lastnine, glavni vir za pojav stalinizma. To nas je privedlo do tega, da smo pričeli gledati na problem socialistične lastnine kot na zgodovinski proces nenehne osvoboditve dela in delavca, kot na razvoj proizvodnih odnosov ter odnosov med ljudmi in ne na odnose med stvarmi ali med državo in delavci in da smo si takrat že zastavili cilj postopnega prevladovanja sistema državne lastnine in da pod pravim Marxovim imenom družbeno lastnino uporabimo kot zgodovinski proces odpravljanja lastninskih monopolov skupaj z državnimi. Morda je to tisto, kar ni preseženo po 30 letih, kar ni preseženo v deklaracijah zahodnih komunističnih partij, kar ni preseženo v programskih orientacijah zahodnih - ne socialističnih, ne komunističnih, ne drugih delavskih strank.

Ko mi polemiziramo s tezo, da je neuvrčenost naravnih zaveznikov socialističnih držav, potem oni pravijo: saj

ni rečeno s tem, da smo mi neposredni nosilec neuvrščene politike, ampak antikolonialna svetovna revolucija in socialistična revolucija je ustvarila tako razmerje sil, da je lahko nastala neuvrščena politika, zanikajo torej, da bi gibanje nastalo kot premagovanje blokov in ne v krilu enega ali drugega bloka, da je pravzaprav negacija odnosov delitve sveta med velikimi silami. Glede te teze mi pravimo, da je seveda sama beseda zaveznikstvo že zanikanje neuvrčenosti, da ne uvrščena pomeni, da se ne vežeš na nobenega zaveznika, da si neodvisen. Oni pa tu odgovarjajo, da si tega niso zamislili oni, ampak neuvrščene dežele same, zlasti Kuba da je prva uporabljala tezo o naravnem zaveznikstvu. To je pravzaprav stara kominternska teza, ki govori o »predsobi socializma« in rezervi socialističnih revolucij.

Glede naših razprav o razrednem in nacionalnem bi dodal, da razredno ne pomeni negacije nacionalnega, da razredno pomeni istočasno nacionalno in da je treba demarkacijsko črto povezati v tem spoju razrednega z nacionalnim ter z vodilno vlogo delavskega razreda v narodu in njegovo odgovornostjo za narod. Tu potem najdemo tudi demarkacijsko črto za narodno napredno in nacionalistično reakcionarno. Mislim, da se ta črta velikokrat v naši stvarnosti močno zabriše. To je primer tudi na Kosovu in velja tudi za odnose med republikami in podobno. Idejna javnost o tem je v tem času izredno pomembna, rekel bi, da je življenjsko važna za nadaljnji razvoj, da ne rečem celo za obstoj večnarodnostne skupnosti socialistične Jugoslavije.

Glede nacionalnega vprašanja imamo razne skrajnosti: komunisti mnogih partij

zmu, hegemonizmu. Jugoslovanska socialistična integracija pa je nov tip družbene skupnosti, v katerem imajo vsi narodi skupne interese. Ti posamezniki povzročajo velike škode, je takrat dejal Tito. Kardelj pa je na razširjeni seji CK ZKJ marca 1959 pravzaprav dal osnovo za našo manjšinsko politiko. Zelo jasno je govoril o tem, da manjšine niso zlo, da so del naroda, ki mu pripadajo specifične funkcije, da živijo ob meji, da so dejavniki zblíževanja in povezovanja narodov, da samoupravljanje spreminja manjšine v sovladajoče narode, v večinske narode, da se morajo manjšine usmerjati na Jugoslavijo in ne na odcepitev od nje, ker vsaka razprava okrog meja ni dobra, ker je reakcionarna parola, ker ni moč reševati problemov s spremembami meja.

Kardelj je govoril tudi o tem, da ni osnovni vidik manjšinskega vprašanja v kulturni, ampak v ekonomski, socialni zaostalosti in v perspektivi razvoja; da ni naravne asimilacije, ampak je vsaka asimilacija nasilna, ker ustvarja neenakopravne odnose med večino in manjšino, in govoril je o tem, da ne moremo drugače postavljati problemov naših notranjih manjšin od problemov naših zunanjih manjšin.

Razvili smo institut odprte meje in odprtega političnega sistema, ki po mojem predstavlja eno največjih pridobitev delavskega gibanja, ker je naša socialistična dežela s tem izgubila kompleks obkoljenosti in postala ofenziven, ustvarjal faktor na mejah. Mi moramo v tem pogledu še marsikaj napraviti, da se to prebije v Jugoslaviji, čeprav moramo tudi marsikaj napraviti, da preprečimo »šverc«, ker je velika sramota za našo socialistično republiko in njen ugled v svetu.

nam govorijo, da manjšine in manjšinski problemi spadajo v ropotarnico 19. stoletja; na drugi strani pa je zelo močno razširjena teza o socialističnih nacijah kot druga skrajnost, ki oblikuje ali ukinja narode po modelih partijske politike.

Tito je govoril na 8. kongresu ZKJ, da imamo še ljudi, celo komuniste, ki jim je že odveč bratstvo kot geslo iz našega osvobodilnega boja in ki menijo, da so se v našem socialističnem družbenem razvoju narodi že preživeli in da morajo odmrtni. To so ljudje, ki so pomešali enotnost naroda z likvidacijo nacij in z ustvarjanjem nečesa novega, umetnega, to se pravi nekakšne enotne jugoslovanske nacije. To je, kot pravi Tito, domala skoraj podobno asimilaciji, birokratskemu centralizmu, unitari-

Pri nacionalnem vprašanju je izredno pomembno, da pokažemo prednosti socialistične zveze ko združevalne sile, kot razredne zveze delavskega razreda z vsemi sloji in z vsemi kategorijami delovnih ljudi s kmeti, z ljudmi svojih poklicev, kulturnimi delavci, množicami verskega prepričanja in drugimi, ki je pomemben faktor širjenja možnosti izražanja napredne narodne zavesti in vključevanja tega najširšega samoupravnega interesa v našo politiko. To ni naše notranje vprašanje, to je tudi mednarodno vprašanje, ker končno, kaj pa je neuvrčenost drugega kot podoben način združevanja doželi različnih interesov, kakor mi tukaj združujemo ljudi različnih interesov v enotnem samoupravnem socialističnem smotru.

Čebine - 45 let

Nad usodo našega stoletja mučenega in zatiranega slovenskega naroda, ki je pretrpel v svoji zgodovini vse, kar more pretrpeti majhen, nikoli sloboden narod, se grozeče kopičijo oblaki, ki jim ni primere v njegovi zgodovini.

Na kocko je postavljen njegov narodni obstoj v trenutku, ko je on sam - zaradi razcepljenosti in neenotnosti - neoborožen in nesposoben za obrambo.

Mednarodni dogodki in položaj v Jugoslaviji se razvijajo v taki smeri, da brez vsakega pretiravanja lahko rečemo: slovenski narod v vsej svoji zgodovini ni bil še nikdar v tako veliki nevarnosti, v kakršni je danes...« to so uvodne besede iz manifesta Komunistične partije Slovenije, ki so ga slovenski komunisti sestavili na ustanovnem kongresu KPS med 17. in 18. aprilom 1937. leta na Čebinah. Torej je od zgodovinskega dogodka minilo na zaključni dan 9. kongresa ZKS natančno petinštirideset let.

Pripravili bodo monografijo

O tem in o nekaterih drugih dejavnostih smo se pogovarjali s predsednikom okrožnega odbora aktivistov OF Maribor Vladom Marčinkom

Okrožni odbor aktivistov OF Maribor pri predsedstvu mestne konference SZDL Maribor je v zadnjih dveh letih razvil živahno dejavnost in razgibal delo posameznih članov na najrazličnejših področjih. Pri odboru je registriranih okoli 1200 aktivistov, medtem ko okoli 300 aktivistov še ni vključenih v delo odbora. V dejavnosti odbora sodelujejo aktivisti mariborskega okrožja, ki je zajemalo današnje občine Maribor, Slovenska Bistrica, Lenart, Radlje in Ptuj. Predsednik okrožnega odbora aktivistov OF Maribor **Vlado Marčinko** je odgovoril na nekaj vprašanj.

Kakšna bo letos vaša dejavnost?

»Letos bomo ob dnevu borca organizirali tovariško srečanje skupaj z mestnim odborom SZDL in ZB Maribor. Pregledali bomo tudi celotno dokumentacijo, ki je povezana z delom aktivistov med NOB na našem področju. Letos želimo posebej ugotoviti, kako je na našem območju med vojno delovala pionirska organizacija. V jeseni leta 1944 in v začetku leta 1945 so na območju okraja Maribor – desni breg delovali štirje pionirski odredi, v katere je bilo vključenih okoli 60 pionirjev. Pionirske odrede smo ustanavljali takrat na neosvojenem ozemlju in sicer v času, ko je bil okupator še zelo aktiven in napadalen.«

Pripravljate tudi monografijo o mariborskem okrožju. Kako potekajo priprave?

»Dogovorili smo se, da bomo izdali monografijo Mariborsko okrožje OF v NOB 1941–45.«

Zavedamo se, da gre za celovito in zahtevno delo, ki terja sodelovanje strokovnjaka z znanjem in izkušnjami za takšno delo. Zato smo z zainteresiranimi družbenopolitičnimi organizacijami in skupščinami občin Maribor, Lenart, Ptuj, Slovenska Bistrica in Radlje sklenili samoupravni sporazum, ki predvideva financiranje te

Predsednik okrožnega odbora aktivistov OF Maribor Vlado Marčinko

pomembne naloge. Monografija bo nastajala pod vodstvom kustosa Muzeja narodne osvoboditve Maribor Lojzeta Peniča, mentor pa bo dr. Milan Zevart, ravnatelj Muzeja narodne osvoboditve Maribor. Računamo, da bo priprava gradiva, njegova obdelava in priprava za tisk trajala pet do šest let. Predvideno je, da bi monografijo tiskali v okviru Knjižnice OF, ki jo ureja komisija za zgodovino pri predsedstvu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Naloga vseh aktivistov pa bo, da bomo sodelovali pri zbiranju

gradiva in posredovanju informacij.«

Kako poteka akcija razdeljevanja spominskih značk?

»Spominske aktivistične značke 41–81 podeljujemo aktivistom tega področja kot skromno priznanje za delo, ki so ga opravljali večkrat v anonimnosti in za to odgovorno in pomembno delo niso prejeli nobenega priznanja. Doslej smo podelili že okoli 700 takšnih značk, predvidoma pa jih bomo še okoli 200. Takšno značko je prejel tudi Sergej Kraigher, predsednik predsedstva SFRJ, ki je tudi naš član. Med vojno je bil nekaj časa tudi sekretar okrožnega odbora KP in OF Maribor ter je z njegovim prihodom zaživel politično delo in dejavnost partizanskih enot.«

Ali tov. Sergej Kraigher prihaja tudi na vaše sestanke?

»Udeležil se je našega ustanovnega sestanka. Zanimajo se za delo in za probleme, s katerimi se ukvarjamo.«

Letos je obisk v Mariboru izkoristil tudi za srečanje s člani okrožnega odbora, čeprav je bil njegov delovni program zelo obsežen. Takrat je govoril tudi o naših nalogah. Po njegovih besedah bi bilo treba v prihodnje ohranjati in vzdrževati stike s kmeti na Pohorju in Kozjaku in drugod, ki so nudili zadnji košček kruha partizanom in omogočili uspešno vojskovanje enot in politično delo na terenu. Pozdravil je tudi pobudo odbora, da bi v letu 1983 v Mariboru orga-

nizirali razstavo Mariborsko okrožje v vojni. Na takšnih razstavah kaže v prihodnje dati poleg prikazovanja oboroženega boja tudi ustrezen poudarek aktivističnemu in političnemu delu.«

Zelo uspešen je tudi odbor za preučevanje mladinskega revolucionarnega gibanja. Kaj lahko poveste o tem?

»Res je, da odbor za preučevanje mladinskega revolucionarnega gibanja v bivšem mariborskem okrožju zelo uspešno dela pod vodstvom Milene Gašperšičeve iz Ruš. Doslej so že registrirali večino mladinskih aktivistov. Začeli pa so zbirati tudi zgodovinsko gradivo, ki bo koristno tudi pri izdajanju monografije.«

Načrtujete še drugo dejavnost?

»Zaživel je tudi delo odbora za preučevanje partizanskih bolnišnic na Pohorju, ki ga vodi Saša Kambičeva, ki je bila med NOB partizanska bolničarka v teh bolnišnicah. Ta odbor tesno sodeluje z mariborsko Univerzo, ki je prevzela pokroviteljstvo nad partizansko bolnišnico Jesen na Pohorju. Obstaja tudi pobuda, da bi podrobneje preučili dejavnost partizanske varnostno-obveščevalne službe (VOS) na tem področju. Te in nekatere druge naloge pa bodo terjale še tesnejše sodelovanje vseh aktivistov z odborom, z Muzejem narodne osvoboditve Maribor, s SO in organizacijami ZK, SZDL borcev, mladine in drugimi organizacijami.

M. Kos

Tudi Laže so plačale davek Vaščane so izgnali, vas pa izropali

Bilo je zgodaj zjutraj 9. aprila 1943, ko se je dan šele rojeval. Kot tolpa zveri so pridrvili v vas in začeli razbijati po vratih in naganjati ljudi v gručo. Hoteli so ločevati mlajše od starejših, vendar mladih fantov že skoraj ni bilo. Vojna vihra jih je razmetala na vse strani. Naložili so jih na tovornjake, ki so jih stražili do zob oboroženi fašisti in karabinjerji, ter jih odpeljali. Kam? V negotovost! V izgnanstvo! Laženci so s solzami v očeh zrlili v rojstno vas.

Prva postaja so bili senožeški zapor. Mlade, kar jih je bilo, so peljali na kvesturo v Senožečah. Sledila so zasliševanja in strahovita mučenja. Čeprav pretepeni skoraj do smrti, so vzdržali vsi do zadnjega. Posebej so se znašali nad dekle. Kosi mesa so viseli od mladih teles, vendar niso klonila.

Počasi so jih začeli izpuščati iz zaporov, nekatere pa so poslali v taborišče v Fraschete. Kljub temu, da so bili izpuščeni, se niso smeli vrniti v domačo vas. Postali so izgnanci.

Laženci so se povezali s partizani že februarja 1942. Prvi žrtvi je dala vas avgusta 1942, ko so Italijani iz zasede ubili Jožeta Ižanca in Ivana Pangerca. Vaški odbor OF, ki ga je vodil Franc Bobek, je v delo vključil slehernega. Zbrani živež, obleka, obutev, pošta, ilegalni tisk je partizane vedno čakal v Ižancevi hiši, ki je bila tik pod robom gozda. Še danes se Laženci

spominjajo Janka Premrla-Vojka, Nika Šturma-Tarzana, Ivana Turšiča-Iztoka in vseh drugih, ki so se tako vračali v Laže.

Senožečani so jih sprejeli odprti rok. Nuditi streho in žlico sirotam, ko sam stradaš, to je solidarnost. Vendar tudi to ni bil konec ilegalnega dela za Lažence. Vsi mladi so bili v času izgnanstva zaradi svoje dejavnosti sprejeti v SKOJ. Po kapitulaciji Italije so se vrnili nazaj v prazne, izropane hiše, ki pa so bile tako tople in prijazne, saj so bile njihove.

Tudi danes Laže niso izgubile bitke s časom. Vrišč in igrivost otrok te spremlja skozi vso vas. Izredno imajo razvito vaško samoupravo, z lastnim virom financiranja. S SGP Primorje Ajdovščina, ki ima v Lažah kamnolom, so se sporazumeli, da jim zaradi odvažanja kamena plačajo 2,5 dinarja od kubičnega metra. Z zbranim denarjem so si opremili vaško strojno skupnost. Pred leti so sami postavili spomenik žrtvam NOB in obeležje Niku Šturmu-Tarzanu, ki ju je napravil Anton Pangerc. Uredili so si Dom kulture in ravno zdaj poteka eno največjih del, ureditev kanalizacije skozi vas. Hkrati pa bodo položili tudi vodovodno cev.

Pa še eno posebnost imajo Laženci: nobene volitve niso trajale dalj kot do osme ure zjutraj. Letošnje so zaključili že ob pol osmih.

Franc Premrl

Miha Butara-Aleks:

1

BEG V NEZNANO

Zidanica Franca Butare-Tičkovega v Dolu. Za ometom ob levem oknu je skoraj 37 let samevalo pismo, napisano v Beli krajini 1944. leta.

Pismo oziroma sporočilo, ki ga je leta 1944 iz Bele krajine poslala svoji teti – begunka aktivistka Tončka Pavlovič iz Šutne, poročena Lovše, najdeno na skritem mestu za ometom ob oknu zidanice – brunarice v Dolu pri Šutni, kjer je v begunstvu prebivala Tičkova družina, me je spodbudilo, da vsaj na nekaj straneh obudim in zabeležim spomine na dogajanja ter ljudi, ki so se pred vojno, med vojno in neposredno po vojni srečevali v tej zidnici in v njeni okolici. Z vsebino pisma, ki ga je našel ob obnavljanju zidanice, me je seznanil njen sedanji lastnik Franc Butara – Tičkov, prvoborec in invalid iz Javorovice.

Sestavek posvečam tistim prebivalcem ob spodnjem toku reke Krke, ki se pred štiridesetimi leti niso hoteli sprijazniti s sklepi nacističnih okupatorjev, da bodo izseljeni v Šlezijo, kjer jih čakata »med in mleko«, pač pa so se opredelili za odhod v begunstvo, v neznano, vendar pa na domače slovensko ozemlje, med domače ljudi, pripravljeni deliti usodo z njimi in z njimi dočakati poraz okupatorja, v kar so trdno verjeli.

Tončka Pavlovič je v pismu sporočila svoji teti Urši, najmlajšemu bratrancu Maksu ter sestričnima Tončki in Jelki, naj čimprej obvestijo brata oziroma bratrance Jožeta in Karla, ki so ju nekaj pred tem presenetili pripadniki belogardističnih formacij in ju na silo mobilizirali, naj kar najhitreje pobegeta iz osovraženih kvizlinskih formacij ter prideta v predel Bele krajine, kjer so ustrezna poveljstva seznanjena z opredelitvijo njune družine in usodo, ki ju je doletela.

Tičkova družina

Franco Butara ali Tičkov Francelj starejši je bil mali kmetovalec v Cerkljah ob Krki. Imel je številno družino, za njeno preživljanje je bilo treba trdo garati. Posebno skrb je posvečal vinogradu, ki je ležal na veliki kamniti strmini v Dolu pri Šutni. Čeprav vinograd ni bil velik, mu je predstavljal največji vir dohodkov. Njegovi obdelavi je posvečal veliko skrb in pozornost. Tako se je tudi poleti 1934. leta v hudi vročini napotil v vinograd zaradi škropljenja. Tudi neznosna vročina ga ni odvrgla od dela. S škroplilnico za škroplilnico se je podajal v kamnito strmino. A neke sredi popoldneva ga le predolgo ni bilo iz vinograda k posodi, iz katere je zajemal škropivo. To je zbudilo pozornost pri Jožetu Butari iz Gazic, ki mu je pomagal pri škropljenju in seveda tudi pri najemniku, kmečkem proletarcu Andreju Ulmenovu, ki je stanoval v njegovi neveliki zidnici. Pozanimala sta se, kaj je s Franceljom. Šla sta za njim v vinograd in ga našla negibnega z neizpraznjeno škroplilnico na ramenih. Vsa prizadevanja, da bi ga obudili k življenju, so bila zaman. Infarkt ali srčna kap je bila tako temeljita, da mu je

pri priči pretrgala nit življenja.

Novica o smrti Tičkovega Francelja je žalostno odjeknila v okolici, predvsem v Cerkljah ob Krki, in seveda v njegovi družini. Čeprav takrat šele dvajsetletni pobič, se še danes živo spominjam presunljivega joka njegove življenjske družice Urše, rojene Burja. Očitno se je dobro zavedala, kaj pomeni za družino izguba moža in človeka, ki je bil edini v družini sposoben za težja dela. Če povem, da je bil med sedmimi otroki (petimi fanti in dvema dekletoma) najstarejši Franc star šele štirinajst let, potem je razumljivo, da je položaj v družini postal zares težak. Toda sla po življenju je tudi v nesreči,

Albin Butara-Tičkov, prostovoljec iz aprilske vojne 1941, vosovec v Ljubljani, partizanski kurir na Štajerskem in Koroškem in nosilec spomenice 1941

ki je prizadela Tičkovo družino, pripomogla k temu, da so se z velikimi napori in združenimi močmi lotili premagovanja težav, ki so nastopile po nenadni smrti družinskega glavarja.

Tako kot večina malih kmečkih družin v tistem času je tudi Tičkova družina živela revno, a pošteno življenje. Otroci so iz leta v leto postajali večji in bili v oporo materi. Predvsem to velja za najstarejšega sina Franca. Kar kmalu je nadomeščal očeta pri vseh kmečkih opravilih. On naj bi po običajnem kmečkem pravilu kot najstarejši možki potomec ostal doma in prevzel domačijo. Drugi naj bi šli postopoma v uk in si tako ustvarili življenjsko eksistenco.

Prvi je odšel od doma 1922. leta rojeni Albin. V Ljubljano se je šel učiti za ključavničarja ter sprva stanoval pri očetovi sestri – teti Ani, poročeni Galjot, ki je stanovala v Nunski ulici, kjer je z možem opravljala hišniška dela. Nekaj pozneje je bil sprejet v Vajeniški dom v Kersnikovi ulici, kjer je bil do odhoda v partizane v rani pomladi 1942. leta (pred tem pa je aprila 1941 kot prostovoljec potoval preko Novega mesta in Karlovca do Zagreba, od koder se je po znani trnjevski poti prostovoljec iz Ljubljane vračal v Slovenijo in seveda tudi nazaj v Ljubljano).

Mlajši si zaradi starosti in bližajoče se vojne še niso mogli pridobiti poklica. Ostali so doma pri materi. Najstarejši Franc, sedanji lastnik na začetku omenjene zidanice, pa je bil takoj po naboru 1940. leta vpoklican k vojakom v Maribor.

Albin je kot večina predvojnih vajencev prihajal na nekajdnevne počitnice le ob cerkvenih praznikih. Takrat smo bili enako stari fantje in tudi vajenci (predvsem vajenci iz Ljubljane in doma iz Cerklj) večkrat vabljeni k Tičkovi zidnici v Dol in se tako seznanili s tamkaj stanujočim Andrejem Ulmenovom – Rusom iz Tomske, ki je kot vojni ujetnik avstro-ogrske vojske ostal v Jugoslaviji. Seznanili smo se s sosedom Matejem Baracem, zaposlenim pri regulaciji potoka Sušice, doma iz Crikvenice, ter z njegovo ženo Meri, rojeno Kodrič, in seveda s Tončko Pavlovič iz Šutne, sestrično Tičkovih fantov in deklet. Omeniti moram, da se je Mate Barac z

Spomini na partijsko konferenco

Spominjam se dogodkov iz leta 1941, ko so nemške in italijanske horde vdrle v Jugoslavijo. Že takoj po prevzemu oblasti so se začele aretacije naših ljudi, mučenja, preseljevanja, streljanja talcev itd. Narod je postal vznemirljen, med ljudmi je bilo čudno vzdušje, bojazen, zamorenost in izražanje sovražstva. Ljudje so vedeli, kaj nam prinaša fašizem.

Nemška fašistična ideja ni poznala humanosti, še manj pa pravice in usmiljenj. Še živijo priče izdaj naših ljudi. Rodila se je fašistična peta kolona nemških privrženec, kvizlinške oborožene bande bele garde in nočni klavci – črnorokci. Vrstile so se aretacije, mučenja naših ljudi, predvsem predvojnih komunistov – revolucionarjev. S tem je hotel sovražnik pognati strah v kosti vsemu narodu. Nemški gestapo je na Jesenicah delal s polno paro na čelu z Druschkejem – Lienchejem – Zwichom in Bruchom. V veliki meri jim je pomagal domači izdajalec Soklič. Povsod je mrgolelo polno sovražnih vohunov in izdajalcev. Neredko so sredi noči vdirali v stanovanja z napetimi pištolami ter metali ljudi iz posteli. Videl sem primere smrtnih žrtev, mučenih ali posiljenih skojevk na Slovenskem Javorniku. Prav jeseniška proletarska revolucionarna dolina železarjev je bila med prvimi, ki jo je hotel okupator uničiti, zato so bili med prvimi žrtvami prav predvojni komunisti, idejni nosilci KPJ. Zasljal se je glas naroda, ki je zahteval nujen upor proti fašističnemu nasilju.

V strogi ilegali je bila sklicana partijska konferenca vodstva KPJ, ki je dala vsem ilegalnim partijskim celicam predvojnih revolucionarjev razglas, naj se na področju vse Slovenije skličejo širše partijske konference in naj

se določi dan oborožene vstaje proti okupatorju.

Na ta poziv komiteja KPJ je bila 20. 4. 1941 sklicana tudi širša partijska konferenca v gorski vasi Slamniki nad Bohinjsko Belo. V strogi tajnosti so se zbrali komunisti Jesenic, Bohinja, Gorij in Bleda v hiši kmeta Matevža Wolfa, ki je bil tudi sam predvojni komunist. Prisotni so bili tovariši Jože Azman, Tomaž Godec, Polde Stražisar, Stane Bokal, Viktor Stražisar, Tine Vister in Vencelj Perko, torej sama imena, ki so kasneje v toku NOB veliki pomenila in doprinesla h končnemu uspehu. Konferenca je pomenila pomemben zgodovinski trenutek, razpravljalo se je o težavnih in sila pomembnih zadevah, vse misli pa so bile uprte v oboroženo vstajo slovenskega naroda proti okupatorju. Sprejet je bil sklep za takojšnjo organiziran oborožen odpor. Konferenca je potekala v strogi tajnosti, zato so vse poti, ki vodijo v Slamnike, dobro stražili zanesljivi aktivisti, med katerimi sem bil tudi sam. Skupaj s tovarišem Tonejem Zorčem sem stražil pot, ki vodi od Bohinjske Bele v Slamnike.

Konferenca se je zavlekla pozno v noč in vsi so si bili edini, da bo oboroženi boj uspešen le ob široki podpori vseh ljudi. Organizirana je bila ilegalna obveščevalna služba, pričelo se je zbiranje orožja, hrane, zdravil, obleke. Ilegalci so bili razdeljeni v manjše skupine – trojke. V eni od teh trojk sem delal tudi sam. Delo je bilo zelo nevarno, saj se takrat še ni vedelo, kdo je za našo stvar in kdo ni. Minilo je že 40 let od časa te konference, vendar so mi misli in spomini na te borbe, predvojne revolucionarje, komuniste še jasno pred očmi, posebno na tiste, ki so dali svoja življenja za boljši jutrišnji dan delovne-

ga človeka, proletarca. Ker sem sam rojen Jeseničan in sem nepretrgano delal 43 let v železarni, dobro poznam zgodovino delovnega človeka. Spominjam se let, ko so bili organizirani socialisti v stari Jugoslaviji, še pred konsolidacijo partijskih vrst. Organiziran je bil sindikat (oziroma Zveza metalurških delavcev Jugoslavije), v katerem so delali napredni in razgledani delavci. Jaz sem vstopil v sindikat železarne S. M. R. J. že leta 1920. Vsi člani smo se v prvi vrsti borili za boljše delovne odnose in boljši položaj delavca. Delavski dom pri Jelenu na Jesenicah je bil prava šola za izobrazbo delovnega človeka, dom proletarcev, ki je odpiral okno v svet. Naprednjaki, kot so bili Tone Talar st, Košir, Ravnik, Wolf, Perko in Vister, so na nas prenašali svojo napredno misel, zato je prav iz naših vrst izšlo kasneje mnogo prekaljenih revolucionarjev – komunistov, ki smo bili do kraja predani borbi za boljši jutrišnji dan.

Že prej sem omenil, da sem bil v času partijske konference v Slamniki na straži skupaj s Tonejem Zorčem, ki je bil leta 1943 izdan in so ga belogardisti aretirali ter zaprli v radovljški zapor, kjer je bil po dolgotrajnem mučenju ubit. Bil je zelo dober aktivist in dal v času NOB veliko hrane in orožja. Smatram, da bi bilo pravilno, če bi se oddolžili za to njegovo delo z malim obeležjem na njegovi hiši v Slamniki. Gre tudi za pravilno prenašanje izročila tega časa na mlade generacije. Tako pomembna dejanja, kot je bila ta konferenca v Slamniki, ne bi smela ostati neopazna. Treba bi bilo kaj več o tem zapisati, saj je to dogodek, po katerem slavi krajevna skupnost Bohinjska Bela svoj krajevni praznik.

Martin Bevc-Savan

Naši znaki

Titova štafeta 1948

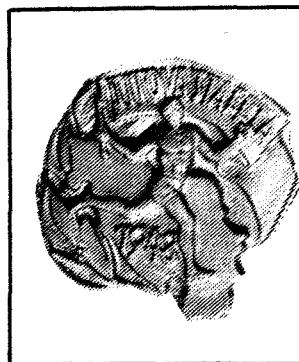
Leta 1948 je vodil ljubljansko mladino Vitja Rode. V časopisju iz takratnih let je mogoče večkrat videti njegovo fotografijo; podoba pravega mladinskega voditelja, nekoliko trmastega, a vsekakor odločnega, kot junak iz sovjetskih filmov (drugih takrat pri nas skoraj tudi niso vrtili). Danes je Vitja Rode na najodgovornejši dolžnosti v TAM in pravi, da je na značke iz povojnih let še povsem pozabil. Na koga bi se še lahko obrnili, da bi odgovorili, koliko štafetnih značk iz leta 1948 je prišlo v Slovenijo in h komu so prišle? Vsejugoslovanska značka je prav gotovo prišla tudi k nam. Ali so jo nosili vsaj nosilci po ljubljanskih ulicah? Takratna »Mladina« in »Slovenski poročevalec« ne dajejo odgovora. Značke pa so sodelujočimi v štafeti prišle v Slovenijo tudi drugače. Tako jo je dobil brigadir Rafael Krošel iz Migojnice, Griže. Leta 1948 je sodeloval pri izgradnji Novega Beograda. Tekel je na enem izmed odsekov od Novega Beograda do tribune in dobil značko.

V Sloveniji je bila osrednja prireditelj spet v Ljubljani. V petek 21. maja popoldne ob pol petih so pritele vse slovenske štafete pred Narodni dom. Tega leta je šla glavna proga z Gorenjske. Osnutek za gorenjsko palico je oblikoval delavec v jeseniški železarni Franc Krajcar, ki jo je tudi izdelal skupaj z udarnikom Dolfetom Kremžarjem. Rano pred zoro 21. maja 1948 so se dvignili na Kredarici nosilci štafetne palice in se odpravili proti sveže zasneženemu vrhu. Še predno je majsko sonce oživilo vrhove gora, so izstrelili v zrak raznobarne rakete. Pomenile so začetek prenosa štafetne palice. Svojo pot je štafeta začela pri Aljaževem stolpu na Triglavu, se spustila proti

Kredarici in naprej v dolino Krme ter proti Jesenicam in dalje do Kranja ter Ljubljane. Do Kredarice so prinesli palico starosta naših alpinistov Joža Čop, zastopnik jugoslovanske armade, jeseniški udarnik Dolfe Kremžar in drugi alpinisti. Tam so jo prevzeli alpski smučarski prvaki Tine Mulej, Vida Katnikova in Marijan Magušar. Potem so pot z njo nadaljevali gozdarji, drvarji in lovci. V Ljubljano so pritekale tudi

či svojo pot podaljšati, ker na določenem mestu ni bilo izmene, ki bi morala štafeto sprejeti.

Kdor želi nekoliko temeljiteje obuditi spomin na slovensko mladino v povojnih letih, naj seže po starih letnikih Mladinske revije. V njih bo našel duh tistih časov in pesniške začetke Minattija, Menarta, Zlobca, Levca in mnogih drugih danes znanih ali pa že tudi povsem pozabljenih pesnikov. Tudi umet-

Štafetna značka iz leta 1948

štafete iz Prekmurja, Štajerske, s Koroške, z Gorenjske, iz Notranjske in z Dolenjske. Zanimivo je, da jih je časopis poimenoval kot stranske priključke glavne gorenjske štafete. Ob predaji štafetne palice so v Ljubljani prebivalci kamniškega okraja za predsednika Tita poklonili tudi umetniško sliko Kamniških planin.

V štafetah leta 1948 so tekli udarniki, novatorji iz tovarn in s polj ter najboljši učenci iz šol. Organizatorji štafete so ugotovili, da je potrebno ob pripravah na štafeto uporabiti vse izkušnje prejšnjih štafet – dobre in slabe. Leta 1947 se je namreč dogajalo, da so morali na posameznih delih proge posamezni teka-

nost je bila v službi novih časov. Mladi pesniki in pisatelji so povzdigovali življenje v brigadah in zlasti zatajevanje posameznika v korist skupnosti. Kaj bi z ljubeznijo! Značilna za tiste čase je pesem Sonje Mohorič »Slovo brigadirke« v reviji Nova obzorja 1948: »Nocoj prišla sem k tebi in segla v tople ti dlani. Saj veš, da ljubim dvoje: tebe in srečo vseh ljudi. Zato ne bodi hud, da grem in da o sreči dveh ne bom več sanjala – saj veš, srce želi si srečo vseh.« Bolj problematična je pesem, ko brigadir – pesnik opisuje, kako je doma pustil same svoje pomoči potrebne starše.

Janez J. Švajncar

ženo zelo rano vključil v NOG, postal partizan in padel za svobodo.

Ta znanstva in povezovanja sem omenil, ker so nas tudi v medvojnem času, v novih okoliščinah, predvsem pa potem, ko je razmejitvena črta med nemškim in italijanskim okupatorjem razdvojila Cerklje od Dola, večkrat pripeljala do te zidanice.

Tičkova družina, z izjemo Franca, ki je bil pri vojaki v Mariboru, in Albina, ki je bil v uku v Ljubljani, je začetek vojne pričakala kot večina družin v Cerkljah ob Krki, kjer je bilo pomožno vojaško letališče 6. aprila 1941 že nekaj minut pred sedmo uro zjutraj bombardirano. Mati Urša je seveda bila v skrbeh za sinova, posebno še za Franca – vojaka na sami meji. Za Albina takrat ni vedela, da se je prijavil za prostovoljca.

Oprelitev in delovanje Albina Butare-Tičkovega

Albin se je z več sostanovci iz Vajeniškega doma na poziv Komunistične partije Slovenije pridružil prostovoljcem in se preko Novega mesta ter Karlovca napotil v Zagreb. Tam je skupno z drugimi prostovoljci doživel razočaranje zaradi razsula stare jugoslovanske vojske in seveda ustaško-nemško zmerjanje. Le-to je doživljal na vsej poti iz Zagreba, ko se je preko narasle Krapine pri Zaprešiču, na kateri je bil zrušen most, in preko Dobove ter Brezic prebijal proti rojstnemu kraju Cerkljam ob Krki. Pa tudi tam je bil deležen zmerjanja, očitkov, pretenj in podobnega, ker je hotel kot prostovoljec braniti svojo domovino in se boriti proti tistim, ki naj bi po mnenju nekaterih poskrbeli za novi red in boljše življenjske pogoje. Vsega tega sta bila deležna tudi sopotnika – prostovoljca Franci Golobič iz Dol. Pirošice in Alojz Pacek iz Vel. Mraševca.

Zaradi takega vzdušja in da bi nadaljeval pouk, se je vrnil v Ljubljano. Ker se je opredelil za prostovoljca, se je opredelil tudi za aktivno in organizirano delo v OF. Že v 1941. letu je z orožjem v rokah

Franc Butara-Tičkov kot oficir JLA. Orožje ne sme priti v roke okupatorjev. Skriti in varovati ga je treba, je sklenil že v aprilu 1941. leta.

sodeloval v znani akciji pri zaplombi orožja na finančni postaji na Mirju. V istem letu se je dvakrat napotil v rojstni kraj, kjer je deloval kot aktivist OF. V rani pomladi 1942 je vstopil v Drugi štajerski bataljon – kasneje v Drugo grupo odredov. Tovariš Marok, član štaba Druge grupe, mu je pomagal izbrati partizansko ime. Preimenovan je bil iz Butare v Trama. V Drugi grupi so ga razporedili v štabno zaščito. Udeležil se je znamenitega pohoda te enote preko Gorenjske na Štajersko. Na Štajerskem pa je

v zelo težkem obdobju postal terenski kurir in nekaj let zelo vestno opravljal to pomembno dolžnost. Deloval je na liniji, ki je povezovala Koroško s Štajersko, Moravsko in Zasavjem. Na Koroškem so ga postavili za komandirja čete, njega pa je vlekle nazaj h kurirjem. Ni se ustrašil vsakodnevnih naporov, negotovosti in zaprek, ki so jih morali premagovati kurirji, zato so ugodili njegovi želji in ga vrnili med kurirje.

Ko sem (avtor teh vrstic) v začetku poletja 1943 pri Podturnu srečal Franca Rozmana-Staneta, ki je malo pred tem prišel iz Štajerske, sem se mu predstavil in ga povprašal po Tramu. Odgovoril mi je, da je Tram zelo hraber, dober in predan borec, le hlače da dosti strga. Nasmejala se je in povedal, kako sta kurirja Luka in Tram (nekaj pred tem srečanjem) naletela na sovražno zasedo, jo preliščila (pomagale so jima sovražne uniforme in titovski za pasom, tako da ju sovražni vojaki niso spoznali), premagala in zaplenila puškomitraljez, ki so ga leto prej Nemci, med pohodom Druge grupe, na Jelovici vzeli padlemu partizanu.

Poleti 1944, kmalu po osvoboditvi Zg. Savinjske doline, sem srečal Albina pri Kokarju. Še vedno je bil kurir in izjavil je, da to želi ostati.

V povojnem obdobju je Albin nekaj časa služboval v Mariboru in na okraju Kamnik. Po nekaj letih, ko je bilo očitno, da se starejši brat Franc, ki se je kot težak vojni invalid zaposlil v Ljubljani, ne bo vrnil na domačijo, je to storil Albin. Zaposlil se je na letališču v domačem kraju in tako pomagal materi. Sedaj s svojo družino prebiva v Cerkljah ob Krki in uživa zaslužen pokoj. Pri vsem tem pa je še vedno aktiven, posebno pri gasilcih in pri ZB NOV, kjer je tudi krajevni praporščak. Je nosilec spomenice 1941.

Aprilska vojna 1941 Franca Butare-Tičkovega

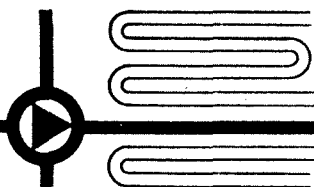
S topniško baterijo iz mariborske garnizije, garnizije, kjer se je uveljavil kot zelo dober strelec (bil je drugi po rangu), je bil naš Francelj tik pred napadom na Jugoslavijo premeščen na položaje pri

Kotljah na Koroškem. Enota je imela nalogo, da s svojo dejavnostjo podpre obrambo smeri, ki so preko Meziške doline vodile proti notranosti dežele. Toda ta podpora je bila le kratkotrajna. Po 16 granat na vsako od štirih 120 mm haubic so kmalu porabili. Ker pa jim nihče ni pripeljal drugih granat, napadalci – Nemci pa so prodrli do Meziške doline, je poveljnik baterije, rezervni poročnik, po poklicu učitelj, potem ko so razstrelili vse štiri haubice, ukazal umik. Moštvo baterije se je umikalo od Kotelj preko Rimskega vrelca in Slovenj Gradca do Starega trga pri Slovenj Gradcu, od tam pa se napotilo preko Graške gore in ob rečici Velunji v Soštanj.

Poveljnik baterije je med potjo poveril Francu in njegovemu kolegu, doma s Ptuja, svojo osebno prtljago. Tako njima kot tudi ostalemu moštvo baterije je svetoval, naj varujejo orožje, ker ga bodo še zelo rabili. Po prihodu v Soštanj sta naša znanca dobila naročilo, naj varujeta poveljnikovo opremo, dokler se on ne bo vrnil s poizvedovanjem, kakšna je splošna situacija.

Fanta sta dolgo čakala na svojega predstojnika in pri tem opazovala, kaj se krog njiju dogaja. Opazila sta, da je v Soštanj prispelo več vojakov iz severovzhodne smeri – od Črne. Prihajali so nekako neurejeno in neorganizirano. Le tu in tam je bilo videti kakšnega častnika in nekaj več podčastnikov. Čez čas pa je bilo nihče in drugih vse manj. Tudi njunega komandirja ni bilo od nikoder. Po vsem kar sta videla, jima je postalo jasno, da je prišlo do razsula vojske, v katero sta imela veliko zaupanje. Sprito takšnega stanja sta po nekajurnem čakanju odrinila po Šaleški dolini do Velenja in od tam preko Andraža proti Polzeli. Za to smer sta se odločila, ker je imel Francev kolega v bližini Andraža sorodnike. Pri njih sta se ustavila, okrepčila in tudi prespala. Na njihovi parni, kjer sta spala, sta za podstrešni tram skrila Francevo puško – mauzerico. Tudi uniformi sta zamenjala za ponošeni civilni obleki in se tako naslednjega dne napotila proti Celju, kjer sta se razšla.

Se nadaljuje

INSTALACIJE Grosuplje p. o.

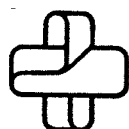
GROSUPLJE, ADAMIČEVA 51

Telefon: 772-233 – tekoči račun: 50130-601-31182

TRNOVO
LJUBLJANA, MIRJE 2

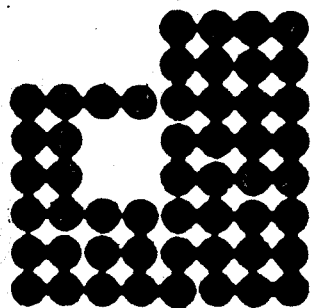
GRADBENO OBRTNO PODJETJE

TOSAMA

TOVARNA SANITETNEGA MATERIALA n. sol. o.
61230 DOMŽALE p. p. 3 – VIR, ŠARANOVIČEVA 35

TELEFON H. C. 721-511, 721-535, PROD. ODD. 721-404
TELEGRAM: »TOSAMA«
TELEX 31196 YU TOSAMA

ČGP DELO

Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD

- stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
- roto-ofset časopisni in revijalni tisk
- ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
- grafična dodelava (knjigoveznica)

emona hoteli o.o. Ljubljana

tozd terme čatež

o.sub.o.

čatež ob savi

68250 brežice, slovenija, jugoslavija

telefon: (068)61010, 61011, 61811
telegram: terme čatež
telex: 35795 terme

Cene paketov v letu 1982
od 1.1.–30.4. in od 1.11.–31.12.1982

Paket 7 dni
7 × polni penzion s kopanjem 3.200

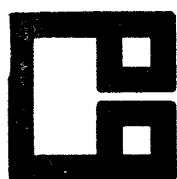
Paket 10 dni
10 × polni penzion s kopanjem 4.800
1 × zdravniški pregled

Paket 7 dni s sistematičnim zdravniškim pregledom
7 × polni penzion s kopanjem 4.400
zdravniški pregled »Check Up«

Rekreativni paket 7 dni
7 × polni penzion s kopanjem 4.500
zdravniški pregled
rekreacija po želji in priporočilu
prof. telesne vzgoje

Zdravstveni pavšal:
7 dni 2.100
14 dni 3.750
21 dni 4.700
2 × specialističen zdravniški pregled
3–4 zdravstvene storitve dnevno

Cene paketov veljajo za ležišča v dvoposteljnih sobah v hotelu »TERME«. Za enoposteljno sobo je doplačilo 200.- din dnevno.

GIP BETON – ZASAVJE, ZAGORJE ob SAVI –
o. sol. o.

TOZD GRADMETAL, Litija, b. o.

61270 LITIJA, PONOVIŠKA 2

predstavlja poleg svojega osnovnega proizvodnega programa – visoke in nizke gradnje – še dodatne proizvode:

a) Obrat Hotič proizvaja in nudi:

- betonske zidake
- prenapete nosilce in polnila
- tlakovce raznih izvedb
- peske različnih frakcij in ostale izdelke

b) Kovinarski obrat:

- prijemala za viličarje vseh tipov in sistemov
- stroje za izdelovanje betonskih cevi
- različne druge izdelke iz jeklenih konstrukcij

c) Zaključni obrati nudijo:

- vsa elektroinstalaterska dela
- vsa vodnoinstalaterska dela
- centralno ogrevanje
- razna kovinarsko-krovnna dela
- podstrešne stopnice ter ostalo

d) Prodajamo tudi garaže na Graški Dobravi.

Ker ima TOZD Gradmetal zelo širok proizvodni program, prosimo cenjene interese, da se za vse natančnejše informacije oglašijo osebno ali pa zahtevajo telefonske informacije.

**MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**

Ljubljana, Opekarska 13

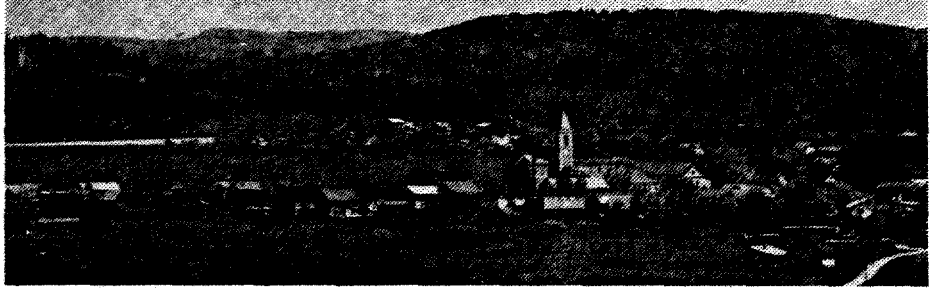
TELEFON: CENTRALA: 22-113, ŠEF KOMERCIALE: 20-641; TELEGRAM: KIP Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

VIII. TEDEN TRADICIJ NOB V DOBREPOLJU

Osem let že deluje v Dobrepolju odbor za obujanje tradicij NOB. Osem let že prirejajo tedne obujanja tradicij iz narodnoosvobodilne borbe, postavljajo obeležja NOB, vzgajajo mladino, prirejajo kulturne prireditve, partizanska srečanja in podobno.

Vse letošnje slovesnosti so posvečene 40. obletnici ustanovitve slovenskih brigad in kongresom ZK.

Teden tradicij NOB je izraz medsebojnega dela vseh krajanov: tako borcev kakor mladine, delavcev in vseh ostalih delavoljnih ljudi iz Dobrepolja. To je že vseljudski praznik, ki je postal neobhodna tradicija.

Poglejmo, kaj so nam pripravili za letošnji teden obujanja tradicij, ki bo v času od 22. do 30. maja 1982.

Sobota 22. maja ob 20. uri v Zagorici:

predvajanje filmov, ki prikazujejo ljudske običaje (filmi so iz Etnografskega muzeja); petje Zagoriških fantov (še neobjavljene stare pesmi) ob spremljavi Jožeta Zajca na zelo redkem slovenskem glasbilu – violin citrah ali citrah z lokom, kakor jih nekateri imenujejo.

Nedelja 23. maja ob 8. uri v Predstrugah:

strelski turnir z vojaško puško; ob 14. uri v Zagorici: odkritje skulpture bratoma Tonetu in Francetu Kralju pred njuno rojstno hišo z bogatim kulturnim sporedom; tovariško srečanje s pripovedovanjem partizanskih dogodkov. Ob tej priložnosti bo dokončano preurejanje ceste in telefonska napeljava v naselju.

Ponedeljek 24. maja:

mladina iz Dobrepolja bo na predvečer dneva mladosti priredila literarni večer s pripadniki JLA. Sodelovali bodo mladinci iz krajev: Kopolje, Videm, Ponikve in mladinci Iskre.

Torek 25. maja ob 16. uri:

slavnostna seja krajevne skupnosti Ponikve in Videm Dobrepolje v Predstrugah; ob 17. uri: otvoritev preurejene kostnice in obeležja dobrepoljskim borcem in talcem NOV (posvečena bo 152 borcem in žrtvam NOB, spomenik je zasnoval pokojni akademski kipar Stane Keržič, sredstva je prispevala delovna skupnost Iskra iz Predstrug). Za ta dan so uredili tudi spominski park z 88 različnimi drevesi.

Sreda 26. maja ob 20. uri:

dobrepoljska dramska skupina bo uprizorila dramo Mire Pucove Ogenj in pepel.

V četrtek 27. maja bo prost dan.

V petek 28. maja ob 8. uri:

v Kopoljah srečanje osnovnih šol iz vse Slovenije, ki nosijo ime po narodnem heroju Tonetu Tomšiču; ob 9. uri: tradicionalni pohod po poteh partizanskih krajev Dobrepolja – pohod bodo spremljali in komentirali nekdanji borci; po končanem pohodu: sprejem pionirjev iz vseh šol v mladinsko organizacijo – prisotna bo Vida Tomšič in nekdanji partizani.

Sobota 29. maja ob 9. uri:

na Vidmu tradicionalni turnir treh generacij v rokometu; ob 11. uri: turnir v namiznem tenisu na Vidmu; ob 14. uri: šahovski turnir v DUZ Ponikve; ob 19. uri: zabavno-glasbeno srečanje s srečolovom na Vidmu.

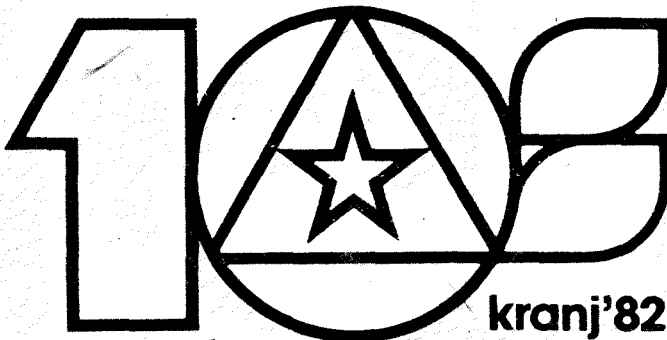
Nedelja 30. maja ob 8. uri:

avto rally Spominov in tovarištva NOV (z avtomobili bodo obiskali Ogenjco in kasarno v Ribnici); ob 14. uri: po vrnitvi avtokaravane zaključna prireditev ob VIII. TEDNU TRADICIJ NOB: odkritje posvetilne plošče Zapadnodolenjskemu odredu v Kopoljah; podelitev domicila odredu; vsesplošno tovariško srečanje. Ob tej priložnosti bo izdana posebna značka.

Vse prireditve bodo izvedli borci in krajanje Dobrepolja in člani kulturno-prosvetnih organizacij: Dekliški pevski zbor, Oktet, Moški pevski zbor, Zagoriški fantje, Godba na pihala, Mladinski in otroški šolski zbor in pevski zbor Iskre.

Priporočamo vsem delovnim ljudem, da se prireditve udeležijo v kar največjem številu. Vljudno vabljeni.

10. SEJEM OPREME IN SREDSTEV CIVILNE ZAŠČITE

Kranj, od 1. do 5. junija 1982

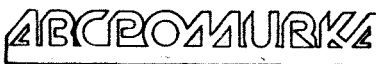

sozd moda o. sol. o. Ljubljana, Mačkova 2-IV

TKANINA

Trgovsko podjetje 61001 Ljubljana Wolfova 10 a

trgovsko podjetje
kočna n. sol. o.
kamnik

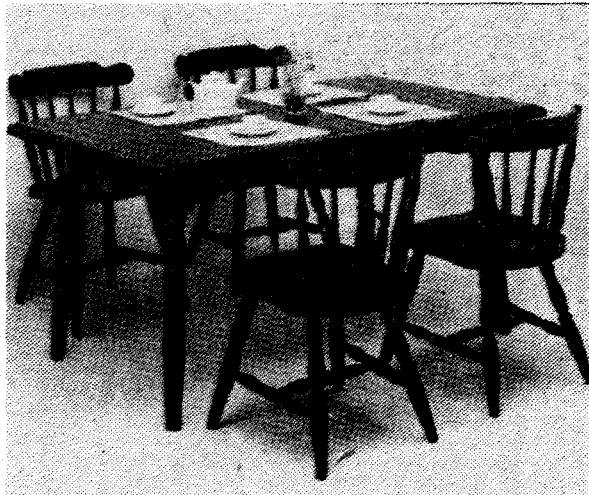
TOZD prodaja na debelo ● TOZD maloprodaja
● TOZD za trgovanje z neživilskimi proizvodi
● Delovna skupnost skupnih služb
Telefon n. c. 831-387, 831-402 – Komerciala
831-349 – Nabava – prodaja 831-386 – P. p. 25 –
61240 KAMNIK – Telegram KOČNA KAMNIK

**LIP
RADOMLJE**

**LESNA IN POHIŠTVENA
INDUSTRIJA
RADOMLJE**

tel. 061 n. c. 721922

STOL R-11

Višina hrbtišča 410 mm
Višina sedeža 420 mm
Velikost sedeža 450 x 380 mm

MIZA MR-26

Dolžina 1500 mm
Širina 900 mm
Višina 750 mm – konstrukcija

CHAIR R-11

Height of back 410 mm
Height of seat 420 mm
Size of seat 450 x 380 mm

TABLE MR-26

Length 1500 mm
Width 900 mm
Height 750 mm – construction

STUHL R-11

Höhe der Rücklehne 410 mm
Sitzhöhe 420 mm
Sitzfläche 450 x 380 mm

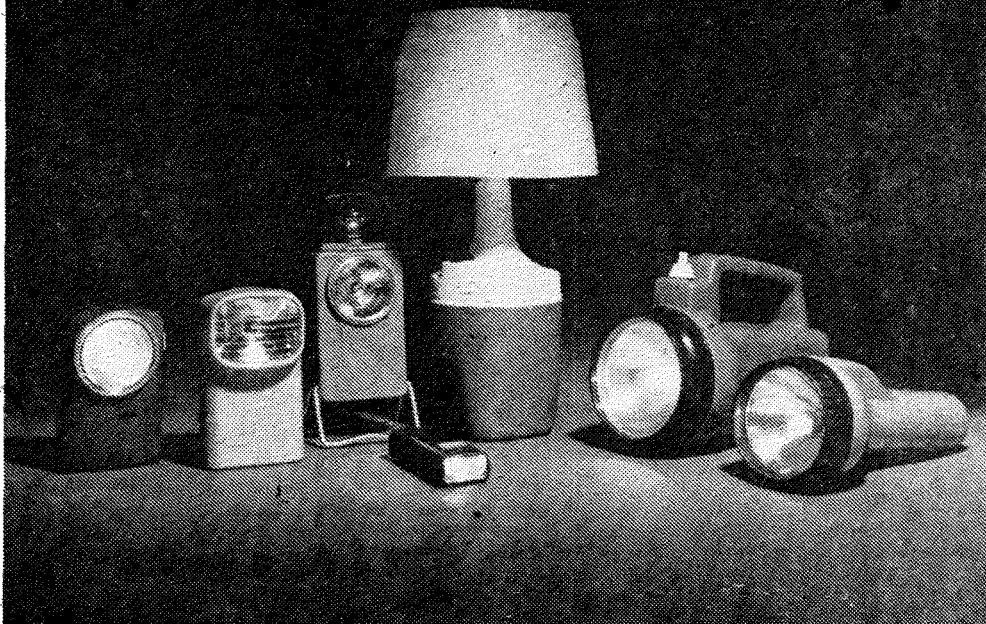
TISCH MR-26

Länge 1500 mm
Breite 900 mm
Höhe 750 mm – Konstruktion

lastna proizvodnja vlastita proizvodnja

iskra, baterije Zmaj n. sol. o.
Ljubljana, Stegne 23

ŠEMPETER

Probleme uspešno
rešujejo

Na konferenci krajevnih organizacij ZB Šempeter se je zbralo preko 200 članov, predstavnikov DPO in gostov. Ni je v Šempetru organizacije, ki bi v zadnjih letih uspela pritegniti na svoj občni zbor tolikšno število članstva. Temu gotovo botrujejo konkretni, aktualni pogovori, ki se neposredno nanašajo na borce in njihovo organizacijo.

Iz poročila, ki ga je podal predsednik Miran Lukežič, je razvidno, da so med borci NOV Šempetra rešeni skoraj vsi problemi. Ugotovili so, da imajo vsi borci zadovoljivo rešene stanovanjske zadeve. Še posebno so bili zadovoljni, da se družba kot celota vse bolj zavzema in skrbi za borce. Žal pa se pojavljajo med borci novi problemi: bolezen, nepokretnost, osamljenost in podobno.

Šempetrski organizacija šteje 356 članov, v raznih delegacijah deluje 13, komisijah 11, odboru SZDL 6, SLO in DS 17, v raznih odborih, društvih in organizacijah 21 članov, kar 22 članov pa je kandidiralo v skupščinske samoupravne organe, komisije KS in podobno. V delu borčevske organizacije velja še posebno omeniti 17 prizadevnih uličnih poverjenikov, ki sodelujejo v akcijah RK, SZDL, KS in drugih organizacijah v kraju. Osnovna naloga poverjenikov pa je spremljanje zdravstvenega stanja borcev ter nudenje pomoči onemoglim ter nepokretnim. Skupno z RK in DU so v preteklem obdobju organizirali več izletov po domovini in prijateljska srečanja borcev.

Borci so sprejeli program dela in poudarili, da mora krajevna skupnost pomeniti bazo, iz katere naj izvira družbenopolitična dejavnost borcev. Dogovorili so se tudi o pobratenju z organizacijo ANPI iz Standreža ter za finančno podporo za dograditev grobnice padlih na Trnovem. Za novega predsednika so izvolili Julija Pavlina, za tajnico pa Dragico Manfreda.

L. KOTAR

SLOVENJ GRADEC

O partizanski saniteti

V počastitev 9. kongresa ZKS in dneva ustanovitve OF slovenskega naroda prireja Koroški pokrajinski muzej revolucije v Slovenj Gradcu v svojih prostorih razstavo partizanske sanitete na Koroškem in mislinsko-pohorskem območju. Otvoritev bo v četrtek, 22. aprila 1982, ob 17. uri, slavnostni govor bo imel dr. Ivan Kopač-Pavček, upravnik partizanske bolnišnice na Pohorju.

ADOLF ANKON

DOMŽALE

Obrambni dan

V sodelovanju z OK ZRVS Domžale so 3. aprila na osnovni šoli Šlandrove brigade v Domžalah pripravili obrambni dan. Seznanili so se z ravnanjem v primeru napada, organizirali požarno varnost, orientacijski pohod in drugo. Na pohodu so rezervni voj. starešine pripravili delovne točke, kjer so učenci lahko spoznavali posamezna obrambno-varnostna opravila. Bili so seznanjeni s pehotnim orožjem, reševali so vprašanja iz topografije, metali ročne bombe, reševali vprašanja iz prve pomoči (praktično), hodili ob pomoči skice in azimuta, streljali z zračno puško itd. Po pohodu je bila objava rezultatov. Izbrali so dve ekipi, ki sta 17. aprila zastopali osnovno šolo Šlandrove brigade na občinskem tekmovanju v Mengšu.

M. BROJAN

SLOVENSKE KONJICE

Pred osnovno šolo

Letošnji dan Osvobodilne fronte bodo v stranski krajevni skupnosti še posebej slovesno praznovali. Odkrili bodo obeležje kurirske postaje, TV 33 S, ki je delovala na področju te krajevnih skupnosti od jeseni 1943 do osvoboditve. Obeležje bo stalo pred osnovno šolo na Stranica, katere pionirji so pridni dopisniki v razne liste in revije in tako nekakšni nasledniki partizanskih kurirjev in tehnikov. Na slovesnost ob odkritju, ki bo na Stranica 27. 4. ob 10. uri, sta krajevna skupnost in zveza borcev povabili vse še živeče kurirje TV 33 S in sosednih kurirskih postaj ter njihove sodelavce. Pokroviteljstvo je prevzela delovna organizacija pekar- na Rogla Sl. Konjice.

JULKA TAJNIKAR

KRANJ

Vztrajno delavni
vezisti Gorenjske

Na drugi seji pododbora vezistov NOV Gorenjske so se udeleženci pogovorili o uresničevanju nalog letošnjega programa dela. Dopolnili bodo evidenco vezistov, tako da bodo aktivni, ki v vseh občinah prizadevno delujejo, napisali anketne liste za vse člane, ki doslej še niso bili popisani. Srečanje z delavci Iskre bo predvidoma na delovno soboto 5. junija v Otočah ali Lipnici. O dnevu, času, kraju in programu srečanja se bosta z vodstvom Iskre dogovorila predsednik in tajnik občinskega aktivna vezistov v Kranju. Občinski aktivni se bodo letos vsaj enkrat sestali, obravnavali svoje probleme in naloge in predlagali delegata za nov pododbor, ki bo imel letos predvidoma oktobra, volilno skupščino, ki bo v okviru srečanja z delavci PTT Gorenjske v prostorih na Primskem. Za brezplačen oddih v izvensezonskem času v počitniških domovih PTT so predlagali pet članov. Sklenili so, da se gradivo za monografijo še naprej zbira na osnovi vprašalnikov, ki so jih prejeli vsi člani. Predstavniki škofojloškega aktivna je povedal, da literarni krožek na šoli v Gorenji vasi te podatke še izbira in da jih bo v kratkem poslal.

Najbolj prizadevne zgodovinske krožke so sekciji vezistov NOV Slovenije predlagali za posebno priznanja. Sodelovanje z vojno pošto v Radovljici je vzpostavljeno in sta se te seje udeležila zastavnik Aleksander Modrinović ter vodnik Mile Kostovski. Z njima so se dogovorili o srečanjih, o udeležbi na proslavi vezistov in o drugem skupnem, delovanju ter spoznavanju. Od petih radioklubov na Gorenjskem je bil navzoč predstavnik iz Lesc. Glede na njihove prostorske in finančne težave so vezisti sklenili, da jih bodo podprli v prošnjah za ustrezno podporo. Predloge za odlikovanja za udeležbo v NOV in posebno uspešno aktivnost po vojni imajo v jeseniški občini sestavljene, drugod pa jih še pripravljajo. Posebno veliko pozornost so temu občutljivemu vprašanju posvetili pri aktivnih Radovljici in Kranju.

Navzoče so na seji pozdravili predstavnika JLA, Silvester Novak, predstavnik PTT delavcev Gorenjske, in Alojz Hafnar, zastopnik kurirjev Gorenjske. Slednji je vse veziste povabil na srečanje kurirjev, ki bo letos 15. maja v Planini pod Golico. Naslednja seja bo na Mladi v Radovljici sredi maja, ko se bodo med drugim dogovorili o konkretnih nalogah in programih na srečanjih z JLA, delavci Iskre in PTT.

BRANKO BLENKUŠ

SPODNJA IDRJA

Odkritje spomenika

V krajevni skupnosti Gorje, Poče, Trebenče nad Kernim bodo v nedeljo 25. aprila praznovali svoj krajevni praznik v spomin na požig vasi Gorje v aprilu 1944. Slovesnost bo ob 15. uri v vasi Poče, kjer bodo odkrili spomenik 24 krajanom, ki so dali življenja za svobodo, in v spomin na požig vasi Poče, ki so jo Nemci požgali 23. 11. 1943. Vas Poče je bila prva v S Primorski, ki so jo Nemci požgali po kapitulaciji Italije.

JANEZ JERAM

MARIBOR

S proslave enote
Franca Rozmana-
Staneta

Ob 71-letnici rojstva, ko se je v Spodnjih Pirnicah rodil Franc Rozman-Stane, so se v Mariboru pripadniki enote JLA, ki nosi njegovo ime, zbrali v Domu JLA in počastili njegov spomin s priložnostno proslavo.

Ko so obujali lik tega legendarnega partizanskega komandanta, taktika, stratega in vzgojitelja, so govorili o njegovem trpkem otroštvu, proletarski mladosti, prostovoljstvu v španski revoluciji. Bil je eden izmed najsposobnejših organizatorjev ter voditeljev partizanskega vojaškega bojevanja v Sloveniji, zlasti pa na Štajerskem.

Za vse borce, vojakke in starešine te enote pomeni lik Franca Rozmana Staneta ne le čast in ponos, ampak tudi dolžnost, nepresahljiv vir moralnih navdihov pri razvijanju bojne sposobnosti enote na dragoceni izkušnji NOV.

Na proslavi so krajevnim skupnostim Majšperk, Dolna, Ptuj, Zetale, Leskovec, Franc Rozman-Stane, postaji milice v Majšperku in v Mariboru ter sekretariatu za ljudsko obrambo občine Maribor podelili spominska darila kot priznanje za njihovo vsestransko sodelovanje s to enoto pri izpolnjevanju njenih obrambnih nalog.

DRAGO MIKLAVEC

Vabila

Zveza združenj borcev občine Hrastnik, sekcija internirancev, vabi vse bivše internirance zloglasnih taborišč, – Dachau, Ravensbrück, Auschwitz in Buchenwald na TRADICIONALNO SREČANJE

V Gorah nad Hrastnikom.
Srečanje bo v četrtek, 29. aprila 1982, v planinski koči ob 10. uri dopoldan. Udeležence bo pozdravil predsednik ZZB NOV občine Hrastnik tov. Jakopič Jur. Kratak kulturni program bodo izvedli učenci osnovne šole heroja Rajka iz Dola nad Hrastnikom.

To srečanje je že dvainštrideseto po vrsti, poleg internirancev iz Hrastnika se ga udeležujejo tudi interniranci zasavskih občin, Zagorja, Trbovelj, Laškega, nekateri pa pridejo celo iz območja Kozjega, Pilštajna, Lesičnega in Preboda iz Savinjske doline.

Tistim, ki nimajo svojega prevoznega sredstva, bo omogočen prihod v Gore z našim kombijem, ki bo vozil iz Marnege od osme do devete ure.

Odbor sekcije internirancev
občine Hrastnik

V petek 23. aprila ob 17. uri bo pred poslopjem nove osnovne šole na Svetju pri Medvodah (Ostrovharjeva ul. 4, Medvode) proslava, ko bodo šolo poimenovali po padlem partizanskem pesniku, komandantu Škofjeloškega odreda Otonu Vrhuncu – Blažu Ostrovharju. Ob tej priložnosti bodo v avli odkrili tudi Vrhunčev doprni kip, delo akademskega kiparja Antona Sigulina.

Po proslavi bodo podelili značke OF nagrajencem z območja občine Ljubljana Šiška.

Vabljeni so krajanje Medvod in okoliških vasi, zlasti Spodnjih Pirnic, kjer je Vrhunec živel, partizani Škofjeloškega odreda in drugi, ki so pesnika poznali.

Na praznik Osvobodilne fronte 27. aprila 1982 mineva 40 let, odkar so bili v Radahovi vasi ustreljeni prvi talci na zasedenem ozemlju italijanske vojne oblasti.

Vljudno vabimo svojce, preživele borce in krajanje, da se udeležijo komemoracije pri spomeniku v Radahovi vasi 27. aprila ob 8. uri.

ZB Šentvid pri Stični

Poizvedba

Poizvedujemo po padlem borcu iz skupine 1. čete 1. koroškega bataljona pod vodstvom komisarja čete Milana Mrzela-Mileta. Ta skupina je prišla na območje Šentanela pri Prevaljah na Koroškem spomladi leta 1943 ter se toč zadrževala vse do tragičnega dogodka, ko je bila izdana in jo je nemška policija 13. junija 1943 uničila. S komisarjem Miletom in še tremi tovariši je padel nepoznani tovariš Janez, doma verjetno nekeje z Gorenjskega.

Kjer so padli partizani, stoji spomenik, za katerega pa nimamo popolne dokumentacije, ker nam manjkajo podatki o padlem partizanu Janezu. Vljudno prosimo preživele borce 1. koroškega bataljona in svojce tovariša Janeza, da nam sporočijo karkoli o njem – vsaj osnovne podatke.

Krajevni odbor ZB NOV Prevalje

JESENICE

Posebno skrb borcem
NOB in
stabilizacijskim
prizadevanjem

Člani zveze borcev krajevnih skupnosti Plavž bodo imeli svojo letno delovno konferenco v petek, 23. aprila, ob 17. uri v avli osnovne šole Tone Cufar. O delu in problemih bo poročal predsednik Alojz Frelj in vsi predsedniki komisij. Zaradi pomanjkanja sredstev po konferenci posebnega srečanja, kot je bilo doslej v navadi, letos ne bo, pač pa bodo v maju, ko bo toplo, pripravili srečanje v naravi v bližnji okolici Jesenic, da ne bo stroškov za prevoze. Na letno konferenco bodo člani še posebej povabljeni. V programu dela, ki ga bodo na konferenci obravnavali in sprejeli za delovanje v prihodnjem mandatu, bodo posvetili posebno skrb borcem ip uresničevanju stabilizacijskih prizadevanj.

BRANKO BLENKUŠ

Obvestila

Pohodna enota 1. bataljona 2. SNOUB Ljube Šercerja s Turjaka vabi vse borke in borce, krajanje ter mladino na pohod ob občinskem prazniku Ljubljana Vič-Rudnik in odkritju spomenika revolucije v Robu. Pohod se bo začel 25. aprila ob 7. uri na Turjaku, končal 27. aprila ob odkritju spomenika v Robu.

Pohodna enota Ljube Šercerja

Dne 27. aprila 1982 ob 9. uri bo v Robu odkritje spomenika zmage. Spomenik bomo odkrili ob priliki 40-letnice prve organizirane narodne zaščite. Borba je bila na Kuciju nad Rašico, vodil jo je tovariš Stane Semič-Daki. Odkritje spomenika bo združeno s praznovanjem občinskega praznika občine Ljubljana Vič-Rudnik. Na odkritje vabimo vse borce in aktiviste, ki so delovali na tem terenu. Posebnih vabil ne bomo pošiljali.

Krajevna organizacija ZB NOV
Rob na Dolenjskem

Skladno s programom dela za leto 1982 prirejamo v maju in juniju t.l. dva izleta in sicer:

1. Izlet v muzej izseljencev v Brestanici z ogledom nuklearne elektrarne v petek 28. maja t.l.

Program izleta:
odhod ob 7.30 uri izpred slaščičarne »Vrtnica« v Malgajevi ulici

ob 8.00 uri ogled muzeja pod strokovnim vodstvom

ob 10.00 uri ogled nuklearne elektrarne v Krškem

ob 12.30 uri ogled spominskega muzeja v Trebčah (eventualno razgovor z Ano Kostanjšek)

ob 14.00 uri kosilo v Olimju (kmečki turizem)

ob 18.30 uri prihod v Celje

Udeležba za prevoz s sodobnim avtobusom in za kosilo znaša 200 din po osebi.

Prijavo je potrebno poslati ali pa jo osebno oddati na tajništvo Občinskega odbora ZZB NOV Celje skupaj s plačilom do 5. maja 1982.

Za ogled nuklearne elektrarne je potrebno poslati spisek udeležencev ter registrske številke osebnih izkaznic. Zato je potrebno skupaj s prijavo sporočiti tudi številko osebne izkaznice.

2. Izlet na srečanje zapornikov, internirancev in izgnancev na Ljubelju v soboto 12. junija t.l. Letos bo svečanost na Ljubelju še prav posebno velika, saj bo ta dan poimenovana karavla po maršalu TITU in odkrit doprni kip maršala.

Program izleta:

odhod: ob 7.00 uri izpred slaščičarne »Vrtnica« v Malgajevi ulici (preko Brnika na Ljubelju)

ob 10.00 uri svečanost na Ljubelju

ob 12.00 uri odhod v Dražgoše, nekeje na poti kosilo po predhodnem dogovoru

ob 17.00 uri odhod v Celje

Udeležba za prevoz in kosilo znaša po osebi 300.- din. Prijavo je potrebno poslati ali pa jo osebno oddati na tajništvo Občinskega odbora ZZB NOV Celje, skupaj s plačilom udeležbe do 20. maja 1982.

Poleg bivših internirancev, izseljencev, zapornikov in vojnih ujetnikov vabimo na izlet tudi ostale borce ter mladino.

BORCEM JURIŠNEGA BATALJONA XV. DIVIZIJE

Prosimo vse borce jurišnega bataljona XV. divizije, da nujno pošljejo svoje sedanje točne naslove zaradi podelitve spominskega znaka jurišnega bataljona.

Naslove pošljite tajniku iniciativnega odbora MEDVED EDO

Založka c. 83

61110 Ljubljana – Moste

Krajevna organizacija ZB Šentjernej in odbor borcev 5. SNOUB Ivan Cankar sporočata, da bo komemorativna svečanost v spomin padlih borcev 4. bataljona Cankarjeve brigade na JAVORIVICI 1. maja 1982 s pričetkom ob 11. uri.

Komemoracija bo izvedena pri gornjem spomeniku, kjer so bili pokopani padli borci.

Po slovesnem delu bo kratak kulturni program, katerega bodo izvajali učenci osnovne šole »Martina Kotarja«, mešani pevski zbor in godba na pihala.

Na slovesnost vabimo: borce, aktiviste, mladino in delovne ljudi, še posebno sorodnike padlih.

Obenem odbor borcev 5. SNOUB Ivan Cankar vabi borke in borce Cankarjeve brigade na proslavo 40-letnice brigade in enot, ustanovljenih 1942 leta, ki bo v Ljubljani 8. maja 1982.

Program proslave bo objavljen v sredstvih javnega obveščanja. Udeležencem proslave bodo na zbornem mestu podeljene spominske značke.

Janez Uršič

Februarja smo pokopali Janeza Uršiča, rojenega leta 1898 v vasi Jezero pod Krimom. Bil je borec za severno mejo. Za NOV je aktivno in organizirano deloval že leta 1942, saj je bila njegova družina zveza med kurirji in obveščevalci. Zaradi aktivnega sodelovanja z NOV je bil aretiran in odpeljan v razna taborišča v Italijo.

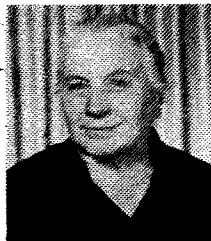
Drago Ivšek

Februarja je umrl Drago Ivšek, rojen 1916. leta v Zagorju. Njegova starejša sestra je organizirano delala, zato je bila leta 1942 odpeljana v Mauthausen, od koder se ni vrnila. Njeno delo pa je nadaljeval Drago in se aktivno vključil v NOB leta 1944. Bil je pomočnik mitraljezca v 8. brigadi na Dolenjskem. Za svoje delo je bil odlikovan.

Viktor Juvancić

Po težki bolezni je umrl Viki Juvancić, ki se je rodil leta 1912 v Hamburgu v Nemčiji. V času NOB je bil v Mariboru, kjer je delal na terenu. Od njega smo se poslovili na zagorskem pokopališču.

Olga Kompara

Novembra lani smo se na pokopališču v Lokovcu pri Ajdovščini poslovili od Olge Kompara, ki se je rodila pred 75 leti. Pogumno je gledala mučeniško smrt svojega moža partizana. Ostala je sama s tremi mladoletnimi otroki, starejši sin pa se je boril v vrstah NOV.

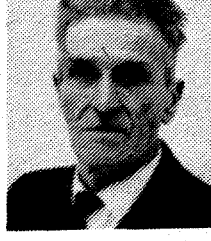
Martin Steblovnik-Kodre

Decembra lani smo se na pokopališču v Smartnem ob Paki poslovili od borca Martina Steblovnika. Rodil se je leta 1902 v Rečici. Takoj po prihodu okupatorja je našel svoje mesto v vrstah aktivistov NOB. Leta 1944 je bil poslan na Dolenjsko v Črnomelj od koder je bil zaradi bolezni prepeljan v bolnišnico Mostar.

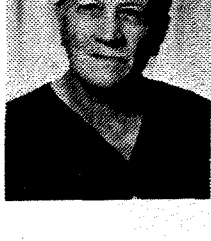
Izidor Ječič

Januarja smo se na hruševskem pokopališču poslovili od Izidorja Ječiča, ki se je rodil leta 1920 v Smarjah na Vipavskem. Leta 1940 je bil vpoklican v italijansko vojsko in pred vstopom Italije v vojno poslan na afriško fronto, od koder je pobegnil in se priključil zavezniškim silam. Ko so se začele organizirati čete primorskih fantov za odhod v Jugoslavijo, je bil eden od organizatorjev in med prvimi, ki so po kapitulaciji Italije odšli v Gravino, kjer se je ustanovila 1. tankovska brigada. Brigada je odšla v Jugoslavijo, kjer se je boril do konca vojne. Bil je odlikovan.

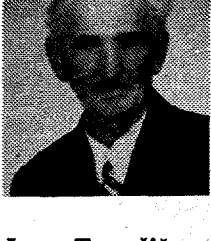
Rudi Grabner

V 74. letu je umrl Rudi Grabner, aktivni borec NOV ter aktivist. Rodil se je na Dretnikovi domačiji v Javorju. Leta 1942 je začel sodelovati s prvimi koroškimi borci, med partizane pa se je vključil leta 1944. Bil je kurir v Vzhodnokoroškem odredu. Od njega smo se poslovili v Črni na Koroškem.

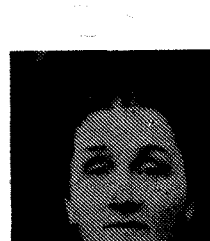
Ivana Soban

V 85. letu je umrla Ivana Soban. Pokopali smo jo na pokopališču v Lokovcu decembra lani. Bila je kmečka žena, dobra za vsakega človeka, med vojno je veliko pomagala partizanom in jih hranila. Vzgojila je sina, ki je šel med prvimi v partizane. Bila je odbornica AFŽ. Po vojni se je aktivno vključila v obnovo porušene domovine.

Ignac Tomažič

Decembra lani smo se na pokopališču v Šentjerneju poslovili od Ignaca Tomažiča, rojenega pred 73 leti. Bil je partizanski kurir, na njegovem domu je bila kurirska postaja. Za svoje delo je bil dvakrat odlikovan.

Marija Švab

Na pokopališču v Bosljihi pri Osilnici smo se februarja poslovili od Marije Švab, rojene leta 1899. Izhajala je iz znane partizanske družine. Oba z možem, kot tudi oba otroka, sta se že v začetku leta 1942 vključila v delo NOB. Njena hiša je kmalu postala znana partizanska javka, kjer so zbirali potreben material za partizane. Njen mož je bil prvi aktivist v Kolpski dolini.

Ivanka Razinger

Oktober lani smo se na pokopališču v Bohinjski Beli poslovili od aktivistke Ivanke Razinger-Rožičeve mame iz vasi Kupljenik. Kot vsi prebivalci te vasi pod Babjim zobom je tudi ona veliko pomagala borcev za svobodo. Bila je prava partizanska mama. Po znani dražgoški bitki so v njeni hiši našli zaveže lačni in prezebli partizani. Umrla je, po težki bolezni, stara 74 let.

Venčeslav Japelj

V Košani je umrl Venčeslav Japelj, vojni politični komisar čete v 3. prekomorski udarni brigadi in rezervni oficir JLA. Rodil se je leta 1912 v Studenem pri Postojni v številni kmečki družini. Takratne italijanske fašistične oblasti so mu obljubile delo v lesnoindustrijskem podjetju pod pogojem, če se vpiše v fašistično stranko. Ker tega ni storil, dela ni mogel dobiti, zato se je zaposlil pri zasebniku in priložnostno delal do začetka druge svetovne vojne. Že pred vojno je zbiral orožje in municijo in se udeležil številnih protifašističnih akcij. Aprila leta 1941 so ga kot nezanesljivega odpeljali v neko taborišče pri Parmi. Po vrnitvi iz taborišča je takoj poiskal zvezo s prvo partizansko četo, ki jo je vodil Ervin Dolgan-Janez. Januarja leta 1942 je zbolel. Italijani so ga odpeljali v južno Italijo, kjer je bil nekaj časa zaprt, nato pa vključen v posebni kazenski bataljon. Ob kapitulaciji Italije je z manjšo skupino zbežal in se napotil v NOVJ. V partizanskem taboru Gravina v Italiji je bil decembra leta 1943 vključen v 1. četo 2. bataljona 3. prekomorske brigade. Za zasluge v NOB je bil odlikovan s številnimi odlikovanji.

Adrian Peric

Na koprskem pokopališču smo se aprila poslovili od Adriana Perica, borca NOVJ in rezervnega starešine JLA. Rodil se je leta 1919 v Nabrežini pri Trstu. Maja leta 1939 je bil predčasno vpoklican na odsluženje kadrovskega roka v italijansko vojsko. Maja leta 1943 pa je uspel iz Tunizije priti na Sicilijo in ob izkrcanju zaveznikov pobegniti iz italijanske vojske. Z našo delegacijo je prišel iz Barija na otok Vis, kjer se je vključil v 11. dalmatinsko brigado. Udeležil se je bojev na otokih, na dalmatinski obali, kninske bitke in boja za osvoboditev Mostarja. Po vrnitvi v Dalmacijo je bil vključen v 3. bataljon 5. prekomorske brigade. Bil je dvakrat ranjen in odlikovan z medaljo in redom za hrabrost.

Jože Pogačar

Februarja je umrl Jože Pogačar iz Zg. Grušovelj pri Sempetru v Savinjski dolini. Bil je aktivist OF, leta 1944 je stopil med partizane. Bil je borec Tomšičeve brigade.

Katarina Kavčič

V 82. letu je umrla Katarina Kavčič. Od nje smo se poslovili na tolminskem pokopališču. Bila je dobra žena in mati. Aktivno je sodelovala v NOB. Njen starejši sin je bil borec in je padel za svobodo. Njo so internirali v Italijo, mož pa ji je umrl v Mauthausnu.

Marjeta Prevec

Avgusta lani smo se na pokopališču v Viševku poslovili od Marjete Prevec iz Pudenta v Loški dolini. Marjeta je izhajala iz partizanske družine. Njen brat je bil borec NOV. Njeno mater in brata so Italijani odpeljali v taborišče, od koder se nista več vrnila. Avgusta leta 1942 so okupatorji kot talca ustrelili njenega moža. Njo so zaprli v italijanske zapore v Starem trgu, nato v logaške zapore, zapore belgijskih kasarn in naposled v taborišče Gonars. Po osvoboditvi je bila sekretarka AFŽ v Igi vasi, članica terenskega odbora OF, delovala pa je tudi v raznih akcijah.

Olga Bezjak

Februarja smo se v Rečici ob Savinji poslovili od aktivistke in udeleženke NOB Olge Bezjak, rojene Hren. Rodila se je leta 1926 v vasi Kokoarje. Ker je bila njena družina narodno zavežna, so se v njihovi hiši od vsega začetka začeli zbirati aktivisti, kurirji in borci NOV. Tako je Olga že v letu 1942 začela sodelovati z NOG. Bila je obveščevalka, zbirala prispevke in hrano, opravljala je tudi kurirska dela. Spomladi leta 1943 je bila sprejeta v SKOJ. Za svoje delo je bila odlikovana z medaljo zaslug za narod. Po osvoboditvi je bila Olga aktivna družbenopolitična delavka.

PRAVNI SVETOVALEC

K.M.K.
S sosedom sem sklenil na sodišču poravnavo, s katero sem mu priznal določen znesek. Sedaj zahteva od mene precej višji znesek. Ali je njegova zahteva upravičena?

Odgovor: Podatki v vašem pismu so zelo pomanjkljivi, zato je možen samo splošen odgovor. Če ste sklenili sodno poravnavo o spornem predmetu in je bil sporazum o poravnavi vpisan v zapisnik, ki sta ga obe stranki podpisali, je poravnava veljavna in vas sosed ne bo mogel več za isto stvar tožiti. Če bi vas kljub temu tožil, bi sodišče tožbo zavrglo. Lahko pa je poravnava sklenjena le za del tožbenega zahtevka, za preostali del pa se pravda nadaljuje.

A.K.Lj.
Imam sestro, ki je italijanska državljanka in moja edina sorodnica. Ali lahko po moji smrti deduje nepremičnine v Jugoslaviji in jih proda?

Odgovor: Tuji državljani imajo v Sloveniji enake pravice kakor naši državljani s pogojem, da se uporabljajo načelo vzajemnosti, to je da tudi naši državljani lahko v tuji državi dedujejo nepremičnine. Vaša sestra lahko torej podeduje hišo in vrt, lahko bo te nepremičnine tudi prodala kupcu, ki ga bo sama izbrala.

T.J.D.
Prosim, da ponovno objavite točen naslov ustanove, kjer lahko dobim izgubljeni trak, ki se nosi namesto odlikovanja.

Odgovor: V eni prejšnjih števil smo objavili naslov organizacije, kjer trak lahko naročite, pri tem pa se je primerila pomota, ki jo sedaj popravljamo. Pravi naslov te organizacije je: Jedinstvo Beograd, V.T.U. 61000 Ljubljana, Masarykova 4, tel. (061) 324-370.

M.Č. S. Vaš sorodnik se je za stalno vrnil iz tujine, kjer je živel in delal več kot 20 let. Ali res ne more več dokazovati svoje zaposlitve v Jugoslaviji s pričami?

Odgovor: Po 184. čl. temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju so res lahko zavarovanci in druge osebe vložili zahtevo, naj se jim po izjavah prvič ugotovi zavarovalna doba, le do 31. decembra 1967. Vendar pa lahko po tem dnevu vložijo tako zahtevo tudi tisti, ki iz objektivnih vzrokov tega niso mogli storiti prej. Po sodni praksi predstavlja tak objektivni vzrok tudi odsotnost v tujini.

D. L. P. Zanima vas, kako je z davkom na promet nepremičnin pri zamenjavi nepremičnin?

Odgovor: Pri zamenjavi nepremičnin je davčni zavezanec vsak udeleženec in mora vsak od njih plačati davek od prometne vrednosti nepremičnine, ki jo daje v zamenjavo. Le pri zamenjavi stanovanjskih hiš in stanovanj je davčna osnova razlika v prometni vrednosti zamenjanih stanovanjskih hiš oziroma stanovanj ter se plača davek od te razlike kot davčne osnove.

RUDI MOHAR:

1

Loški potok v borbi za svobodo in lepše življenje

Krajevna skupnost Loški potok zajema šest vasi: Hrib s sedežem krajevnne skupnosti, Retje, Mali Log, Travniki z zaselkoma Dednik in Bela voda, Srednja vas in Šegovo vas z zaselkom Matevcljek. Pred vojno je bila tu v istem obsegu samostojna občina.

V preteklosti je bilo življenje v Loškem potoku težko. Industrije ni bilo, le žaga, na kateri je bilo zaposlenih 24 delavcev. Prebivalstvo je bilo kmečko. Kraška zemlja je rezala ljudem tenak kos kruha. Kmetje so se dodatno preživljali s prodajo in prevažanjem lesa, nekateri pa so poleti delali v gozdovih (tesali trame), pozimi pa hodili drvarit na Hrvaško. Vendar dela ni bilo dovolj za vse. Zato so odhajali v tujino s trebuhom za kruhom – v Ameriko, Francijo in druge države.

Po prvi svetovni vojni je tudi do Loškega potoka segel vpliv sovjetske socialistične revolucije. Nekaj vojnih ujetnikov, med njimi tudi Franc Vesel (Čukov France), se je vrnilo iz ruskega ujetništva. Vesel je pripovedoval o razmerah v Rusiji in pridobitvah, ki so jih bili deležni ruski delavci in mali kmetje, somišljeniki pa so ga vneto poslušali. Na volitvah 1920. leta je 18 kmetov dalo glasove komunistični listi, kar je pomenilo za takratne potoške razmere zelo veliko. Napredno mišljenje se je nato vse bolj širilo. In ker je bila Srednja vas središče naprednega gibanja, so ji tedaj rekli kar »Srednjevaška republika«. Delavci na Rusovi žagi so se organizirali v sindikat, pozneje pa gozdni delavci, ki so hodili na Hrvaško, v Mačkove sindikate. Med mladino v Travniku, Šegovi vasi in na Hribu pa je bila močno zasidrana sokolska organizacija. Tudi nasprotniki niso mirovali: ustanovili so klerikalno društvo Slovenski fantje, nekateri izmed njih so med okupacijo sledili izdajalskemu župniku. Na političnem torišču pa se je bil boj med JNS in JRZ.

Jedro naprednega gibanja v Loškem potoku pa je bila kulturna skupina Sokola, ki jo je vodil učitelj Ivan Vrtačnik (Lado). Delovala je v šoli na Hribu. Ko pa je prišla na oblast klerikalna JRZ, so jo vrgli na cesto. Vendar to ni omajalo njene dejavnosti: še z večjo vneto je nadaljevala z delom v Travniku, kjer so Kapčeve skladiščne prostore preuredili v dvorano, v kateri je nato nastopala.

Položili orožje brez boja

Vojna Potočanov ni presenetila; vedeli so, da do nje mora priti, saj so bili medtem poklicani k vojakom že vsi rezervisti. Z grozo so pričakovali, kaj bo. Vendar so bili prepričani, da bodo vojaki zadržali sovražnika na meji. Pa je sledilo razočaranje: vojaštvo se je začelo z italijanske meje umikati in se razporejati na vzpetinah nad Hribom in Retjami. Ljudje so ugibali, kaj to pomeni; niso si mogli predstavljati, da bi armada kar brez boja zapustila mejo.

Vojaki so ogorčeni pripovedovali:

»Ob meji z Italijo so močne utrdbe. Bunkerji so zgrajeni iz debelega, armiranega betona, razvrščeni tako, da varujejo drug drugega pred morebitnim vdorom sovražnika. Tudi s topovi in letalskimi bombami jim ne bi mogli do živega! Vendar smo te utrdbe lahko gledali le od daleč, vanje niso pustili nikogar. In zdaj smo se umaknili, ne da bi videli enega samega italijanskega vojaka...«

Med vojaki je bilo videti le malo oficirjev, in še ti so si hitro preskrbeli civilne obleke ter izginili. Ko so vojaki to opazili, so začeli odmetavati orožje in se tudi sami porazgubili...

V Loški potok je Italijane poklical župnik Pravhar, v splošni zmedbi so ti kraj zlahka zasedli. Kmalu nato je v Loški potok prihrumela italijanska divizija Ravenna. Zasedla je vsa važnejša poslopja, vasi pa so preplavili vojaki s konji in mulami, tako da so jih bili prepolni vrtovi, dvorišča in gmajne.

Italijani so se obnašali zelo objestno. Po dvoriščih so vojaki pobirali kokoši in jajca, še mačkam niso prizanašali. Zaradi take požrešnosti jih ljudje niso marali. Na Hribu so se večkrat ponorčevali z njimi. Niso hoteli razumeti italijanske govornice. Besede, ki so bile vsaj malo podobne našim, so si nalašč tolmačili drugače. Tako je vojakom, ki so stikali za kokošmi in spraševali: »Avete le galine?« (imate kokoši?) – vedno kdo odgovoril: »Seveda vem! Kar naravnost pojdite, nato desno pa še nekoliko naprej – in že boste pri Kadinovih.« Če pa so prosili kruha: »Prego il pane!« – so jim zatrjevali: »O, ja, Bane bo zapregel, saj ima dobre konje! Le stopite, tamle je njegova hiša!«...

Največ vojakov je bilo v Travniku, saj je bila vas – čeprav velika – dobesedno preplavljena z njimi. Tudi škoda, ki so jo napravili, je bila tam največja.

Prve iskrice upora

V nedeljo, 4. maja 1941, je divizija odšla. Ostala je le manjša skupina vojakov oziroma karabinerjev, ki so se vselili v poslopje žandarmerijske postaje. Z lepaki, Mussolinijevimi in kraljevimi slikami so prelepili zidove, po hišah pa razobesili italijanske zastave, prepričani, da bodo tu za zmeraj ostali. In četudi fašisti tedaj še niso pokazali svoje surovosti, so ljudje zaslutili, da jim okupacija ne prinaša nič dobrega. Tega so se zavedali zlasti Travniki. No, in zdaj, ko so Italijani odšli, se jim je ponudila priložnost, da se izkažejo! V noči od 4. na 5. maj so fantje sneli italijanske zastave ter raztrgali lepake in obmetali z blatom Mussolinijeve in kraljeve slike...

Ko so Italijani zvedeli, kaj se je zgodilo, so pobesneli: kdo si je vendar upal kaj takega storiti! Zaprl so 42 ljudi, jih pretepali in zasliševali. Nekateri so v strahu marsikaj povedali – in tako so fašisti »krivce« kmalu izsledili.

Večino so izpustili, ostale pa odpeljali v ljubljanske zapore, od tam na Reko in jih 15. julija 1941 postavili pred vojaško sodišče II. armadnega zbora. Na sodišče so poklicali kot pričë tudi Ivana Lavriča (Krajevcega), Franceta in Jožeta Benčina ter mladoletnega Ivana Bartola. Obsojenih je bilo osem: Ivan Bambič (Miklavčev) na 3 leta in pol zapor, Alojz Bartol na 2 leti zapor, Jože in France Benčina ter Ivan Šega na leto in pol zapor, Rudolf, France in Ivan Lavrič pa vsak na leto dni zapor. Med obsojenimi sta bila tudi France Benčina in Ivan Lavrič, ki sta prišla tja kot pričë. Oproščeni so bili štirje zaradi pomanjkanja dokazov, eden pa, ker je bil mladoleten.

Alojz Bartol, rezervni podpolkovnik JLA, se teh dogodkov spominja:

»Kot mladincu, ki sem bil vzgojen v sokolskih vrstah, mi ni hotelo iti v glavo, da je stara jugoslovanska vojska tako nečastno končala. Še hujše mi je bilo, ker sem moral toliko časa gledati italijanske vojake in njihovo početje. Najbolj pa so me bodle v oči Mussolinijeve slike ter razna gesla in parole na zidovih, čeprav njihove vsebine nisem razumel. Zato sem komaj čakal, da so Italijani odšli. Akciji, ki jo je začel Karel Mikulič, smo se mladi navdušeno pridružili. Obmetavali smo Mussolinijeve in kraljeve slike z blatom in jih mazali z rdečo barvo...«

Akcija je pokazala, da so Potočani bolj uporni, kot so nekateri mislili, in da je mladina tista, ki je pripravljena boriti se za obstoj in svobodo svojega naroda. Večina je akcijo odobraval in Potočani so postali kljub povečanemu nasilju bolj samozavestni.

V delo proti okupatorju se je nato vključevalo vedno več ljudi. Dne 17. maja 1941 so se napredni Potočani zbrali na sestanku v Bloščku, nekaj dni pozneje pa v bližini Dednika. Oba sestanka je vodil Jože Šeško, sekretar okrožnega komiteja KPS Kočevje. Med drugim je dejal, naj sledijo OF in partiji in ne nasedajo tistim, ki želijo počakati. Pripraviti se je treba na boj.

OF kaže pot

Odlej se je začelo v Loškem potoku organizirano delo za cilje NOB. Postajalo je vedno bolj obsežno, zlasti po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo. Pokazala se je potreba po ustanovitvi odbora OF, ki naj bi deloval na območju občine. Dogovorili so se, naj bi bil sestanek pri Malnih 29. junija 1941. Ta dan je bil praznik in voda je bila že primerna za kopanje, zato zbiranje ljudi ni zbuvalo posebne pozornosti.

Se nadaljuje

Mesec mladosti v Sloveniji

V letošnjem letu stojijo pred mladimi v Sloveniji velike naloge in odgovornosti. V celi Jugoslaviji si prizadevamo, da bi odpravili težave in protislovja, ki se v našem razvoju pojavljajo, da bi postavili trdne temelje našemu gospodarstvu, da bi razkrinkali in onemogočili vse tiste sile, ki ovirajo razvoj samoupravljanja in s katerimi se moramo spopadati v boju za uveljavljanje zgodovinskih interesov delavskega razreda.

Letošnje leto je leto kongresov in kar je za nas še posebej pomembno, v letošnjem letu bo tudi mladinski kongres, na katerem moramo oceniti družbeni trenutek, v katerem se nahajamo, in začrtati naloge, ki iz tega izhajajo. V mladinski organizaciji se vedno bolj zavedamo, da bomo svoje cilje lahko uresničili samo, če bomo uspeli mobilizirati mlade na najširši osnovi, če bodo mladinske organizacije mogle zadovoljevati najrazličnejše interese, če bomo kot organi-

emu načinu izražanja mladih. V občinskih konferencah ZSMS bomo zato podpirali najrazličnejše iniciative mladih, vrstijo naj se koncerti, literarni večeri, različna delovna, zabavna in športna srečanja, tekmovanja in akcije.

Mesec maj se je že tradicionalno uveljavil kot mesec mladosti, čas, v katerem potekajo številne prireditve in dejavnosti, ki kažejo našo aktivnost pri delu in šolanju, v kulturi in športu, v znanosti, tehniki, umetnosti, ne glede na organizacijske oblike, v katerih te dejavnosti potekajo. Letos bodo v mesecu mladosti tekale tudi živahne predkongresne razprave, tako da se bo naša družbenopolitična aktivnost prepletala z delovanjem na vseh drugih področjih. Na prireditvah bomo zato manj govorili o naši dejavnosti in zato skušali čim več te dejavnosti prikazati.

V mesecu mladosti se vedno ozremo na revolucionar-

vilne naloge, ki so pred nami, zato so nam te izkušnje še posebej dragocene.

Pomemben del praznovanja so srečanja mladih iz vseh krajev naše domovine, kjer se kuje bratska vez med narodi in narodnostmi. Vsakdanje življenje nam potrjuje pomen utrjevanja bratstva in enotnosti, ki ju je tudi tovariš Tito poudarjal ob vsaki priložnosti. Izrabiti moramo vse možnosti, da utrjujemo vezi med delavsko in kmečko mladino, med di-jaki, študenti in mladimi v JLA, med mladimi iz različnih republik in pokrajin. Vsa ta hotenja izraža pot štafete mladosti po vsej domovini. Prihod štafete v vsakem kraju pomeni pomemben del praznovanja.

Slovesne sprejeme bo štafeta tudi v Sloveniji doživljala v delovnih organizacijah, šolah, krajevnih skupnostih. Povezali jih bomo z delovnimi uspehi in dejavnostjo mlade generacije. Kot vsako leto dajejo pečat prireditvam

Maj je Tito spremenil v svobodo, v bratstvo in enotnost, v pripravljenost, udarniški polet, v srečo in ljubezen za človeka.

zirana politična sila uspeli zagotavljati pogoje za udeležanje in razvoj najrazličnejših nagnjenj in sposobnosti mladih. To bi am moralo postati tudi izhodišče ob vseh prireditvah, ki bodo potekale v mesecu mladosti, dovolj prostora bi morali pustiti specifičnemu mladostno zagnanemu in neobvez-

no pot naše družbe. Letos praznujemo 90-letnico Titovega rojstva, 40-letnico ustanovitve AVNOJ in USAOJ, 40-letnico Zveze pionirjev Jugoslavije in 40-letnico ustanovitve slovenskih brigad. Ko se danes spominjamo dogodkov in črpamo izkušnje iz revolucionarne preteklosti, mislimo na šte-

mladi, organizirani v družbenih organizacijah in društvi, letos pa želimo pritegniti tudi čimveč pionirjev.

Mladi iz Slovenije bomo letos sodelovali na osrednji prireditvi dneva mladosti 25. maja v Beogradu, ki je simboličen izraz ustvarjalnosti mladih Jugoslavije.

RK ZSMS

Pot bratstva pripelje v Slovenijo

V nedeljskem popoldnevu 18. aprila je štafeta mladosti prestopila republiško mejo. Mladi nosilci iz Bosne in Hercegovine so jo predali vrstnikom Hrvaške, in sicer med Bosanskim Brodom in Slavonskim Brodom. Prvi dan tega tedna so jo hrvaški mladinci ponesli iz Orahovice proti Slovenski Požegi. Na Titovem trgu jo je sprejela več tisočglava množica s slovesno prireditvijo. Štafeta se je ustavila v še nekaterih manjših krajih. V Jasenovcu se je poklonila spomenu na 700 domoljubov.

Jutri bo simbol bratstva in enotnosti prevzela slovenska mladina, in sicer v Bregani. V rokah naših mladih fantov in deklet bo vse do 29. aprila, ko jo bodo spet nosili hrvaški mladinci. V Sloveniji bo prepotovala 44 občin. Povsod so mladi pripravili pester programe prireditev v znak spoštovanja in zaupanja Titovi poti. Štiriindvajsetega bo štafeta v Mariboru in Slovenj Gradcu, 25. v Trzinu, v karavli, ki bo poimenovana po tovarišu Titu, 26. jo bodo planinci ponesli čez Kablo. Tolminci jo bodo, če bo vreme dopuščalo, na osrednjo prireditev v Tolminu prenesli z zmajem. Ko bo obšla ljubljanske občine, bo prenočevala pred domom Španskih borcev v Mostah. Sedemindvajsetega bo v Suhi krajini. Slavnostno jo bodo pričakali v vasi Krka in v Hraštniku. Del poti do Novega mesta jo bodo prepeljali kanuisti po Krki. Potem ko bo prenočila v Črnomlju, bo naslednji dan nadaljevala pot do Sežane in tam prenočila. Devetindvajsetega pa jo pričakujejo obalne občine, Ilirska Bistrica in sledila bo predaja preko republiške meje.

Na dan Titove smrti bo štafeta mirovala v zgradbi občinske skupščine na Reki. Živa Drole

Kurirčkove torbice sredi poti

O kurirčkovi torbici poročajo njeni nosilci in spremljevalci iz različnih krajev Slovenije:

Vsako leto se ob kurirčkovi pošti spominjamo tovariša Tita in naših padlih borcev. Tovariš Tito je bil hraber in odločen mož. Boril se je za domovino. Rada sem ga gledala po televiziji, ko je govoril. Ljudje so mu vedno ploskali. V svoji sobi imam njegovo sliko in večkrat jo gledam. Tudi knjige imam in jih berem in se nikoli ne dolgočasim ob njih. Kurirčkova pošta pa oživlja spomin na čase, ko je tovariš Tito vodil naš boj. Skupaj z najmlajšimi so priborili svobodo. Tudi mi smo sodelovali v letošnji kurirčkovi pošti.

METKA FIJAVŽ, 4. r.
Stranice

Dan sprejema kurirčkove pošte smo namenili vsem kurirjem, ki so sodelovali med NOB. Naši kurirji so sprejeli kurirčkovo pošto od hrvatskih kurirjev na Elerjih pri partizanski kurirski javki. Tam so od borcev zvedeli o pomenu te javke med NOB. Nato so ponesli kurirčkovo torbo naprej po zasednem ozemlju. Spremljali so jih obveščevalci in fotoreporteri. Na Čuku so vojaki naredili zasedo z napadom. Vendar so jo kurirji srečno prešli. Naleteli so še na dve zasedi. V

zadnji zasedi je bila kurirka Nataša ranjena. Ekipa prve pomoči ji je hitro priskočila na pomoč.

Medtem je bilo na šoli zelo živahno. Mlajši pionirji so zvalili vojaka s harmoniko v razred in z njim prepevali. Za šolo so obveščevalci sprejemali poročila o potovanju kurirčkove pošte ter o tem obveščali štab.

Kurirje smo pričakali z zastavicami in transparenti. Po napornih poti so srečno prinesli kurirčkovo pošto v štab. Za njimi pa je ekipa prve pomoči prinesla na nosilih ranjeno kurirko.

ANDREJ BIZJAK
BORUT SLAPNIK
BORIS JERMAN
COŠ Škofije

Srečanje s tovarišem Ivanom Mačkom-Matijo

Ponedeljek, 5. aprila, za učence osnovne šole Leopolda Mačka-Boruta v Novem Polju ni bil dan, kot so si dnevi več ali manj v šolskem letu podobni. Ta dan bo zaznamovan v naših spominih in šolski kroniki z obiskom velikega revolucionarja in oblikovalca nove socialistične Jugoslavije tovariša Ivana Mačka-Matije, najbližjega sodelavca tovariša Tita, Karleja, Kidriča in številnih drugih politikov naše domovine.

Še posebej smo bili veseli, da se je odzval povabilu, ker je naš domačin in je svojo

revolucionarno pot začel prav v tem kraju, kjer preživljamo sedaj mi svojo mladost.

Uvod v razgovor smo začeli s kratkim kulturnim programom. Nato pa je beseda stekla o njegovi knjigi »Spomini«, o njegovem delu in življenju pred vojno ter bojih in nalogah med NOB.

Doživeto nam je povedal, kako in kje je doživel svobodo. Lepo nam je orisal tudi povojni čas, čas gradnje in oblikovanja nove Jugoslavije. Iz razgovora smo spoznali, da so bila tudi ta obdobja

za Jugoslavijo velikokrat zelo težka.

Zavzeto smo prisluhnili, ko nam je tovariš Matija predstavil naš kraj pred vojno in delavsko gibanje v njem ter dogajanja tu med NOB. To bo koristilo še posebej prav članom zgodovinskega krožka, ki skrbno zbiramo podatke in gradivo narodnoosvobodilnega boja v našem kraju.

S tovarišem Mačkom smo se razšli z željo, da se bomo še srečali, saj nam živih pripovedi borcev, ki so bili sami udeleženci in voditelji našega prednega gibanja in velike

revolucije naših narodov in narodnosti, tako doživeto ne more nadomestiti nobena pisana beseda. Trajno pa smo vzeli kot napotek za naše življenje in delo njegove besede: VI, MLADI, NE SMETE BITI SLABŠI, KOT SMO BILI MI, IN NIKDAR NE DELAJTE SRAMOTE SVOJEMU NARODU, LJUBITE SVOJO LEPO DOMOVINO!

Tovariš Matija, kolikor bo v naših močeh, bomo vložili vse napore, da bomo postali taki, kot je tvoja želja. Člani zgodovinskega krožka OŠ Leopolda Mačka-Boruta Novo Polje

Vojni dopisnik poročča

V začetku aprila smo imeli na naši šoli obrambni dan. Učenci od prvih do osmih razredov so tekmovali v športnih in obrambnih disciplinah. Kako je potekal obrambni dan v posameznih razredih, so mi povedali vodje skupin in njihovi namestniki, drugi sošolci pa so dopolnjevali njegove odgovore, če je bilo potrebno.

Najprej sem z beležko v rokah obiskal naše prvčke in radi so mi odgovorili na nekaj vprašanj. Res so bili nekoliko sramežljivi, zato je več povedala tovarišica Šinigoj, upokojena učiteljica, ki je odšla z njimi v Marija Gradec, kjer je bilo varno mesto vseh prvih razredov. Pripovedovala jim je o časih med vojno, ko so se takrat učili v zasilnih šolah, živeli v stalni nevarnosti pred sovražnikovim napadom... Na čas med vojno so nas spomnile tudi titovke, ki so jih učenci vzeli s seboj, partizanske čutare z vodo, torbice prve pomoči in »orožje«, odeje, nahrbtnike in še bi lahko naštevale... Res, prava partizanska četa!

Pohitela sem na Šmihel, kjer je bilo zborna mesto vseh petih razredov pri domačiji Štrban. Ko sem prišla v bližino te domačije, sem že od daleč zagledala stražo, ki me ni spustila naprej, dokler nisem povedala gesla: SMRT FAŠIZMU, SVOBODA NARODU. Ko sem prišla v njihov štab, so mi povedali, da je njihov vodja Urška, njen namestnik Marko in da so 5. b razred. V tej skupini je bilo 27 učencev, razdelili pa so se v več manjših skupin, in sicer v skupino za prehrano in vodo, skupino prve pomoči, imeli so štiri straže in enega kurirja za povezavo. Njihovo varno mesto je bilo pri Štrbanu na Šmihelu. Vodo so dobili pri domačiji, hrano in druge najbolj nujne stvari pa so prinesli s sabo. Ko sem jih vprašala, kaj vse so že opravili, so brž našli: »Danes nas čaka še veliko nalog, do zdaj pa smo že naredili začasno kuhinjo, v kateri smo pripravili malico, imeli smo že del pouka iz obrambne vzgoje in prve pomoči.«

Že sem se hotela odpraviti naprej, ko so prišli učenci 5. d razreda. Tudi njim sem postavila nekaj vprašanj. »Kdo je vaš vodja in koliko učencev je v vaši skupini?« me je zanimalo.

»Vodja naše skupine je Miran, njegov namestnik je Franci. V skupini je 29 učencev,« so mi strumno odgovorili.

»Kje je bilo vaše varno mesto in kako ste si organizirali oskrbo s hrano in vodo?«

»Naše varno mesto je bilo pri kmetu Trbovcu, kjer smo dobili vodo, prehrano pa smo si organizirali tako, da smo hrano prinesli sami v nahrbtnikih.«

»In kam ste namenjeni zdaj?«

»Zdaj gremo k domačiji Štrban, kjer je naše zborna mesto.«

Srečala sem še dva peta razreda. Tudi učenci teh razredov so mi odgovorili podobno kot učenci prejšnjih dveh razredov.

Ura se je nagibala k enajsti in odšla sem spet k Šrbanu, kjer so bili učenci že zbrani. Razdelili so se v skupine, in sicer iz vsakega razreda po deset učencev. Skupina 5. a razreda je dobila nalogo, da naredi začasno šolo, v kateri bodo lahko imeli del pouka, skupina 5. b razreda je morala pripraviti ogenj in skuhati čaj, skupina 5. c razreda je napolnila posode z vodo, in skupina 5. d razreda je poskrbela za ureditev začasne bolnišnice. Dva učenca sta se povzpela na najvišje drevo in namestila nanj jugoslovansko zastavo, ostali učenci pa so odšli v gozd, kjer so iz vej in šotorskih platen naredili začasno zaklonišče. Nazadnje so pritrdili še napis PARTIZANSKA ŠOLA. Iz te šole je kmalu zadonela pesem »Hej, brigade«, iz kuhinje je vabil prijeten vonj po čaju, v bolnišnici pa so namestili prve ranjence. Straže in kurirji so bili na svojih položajih in vestno opravljali svoje naloge, da jih sovražnik ne bi presenetil.

Ko sem te mlade partizane pozneje povprašala, kaj menijo o obrambnem dnevu, so vsi v en glas rekli: »Bilo je zanimivo. Veliko novega smo se naučili in si to tudi zapomnili. Želimo si še veliko takšnih dni, saj se bomo le tako marsikaj naučili in v vojnih dneh znali braniti našo deželo.«

Zazdela se mi je, da je po teh besedah zastava še bolj zavihrala v vetru, pesem »Hej, brigade« še bolj zadonela iz grl zavednih pionirjev, ki bi se skupaj z nami, če bi bilo treba, borili za naš LEPSI IN SREČNEJŠI JUTRI.

NIVES MAČEK, 8. d
dopisniški krožek
osnovne šole Primoža Trubarja
Laško

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Trosili so letake OF

Kaj bi počeli, dragi pionirji, če bi živeli takrat, v tistih trenutkih rojevanja in rasti Osvobodilne fronte slovenskega naroda, v mestih in v najbolj zakotnih vasicah? Vem, vem; delali bi pač to, kar so delali pionirji takratnega časa: stikali skupaj kuštrave glave, trosili letake OF, skrivaj hodili naokrog s kanglico rdeče barve ter pisali po plotovih in zidovih: OF. Črki, s katerih se je včasih še cedila sveža barva, sta bodli v oči in v zavest sovražnika, saj sta zanj pomenili tiho psihološko vojno, kakor bi danes temu rekli. Nasprotno pa sta partizanom vlivali pogum in zaupanje v zaledje. Tudi pionirske čete so snovali pionirji takrat. Danes bi, dragi pionirji, obujali spomine na tisti čas. Tako pa, rojeni po vojni, lahko le poslušate spomine svojih prednikov. In čeprav ti spomini za vas ne morejo biti tako doživeti, vendar dokazujete, kako veliko vam pomeni dediščina, ki jo sprejemate, in kako ste pripravljeni zanjo biti tudi boj, če bi bilo potrebno. Številni prispevki, ki prihajajo k nam, so priča vaše pripravljenosti. V zadnjem času ste nam napisali kar precej sestavkov, ki izkazujejo tudi vašo skrb za fizično pripravljenost in za iznajdljivost, ne samo za idejno pripravljenost. To pa pomeni: od besed k dejanjem, pomeni udeležanje patriotizma. Prav takšne naslednike potrebuje naša domovina. Dragi pionirji, tovariš Tito bi bil ponosen na vas, kakor je bil ponosen na mladi rod med vojno in v povojni izgradnji domovine.

Sestavek Vojni dopisnik poročča, iz osnovne šole Primoža Trubarja v Laškem, ki ga danes objavljamo, naj bo samo utrinek iz zgoraj omenjene pripravljenosti pionirjev.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Deveti kongres ZKS

Pred 9. kongresom ZKS so po vsej Sloveniji v organizacijah občinskih konferenc ZSMS potekala tekmovanja pod geslom »Tito – revolucija – mir.«

Tudi v avli osnovne šole Zbora odposlancev v Kočevju je bilo organizirano tekmovanje na temo »Titovo obdobje«, na katerem so sodelovale ekipe osnovne šole Zbora odposlancev, centra poklicnih šol, doma Dušana Remiha in vojski ribniške garnizije. Vsi tekmovalci so pokazali izredno poznavanje novejših zgodovine in upajo, da se bodo na področnem tekmovanju, ki bo 24. aprila v Kočevju, dobro uvrstili.

FRANC BRUS
Kočevje

Obnova porušene šole v Zidanem mostu

Ko je naša tovarišica hodila v drugi razred osnovne šole, so jim nekoč rekli: »Jutri prinesite s seboj samo kladivo!«

Naslednji dan so tako opremljeni odšli do križišča Zidanega mostu. Začeli so pobirati ruševine stare šole. Bili so v treh vrstah. Zmagala je vrsta, v kateri je bila naša tovarišica. Zbrano kamenje je služilo za gradnjo nove šole.

JURIJ PAHOR, 3. c
OŠ Janka Premrla-Vojka
Koper

Temeljne točke Osvobodilne fronte

»Brez Osvobodilne fronte bi bila postala naša država razbita posoda, naši narodi pa razlito vino! Osvobodilna fronta nam je dala obod in vsebino, po nji se je ljudstvo znova zavedelo sebe.«

(Oton Župančič – pozdravne besede 2. kongresu OF Slovenije 26. aprila 1948)

»Ne smemo misliti, da je bila Osvobodilna fronta samo narodnoosvobodilni boj. Ne, spreminjala je in spremenila tudi politično slovensko družbo in je kot taka doprinesla veliko novih stvari tudi jugoslovanski družbi, še več, k splošni veliki demokratični skupnosti, se pravi k svetovni demokraciji. Kajti Osvobodilna fronta je spremenila v slovenskem narodu njegove prejšnje duhove in družbenopolitične vrhove – zato imamo danes te duhove in politične vrhove povsem drugačne.« Je dejal uvodoma v svoje razmišljanje o Osvobodilni fronti dr. Metod Mikuž lansko leto, ko smo poleg štiridesete obletnice ustanovitve OF proslavljali tudi stopetdesetletnico rojstva Frana Levstika. Prav ob teh dveh sočasnih jubilejih je priznani zgodovinar in revolucionar razmišljal o temeljnih prvinah OF in skozi pogled na veličino fenomena ustanovitve vseljudske fronte pogledoval tudi v današnji čas.

Dolžnost slehernega

»Seveda temeljne programske točke Osvobodilne fronte niso nekaj samo našega, samo slovenskega. So tudi jugoslovanske, so last velike antifašistične koalicije in so potemtakem dragocen temeljni kamen v svetovni demokraciji.« Profesor Mikuž je razmišljal tudi o načinih praznovanja velikega jubileja in se spraševal, ali so primerni in ali se dejansko zavedamo temeljnega pomena in veličine ustanovitve OF. Pri tem je omenjal hkratno proslavljanje obletnice rojstva Frana Levstika, prizadevnost učenih govornikov in umetnikov... Izpostavil je misel Josipa Vidmarja o Levstikovem kritičnem duhu, ki da je govoril o vsem, kar je bilo v njegovem času narobe, torej ne le o umetnosti. Prevedeno v potrebe današnjega časa bi to pomenilo, da je tudi danes dolžnost vsakogar povedati, kaj je narobe, a ne le v umetnosti, ampak tudi v narodu in širše – v človeški družbi. Ta Vidmarjeva misel še posebno zanima Mikuža, ki nadalje razmišlja: »Niso torej umetnost in umetniki nekaj, kar bi plavalo kot v bibličnem Heksaameronu nad temnimi vodami in čakalo na čudežnega Denijurga, ki je izven vsega, da bi zaklical: „Bodi luč!“. Edinole človek more to zaklicati in k temu klicu je po mojem obvezan vsak človek.«

Kljub podtonu nekakšne nezadovoljnosti nad oblikami proslavljanja pa Mikuž ugotavlja, da le-tu kažejo pravo slovensko mavrico zmogljivosti svojega praznovanja. Mavrico, ki je naravna prerokinja lepega vremena, ki je bila prisotna in je utrla misel, da morata sloven-

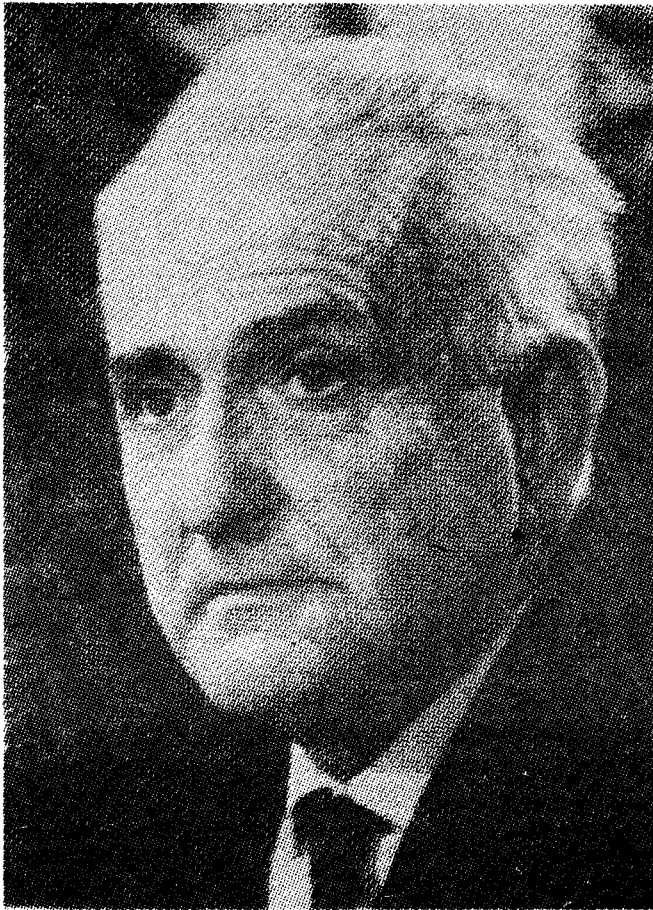
ska kultura in znanost iz nje izhajati, ne pa iz preveč učenih besedi, po možnosti takih, ki jih človek pri najboljši volji ne more razumeti.

Ob velikolaški proslavi je Mikuža zanesel spomin na predvojna praznovanja: »Takrat mi je na silo vdrlo v spomin, kako smo pred 50 leti proslavljali Levstikovo obletnico rojstva, ko torej Osvobodilne fronte še ni bilo. Bilo je mnogo več narodnih noš in lepo okrašenih kolesljev in konj, tudi več mlajev, a na žalost so bili takrat le klerikalci in liberalci in – po svoje sprti med seboj, če ne zaradi drugega, pa morda zato, če pri Hočevanju točijo boljše vino kot v Vatikanu... Družilo pa nas je vendarle to, da smo govorili slovensko. Nikoli ne bom pozabil, kako je v veseli družbi rajni Hočevar pičil rajnkega senatorja Pucelja: Ej, Janez, čez pet let pa ne bo tako s Stritarjevo proslavo... Senator Pucelj, sicer pameten človek in moj prijatelj (čeprav mnogo starejši), ni imel na to pravnjega odgovora. Takšne so bile skrbi takratnih velikolaških veljakov, medtem ko je ves narod čakala še trnjeva pot do enotnosti!

»Zelo napačno pa bi bilo misliti, da je naš slovenski narod ab urbe condita 27. aprila 1941 kljub dobri ljudsko-frontovski zgodovini prišel nenadoma do narodove enotnosti in do takoimenovane vstaje. Kajti ne naša, ne črnogorska, ne bosanska, ne katera druga vstaja se ni razvijala tako, kot se razvija požar v izsušenem gozdu.

To je nekakšna mistifika-

cija, kajti vstaja, takšna vstaja kot je bil narodnoosvobodilni boj, ne nastane spontano. Treba je ogromnih priprav. Celo pri nas v Sloveniji, kjer je imela Osvobodilna fronta bogato ljudsko-frontovsko tradicijo, veliko bogatejšo kot kateri koli drug jugoslovanski narod, je šlo vse to počasi. Dejstvo je namreč, da vsaka še tako velika stvar v zgodovini človeštva nastaja počasi. Če ne drugega, je treba pri vsakem narodu upoštevati dve velikanski silnici: mladostni ogenj in ljubezen do domovine ter zrelost in previdnost starejše generacije. Pri tem je treba odšteti tudi nujni kalo, tisto, kar od naroda odpade.«

V nadaljevanju svojega prazničnega razmišljanja se je Mikuž ozrl tudi na zgodovino pisje, na lastno stroko torej in njen prispevek k poglavljenemu razumevanju razvoja Osvobodilne fronte: »Najbrž je čas, da bi dobili opise (pričevanja) prvih začetkov in tako strahovito težkih korakov naše vstaje, že zamujen, kajti ljudje umirajo in ni več mnogo tistih živih prič, od katerih smo upali oziroma za katere smo upali, da bodo povedale to, kar bi danes še radi izvedeli in kar bi radi zgodovinarji povedali tudi generaciji, ki prihaja za nami.« Mikuž kar žalostno

zavzdihne, ko ugotavlja, da je od zgodovinarskih peres ob 40-letnici ustanovitve Osvobodilne fronte pričakoval več. Tolaži pa se s tem, da bodo morda dela na to temo še nastala, saj ostaja še mnogo stvari, ki jih je potrebno razjasniti in posredovati našim zanamcem. Meni namreč, da razen ob številnih proslavah pripravljenih govorov in ponavljanjih utrjenih misli na temo OF večjih znanstvenih del še nimamo. Pri tem je Mikuž opozoril na dvojne del nepoklicnih zgodovinarjev, ki jih je pri študiju in za razumevanje razvoja OF brez dvoma treba poznati: »Gre za spomine Aleša Beblerja in za delo Marijana

meni pa, da ne počno tega, za kar so pravzaprav študirali oziroma kar naj bi počeli na svojih delovnih mestih. Pravi, da je morda stanje takšno zaradi tega, ker mladi raziskovalci silijo k takoimenovani »veliki znanosti«, pri tem pa se bojijo nekakšne takoimenovane »linije«. V resnici pa pri tem delu ne sme biti vprašanja linije, ampak vprašanje težnje po resnici. Če se torej tej izmikamo, oziroma se skušajo mladi ljudje lotevati »velike znanosti« (kar po Mikuževo pomeni tisto »znanost«, ki je nihče ne razume), je to izogibanje resnici. Znanost pa je ena sama in mora služiti le resnici.

»Prepričan sem, da moremo danes že govoriti o neki renesansi temeljnih točk Osvobodilne fronte, da doživlja ideja Osvobodilne fronte njen program, neko veliko renesanso. Nismo več tako togi, ne prepisujemo več temeljnih točk, ne prepisujemo, kar so rekli Kardelj, Kidrič in drugi, ampak je čutiti ta duh renesanse.« Ob takšnem meditiranju spomni Mikuž na Ribičičev praznični govor, misel iz tega govora, v kateri pravi, da je prišlo do slabitve samoupravne demokracije vselej, kadar smo zapustili določene vrednote in pridobitve narodnoosvobodilnega boja ter izročilo Osvobodilne fronte. Zanimiva in sveža mu je tudi Vidmarjeva misel, ki pravi, da je Osvobodilna fronta stvaritev majhnega naroda, ki ne more pričakovati širšega vpliva v svetu v krajšem času, med drugimi narodi, ki so skoraj vsi večji od slovenskega. Toda njena zasnova je tako nedvoumno razumljiva in njena zunanja zmagata tako velika, da jo je vredno proučevati še in še, kar danes z izrednim zanimanjem počnejo nekatera osvobodilna gibanja neuvrščenih (ob tej misli Mikuž zopet navaja Ribičiča). In ko se zopet vrača v enainštirideseto leto, dr. Mikuž pravi: »Takrat nam ni nihče pomagal, kvečjemu morda moralna moč in vera v Sovjetsko zvezo ter demokratične sile vsega sveta, ampak to je samo vera. Jedro in temelj našega samoupravljanja je bilo že 1941. leta v prvotnih narodnoosvobodilnih odborih.« Posledice zgodovinskega razvoja Osvobodilne fronte prepozna dr. Mikuž tudi v naši neuvrščenosti, tej ideji velikih demokratičnih du-

hov, med katerimi je bil tudi Tito.

Temelj je zmaga

In ko navsezadnje v svojem, kot že omenjeno, prazničnem premišljevanju o OF in našem današnjem času dr. Metod Mikuž spet poroma k besedam, izrečenim ob 25. obletnici ustanovitve OF, podčrtuje besede Mitje Ribičiča, ki je takrat rekel tole: »Poudarjamo običajno ustanoviteljsko in voditeljsko funkcijo komunistične partije v Osvobodilni fronti. Potrebno pa bi bilo tudi obratno, opredeliti vpliv Osvobodilne fronte na komunistično partijo, kajti tudi Osvobodilna fronta je vodila partijo. Vplivala je na delo komunistov v smeri osvobajanja sektaške zaprtosti, birokratične nezaupljivosti, enostranskega ocenjevanja in podcenjevanja odnosa do množic«...

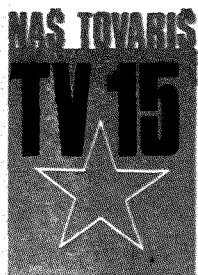
»Zgodovinarji zelo radi govorimo o zgradbi fevdalizma, kapitalizma in to tudi nazorno prikazujemo v obliki nekakšne piramide. Na vrhu je bog oziroma njegov zemeljski namestnik – vladar in potem gredo te plasti navzdol. To pomeni, da bog, vladar in potem višji in nižji fevdalci pritiskajo tistega, ki je na koncu, tlačana. V nekakšno tako shemo je mogoče spraviti tudi našo sedanjo stvarnost. Le da moramo začeti s to piramido pravilno in jo razumeti od spodaj navzgor. Tej piramidi je temelj zmaga v narodnoosvobodilnem boju, to pomeni – ves narod je zmagovil! Na to se nizajo plasti do svobode, bratstva in enotnosti in ene največjih zmag – samoodločbe; te velike, neodtujljive pravice vsakega naroda. S samoodločbo se pokriva demokracija, vsenarodna revolucija, ustvaritev lastne države, soustvaritev demokratične jugoslovanske skupnosti in s tem se v vrhu piramide izpolnjuje naša samoupravna družba. Res gre za prisposodob, ki pa ima svoj pravi smisel, namreč, da je naša piramida rastla od spodaj navzgor.«

Tako torej dr. Metod Mikuž ob lanskim jubilejem premišlja in ugotavlja, da je prav na vrhu piramide, ki si jo zamišlja – DELO. Delo pa osvobaja, oziroma je to ena od teorij, ki jih poznamo o delu.

Breclja, ob katerem si upam trditi, da bi moglo postati učbenik tako za srednješolsko kot tudi za visokošolsko stopnjo študija in spoznavanja naše zgodovine.« Ob teh dveh imenih Mikuž omenja tudi Edvarda Kocbeka, za katerega pravi, da bo njegov lik in njegovo delo šele potrebno pravilno oceniti.

Nismo še zadovoljni

Dr. Metod Mikuž tudi meni, da ne moremo biti zadovoljni z delom našega zgodovinarskega naraščaja. Pri tem ne trdi, da niso delavni,

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije
TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem
Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978
Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRASEK – reportaža;
BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektor-redaktor: MILENA GLAVNIK; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENICAR; Telefon
uredništva: 327-780; Telefon uprave: 320-486
Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana
Letna naročnina 300 din, za inozemstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din
Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772
TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28
Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov
Korekture in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35